

Det intelligenta barnbiblioteket

Att skapa ett analysverktyg för barnbiblioteksmiljö

EMMA HELIN
ROSE-MARIE LINDQVIST

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© Författarna

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Det intelligenta barnbiblioteket – Att skapa ett analysverktyg för barnbiblioteksmiljö

Engelsk titel: The Intelligent Children's Library – To Create an Analytical Instrument for Children's Library Environment

Författare: Emma Helin och Rose-Marie Lindqvist

Kollegium: 3

Färdigställt: 2008

Handledare: Kerstin Rydsjö

Abstract: The purpose of this master thesis is to create, test and evaluate an analytical instrument for children's library environment based on a theoretical framework consisting of Howard Gardner's theory of multiple intelligences and Thomas Armstrong's pedagogical application of the original seven intelligences.

We wanted to investigate whether the environment in Rum för barn stimulated all of children's different intelligences. We also wanted to identify possibilities and liabilities within the analytical instrument. In order to test the analytical instrument we conducted observations on the physical environment of the Swedish children's library Rum för barn. We did not observe the staff, visitors or social interaction in the library. The results of our investigation of the environment in Rum för barn implicated that all seven intelligences were stimulated by the physical environment. We analyzed the results in a discussion where we compared them to our empirical material consisting of research about children and environment from different scientific fields.

Our conclusions of this master thesis were that our analytical instrument made it possible to investigate the physical environment of children's libraries. It also determined whether the environment stimulated the seven intelligences according to the theory of multiple intelligences. The analytical instrument could therefore be used for the development of children's library environments. We also identified some liabilities in the analytical instrument, mainly concerning the definitions of some environmental concepts, age adjustments and the fact that we excluded observations of social interactions. We suggested solutions to the liabilities and encouraged further research on the subject.

Nyckelord: analysverktyg, barnbibliotek, biblioteksmiljö, Howard Gardner, miljö, multiintelligensteori, observation, Rum för barn

Innehållsförteckning.

1.	Inledning	1
1.1	Uppsatsens disposition	2
1.2	Problemformulering och syfte	2
1.2.1	Frågeställningar	3
1.3	Avgränsningar	3
1.4	Definition av begrepp.....	3
1.5	Sökprocess.....	4
1.6	Bakgrund av Rum för barn.....	4
1.6.1	Beskrivning av miljön på Rum för barn	7
2.	Teoretiskt ramverk	10
2.1	Howard Gardners teori om multipla intelligenser.....	10
2.1.1	Gardners olika intelligenser	10
2.1.2	Gardners intelligenskriterier	14
2.1.3	Gardner om barn och miljö	15
2.2	MI-teorin enligt Thomas Armstrong.....	16
2.2.1	Intelligenserna i miljö för barn	16
2.2.2	MI-teorin i pedagogiskt arbete	18
2.3	Kritik mot Gardners MI-teori	18
3.	Tidigare forskning och litteratur	20
3.1	Styrdokument	20
3.2	Rum för barn	21
3.3	Miljö för barn	23
3.3.1	Miljöpsykologi	23
3.3.2	Pedagogisk miljö	24
3.3.3	Biblioteksmiljö i svensk litteratur	26
3.3.4	Biblioteksmiljö i internationell litteratur	28
3.3.5	Howard Gardners teori i bibliotekssammanhang	30
4.	Metod	33
4.1	Val och tillämpning av metod	33
4.2	Tillvägagångssätt.....	34
5.	Resultatredovisning.....	37
5.1	Lingvistisk intelligens	37
5.2	Logisk-matematisk intelligens	38
5.3	Spatial intelligens	38
5.4	Kroppslig-kinestetisk intelligens.....	39
5.5	Musikalisk intelligens	40
5.6	Interpersonell intelligens	40
5.7	Intrapersonell intelligens	41
5.8	Sammanfattning av resultat i biblioteksrummen	41
5.9	Intelligenserna i övriga utrymmen	41
6.	Analys och diskussion	43
6.1	Analys och diskussion av resultaten från Rum för barn	43

6.2	Utvärdering av analysverktyget	50
6.3	Förslag på vidare forskning	53
7.	Slutsatser	55
8.	Sammanfattning	56
9.	Källförteckning.....	58
9.1	Opublicerade källor	58
9.2	Publicerade källor	58

Bilagor

Bilaga 1: Observationsschema Gardner	62
Bilaga 2: Intervjumall	64
Bilaga 3: Observationsschema Miljöpsykologi	65

1. INLEDNING

Vårt intresse för miljö och inredning på just barnbibliotek väcktes i samband med att vi stötte på information om projektet Rum för barn på Kulturhuset i Stockholm i samband med en sökuppgift inom biblioteks- och informationsvetenskapsutbildningen. Rum för barn framstod för oss som ett i Sverige ganska unikt projekt. Det är ett bibliotek med ambitionen att vara mer än ett bibliotek och har byggts och formats med inspiration från olika pedagogiska teorier. Med en målgrupp bestående av barn från noll till elva år har Rum för barn också haft möjlighet att helt forma sin verksamhet utifrån ett barnperspektiv med ambitionen att tillgodose barnens behov. Vi visste redan från början att vi ville undersöka biblioteksmiljön på Rum för barn, men vi visste inte hur eller på vilket sätt vi skulle gå till väga. Vi behövde en teori som kunde rama in vår undersökning och det var så vi stötte på Howard Gardner. Vi var tidigt under orienteringsfasen inne på att använda oss av en pedagogisk teori eftersom vi förmodade att en sådan skulle vara tillämpbar på biblioteksmiljön utformad för barn. Howard Gardners idé om att alla människor är intelligenta på flera olika sätt och tar till sig kunskap på olika sätt tilltalade oss.¹ Då vi är övertygade om att alla människor är intelligenta på fler sätt än ett anser vi att hänsyn bör tas till detta i arbetet med barn. Gardners intelligensteori har översatts till praktisk pedagogik på skolor runt om i världen, däribland Sverige.² Under vår sökprocess fann vi också att Gardners multiintelligensteori har tillämpats praktiskt på barnbiblioteksverksamhet i Norge och Danmark. Därför är intentionen med uppsatsen att undersöka om barnbiblioteksmiljö kan stimulera barns olika intelligenser.

Vi har under många år haft ett genuint intresse för inredning och miljö och hur rummet kan påverka och inspirera. Med en bakgrund av studier inom media och konst har vi en viss uppfattning av hur färg och form kan användas för att stimulera olika känslor. Vår B-uppsats undersökte inredningen på en traditionellt utformad barnavdelning på ett folkbibliotek och i vårt magisteruppsatsarbete genomförde vi också en pilotstudie på en barnavdelning på ett stadsbibliotek. Vilket har gett oss en viss förförståelse för hur miljön på traditionellt utformade barnavdelningar ser ut. Vi menar att miljön på biblioteket är en viktig del av den fysiska upplevelsen och informationsförmedlingen för barn. Att lokalen, dess utformning och inredning står för en upplevelse som i förlängningen avgör hur barnen trivs på biblioteket. Vi menar även att om barnens första erfarenhet av biblioteket är positiv är chansen större att de sedan kommer att förknippa böcker och läsning med den positiva känslan. Vi är av åsikten att biblioteket har en pedagogisk funktion där syftet med bibliotek för barn handlar om att stimulera barns utveckling och inläring under hela uppväxten.

Vår förförståelse är att den intelligens som framförallt stimuleras på barnbibliotek är den lingvistiska intelligensen³ eftersom syftet med bibliotek i grunden är förmedling av litterära medier och läsfrämjande. Förförståelsen av miljön på Rum för barn grundar sig i det vi läst i artiklar om Rum för barn eftersom ingen av oss besökt biblioteket tidigare. Vi förmodar att miljön på Rum för barn stimulerar fler av de intelligenser Howard Gardner presenterar i sin teori. Detta grundar sig i förförståelsen byggd på de artiklar vi läst om miljön på Rum för barn.

---

¹ Se utförligare förklaring av Gardners intelligenzbegrepp i kapitel 2, Teoretisk ramverk.

² Gardner, Howard 2001. *Intelligenserna i nya perspektiv*, s. 8.

³ Se kapitel 2, Teoretiskt ramverk.

1.1 Uppsatsens disposition

Vår uppsats inleds med en inledning där vi presenterar ämnesvalet och vår förståelse. På det följer problemformulering och syfte vilket förklarar vår intention att skapa, pröva och utvärdera ett analysverktyg för barnbiblioteksmiljö. Vi ställer sedan upp två frågeställningar som vi ämnar besvara och anger avgränsningar och definition av några för uppsatsen relevanta begrepp. I sökprocessen beskriver vi hur vi gick tillväga vid insamlandet av materialet och hur vi kommer att tillämpa det i vår undersökning. Efter det ger vi en bakgrund av barnbiblioteket Rum för barn där vi berättar om biblioteket och dess verksamhet. För att kunna beskriva hur verksamheten ser ut vid den aktuella tiden för uppsatsarbetet utförde vi en mindre intervju med enhetschefen på Rum för barn. Bakgrunden syftar till att presentera platsen där vi ämnar pröva vårt analysverktyg. På det följer en beskrivning av den fysiska miljön på Rum för barn för att orientera läsaren i lokalerna. I kapitel två redogör vi för det teoretiska ramverk om multiintelligensteorin som vi grundat vår undersökning i och använt som underlag för det analysverktyg vi vill utforma. Kapitel tre består av tidigare forskning och litteratur om miljö för barn och om barnbiblioteket Rum för barn för att sätta in undersökningen i en kontext. I kapitel fyra redogör vi för den kvalitativa metoden observation som vi har nyttjat i vår undersökning av Rum för barn. I metodkapitlet redogör vi även för vårt tillvägagångssätt vid materialinsamlingsprocessen och den ansats vi gjort att utforma och pröva ett analysverktyg. I kapitel fem redovisar vi resultaten från materialinsamlingen på Rum för barn i tabellform. Sedan för vi i kapitel sex en analyserande diskussion där vi dels reflekterar över resultaten från observationen av Rum för barn och dels utvärderar och analyserar vårt försök till att skapa ett analysverktyg. Därefter besvarar vi våra frågeställningar i form av de slutsatser vi kunnat dra av vår undersökning. Uppsatsen avslutas med en sammanfattning av uppsatsarbetet.

1.2 Problemformulering och syfte

På senare år har betydelsen av miljön för barn på bibliotek blivit alltmer uppmärksammas. Men det finns fortfarande lite skrivet om vad som utgör en bra biblioteksmiljö för barn. Vi menar att barnbiblioteksmiljön med fördel kan låna inspiration och idéer från pedagogiska teorier, där det finns mycket mer forskning kring barn och miljö. Ett exempel på ett svenskt barnbibliotek där pedagogiska tankesätt implementerats i utformandet av miljön och i verksamheten är Rum för barn i Stockholm.

Vi vill med den här uppsatsen undersöka om det är möjligt att skapa och pröva ett analysverktyg för barnbiblioteksmiljö som är grundat i en pedagogisk teori. Eftersom vi är övertygade om att barn har fler former av intelligens än den lingvistiska och den logisk-matematiska intelligensen⁴ har vi valt att använda Howard Gardners teori om multipla intelligenser i utformandet av analysverktyget. Vi valde att observera miljön på Rum för barn eftersom vi vet att de där utgått från ett tydligt barnperspektiv med pedagogiska influenser i skapandet av miljön.

Syftet med vår uppsats är alltså att undersöka om miljön på Rum för barn kan stimulera barns olika intelligenser enligt Howard Gardners multiintelligensteori. Syftet är även att utforma, pröva och utvärdera ett verktyg för analys av barnbiblioteksmiljö byggt på en barnbiblioteksmiljöanpassad version av Howard Gardners multiintelligensteori.

---

⁴ Se kapitel 2, Teoretiskt ramverk.

1.2.1 Frågeställningar

Till vår undersökning har vi formulerat två frågeställningar som vi ämnar besvara:

- Vilka intelligenser kan vi observera stimuleras i miljön på Rum för barn med hjälp av vårt analysverktyg byggt på Howard Gardners multiintelligensteori?
- Vilka möjligheter och begränsningar ser vi i vårt analysverktyg efter att ha provat det i en observation av miljön på Rum för barn.

1.3 Avgränsningar

Vi har valt att observera miljön på barnbiblioteket Rum för barn, vilket är ett bibliotek byggt för barn mellan 0 och 11 år. Resultaten från vår undersökning får förstås utifrån den kontexten och kan inte generaliseras eller appliceras direkt på barnavdelningar på andra bibliotek.

Vi har undersökt den fysiska miljön på Rum för barn och hur bibliotekspersonalen har arbetat med miljö, inredning och lokaler för användarens bästa. Vi har dock inte studerat användarna på Rum för barn eller personalen och kan därför inte säga något om deras upplevelse av Rum för barn.

1.4 Definition av begrepp

Vi kommer nedan att definiera några för vår uppsats centrala begrepp som vi vill tydliggöra för att undvika missuppfattningar. Definitionerna förklarar hur vi använt begreppen i vår undersökning och syftar inte till att vara allmängiltiga, de förklarar vad vi menar när vi använder begreppen i den här uppsatsen.

Intelligens

I dagligt tal definierar Nationalencyklopedin begreppet intelligens som förstånd, begåvning eller förmåga till tänkande och analys. Där står att definitioner av intelligens ofta har betonat abstrakt tänkande, relationstänkande, lärande, anpassning till nya situationer och effektivt utnyttjande av erfarenhet men att det inte finns en helt enhetlig definition av intelligens.⁵ I vår uppsats använder vi begreppet i enlighet med Howard Gardners definition av intelligens som vi förklarar utförligare i kapitel tre, Teoretiskt ramverk.

Miljö

Miljö är det övergripande begrepp vi använder för att beskriva lokalen och dess utformning samt helhetsintrycket av Rum för barn. Den fysiska miljön är lokalen och allt i den utan att inbegripa sociala aspekter eller aktiviteter. I begreppet miljö inbegriper vi även inredning.

Inredning

Med begreppet inredning menar vi lokalens interiör, färger, möbler och medier. Även utsmyckning som konst och textilier samt skyltar och symboler. Inredningen ingår i den fysiska miljön men syftar mer på lösa artefakter och estetik som är avsett för användarens välbefinnande.

---

⁵ Gustafsson, Jan-Eric 1992. Intelligens. Ingår i *Nationalencyklopedin*. s. 502-503.

1.5 Sökprocess

Vi inledde vår sökprocess genom att söka efter tidigare forskning och litteratur om fysisk miljö på barnbibliotek i BADA, katalogen för magisteruppsatser på Bibliotekshögskolan i Borås, samt LIBRIS. Vi sökte bland annat med orden *biblioteksmiljö*, *barnbibliotek*, *inredning*, *fysisk miljö* och *Gardner, intelligenser* och *Rum för barn* i olika kombinationer och med trunkeringar. Vi sökte på liknande sätt i bibliotekskatalogerna på bland andra Uppsala universitet och Umeå universitet.

Vi fortsatte vår sökprocess med sökningar i databaserna Artikelsök, LISA, ERIC och Nordiskt BDI-index, samt sökmotorn Google på Internet, med samma sökord som i bibliotekskatalogerna, samt bland annat sökorden *miljö*, *inredning*, *barnmiljö*, *gränssnitt*, *läsglädje* och *barnperspektiv* i olika kombinationer på både svenska och engelska. Vi hittade där ett flertal nationella och internationella artiklar som berörde ämnet fysisk miljö på barnbibliotek.

Vi sökte även efter böcker om pedagogik, främst Howard Gardners multiintelligensteori och böcker skrivna av andra författare om samma teori. Genom bibliotekskatalogen fann vi även relevant metodlitteratur om observation och intervju som kvalitativa metoder.

Materialet som vi slutligen kom att använda oss av i uppsatsen valdes dels för att ge en bakgrund till barnbiblioteket Rum för barn, dels för att orientera oss i de ämnesområden som utgör kontexten för vår undersökning. Vi är medvetna om att litteraturen är av varierande form och syfte, allt från dagstidningsartiklar till avhandlingar och att detta kan ses som problematiskt ur källkritisk synvinkel. Den litteratur som består av vetenskaplig forskning har framförallt använts för att skapa en kontext för vårt ämne och ge en vetenskaplig bas åt undersökningen. Den övriga litteraturen har inte lika hög grad av vetenskaplig kvalitet, men är ändå relevant för vår uppsats då den ger en bild av ämnets aktualitet i biblioteksvärlden såväl nationellt som internationellt.

1.6 Bakgrund av Rum för barn

Det har funnits ett barnbibliotek i Kulturhuset sedan 1970-talet då barnbiblioteket var en del av vuxenbiblioteket Läsesalongen som låg på första våningen. När biblioteken delades upp 1997 flyttade barnbiblioteket till helt nybyggda lokaler på våning fyra i Kulturhuset, där Rum för barn ligger än idag. Rum för barn är i grunden ett folkbibliotek som hör till Stockholms stad och var från början ett mer traditionellt utformat barnbibliotek i inredning och medieplacering.⁶ Personalen på Rum för barn försökte efter flytten till fjärde våningen att med små medel göra miljön på biblioteket mysigare och mer tillgängligt för barnen, genom att måla om och inreda med nya fåtöljer och mattor. Men de kände ändå att miljön inte kunde kommunicera med barnen och att barnen fick anpassa sig efter rummet istället för tvärtom.⁷ Den dåvarande enhetschefen Giovanna Jörgensen, som i grunden var konstvetare, hade uppfattningen att strukturen på biblioteket inte fungerade eftersom det saknade ett barnperspektiv och att barnen hade svårt att hitta böcker på egen hand då de inte förstod klassificeringssystemet.⁸ I artikeln *Rum för barn – med plats för både lek, ord och bild*, skriven av Ann-Charlotte Hammarén, berättar Giovanna Jörgensen att hon insåg när hon

---

⁶ Samuelsson, Linn 2007. *Rum för barn: Biblioteket som bytte skepnad*, s. 17.

⁷ Samuelsson 2007, s. 23.

⁸ Lundgren, Lena 2007. *Rum för barn: Möjligheternas bibliotek*, s. 6.

observerade hur barn och vuxna agerade i biblioteket att de betedde sig som i ett vuxenbibliotek. Hon menade att de ville åstadkomma någonting helt nytt när de skapade Rum för barn.⁹ Hon ville att det skulle finnas utrymme på biblioteket för barnen att röra sig och leka och att miljön skulle präglas på ett sätt barnen kunde förstå. I projektbeskrivningen, som vi tyvärr endast haft åtkomst till via Lundgren och Samuelsson, som Giovanna Jörgensen skrev inför ombyggnaden av Rum för barn formulerades ett perspektiv där bibliotekets miljö skulle kunna tillfredställa och utmana barns intellekt och fantasi. Böckerna skulle placeras på ett sätt som var logiskt för barn så att de själva kunde hitta de böcker de sökte och personalen på biblioteket skulle värna om att alla barns intelligenser fick komma till användning i biblioteket. Detta är enligt Samuelsson en syftning till Howard Gardners teori om multipla intelligenser som säger att alla människor har flera intelligenser.¹⁰ Giovanna Jörgensen inspirerades mycket av Maria Montessoris teori om att använda miljön för att främja barns utveckling, något hon ville försöka överföra på utformningen av lokalerna och biblioteksverksamheten. Hon inspirerades även av Reggio Emiliapedagogikens tanke om rummet som den tredje pedagogen och hur de arbetat på danska och norska bibliotek för att skapa annorlunda barnbibliotek.¹¹

Inredningsmaterialen på Rum för barn valdes med tanke på barnens bästa. Jörgensen menade att barn påverkas starkt av inredningen eftersom de är så sinnliga. Ek valdes som material i det bruna rummet för att det är skönt att ta på och för att det luktar gott. Hammarén identifierade i sin artikel en stark satsning på bild i Rum för barn. Som besökare får barnen en karta när de kommer in i biblioteket och i rummen ska de kunna hitta fram till böcker, spel och leksaker med hjälp av bilder. Jörgensen berättade i artikeln att meningen var att barnen skulle hitta fram till böckerna innan de kunde läsa. I rummen för barn från 0-3 år, respektive 4-7 år finns det tydliga bilder ovanför hyllorna, medan det i rummet för barn upp till elva år finns text med kompletterande bilder.¹² På Rum för barn finns inga datorer eller liknande teknik och i Hammaréns artikel beskrev Giovanna Jörgensen det som en utmaning att skapa en teknikfri miljö i biblioteket. Hon hänvisade till Martin Ingvar, forskare på det lilla barnets hjärna, som menade att långsamma aktiviteter som berättande och musik är väldigt viktiga för barn. Men Jörgensen hävdade samtidigt att hon inte är emot teknik på bibliotek, hon hänvisade till det danska biblioteket *Det Runde Rum* som riktar sin verksamhet till barn upp till arton år och menade att Rum för barn riktar sin verksamhet till barn upp till elva år. Dessutom finns det andra barnbibliotek i Stockholm i närheten av Rum för barn som erbjuder teknik och elektroniska medier som en del av verksamheten och mediebeståndet. Det gör det möjligt för Rum för barn att vara ett teknikfritt barnbibliotek utan datorer och elektroniska medier.¹³

För att finansiera ombyggnaden av Rum för barn tog Jörgensen kontakt med varuhuskedjan Åhléns och blev lovad ekonomiskt bidrag enligt reglerna för sponsring på Kulturhuset.¹⁴ Lotta Olsson skrev i en artikel i Dagens Nyheter om sponsringen av Rum för barn inför nyinvigningen. Artikeln heter *Kulturhuset låter sig sponsras av Åhléns* och i den uttalade sig Mirja Särkiniemi, som då var ordförande i kulturnämnden i Stockholms stadshus. Hon menade att så länge sponsringen drivs på kulturens villkor och inte tvärtom så är det enbart positivt. Madeleine Sjöstedt, som när artikeln skrevs satt i kulturnämnden i stadshuset, var

---

⁹ Hammarén, Ann-Charlotte 2006. *Rum för barn: Med plats för både lek, ord och bild*, s. 8.

¹⁰ Samuelsson 2007, s. 17-18.

¹¹ Lundgren 2007, s. 6-7.

¹² Hammarén 2006, s. 9.

¹³ Hammarén 2006, s. 10-11.

¹⁴ Lundgren 2007, s. 6-7.

också positivt inställd. Hon menade att kulturinstitutionerna måste få förtroende att hantera sponsringen själva, men sponsringen får inte ersätta det kommunala stödet, utan fungera som ”gräde på moset”. Sjöstedt såg ingen anledning till varför näringslivet inte skulle kunna få ta del av kulturinstitutionernas framgång.¹⁵

Rum för barn var stängt under stora delar av året 2005 för ombyggnaden, men den åttonde oktober 2005 återinvigdes det nya Rum för barn och blev mycket omskrivet i media. I slutet av 2006 tog Giovanna Jörgensen ett nytt jobb som konstintendent på Bukowskis och efterträddes som enhetschef på Rum för barn av Katti Hoflin den första januari 2007.

Vi intervjuade Katti Hoflin i samband med våra observationer på biblioteket.¹⁶ I intervjun berättade Katti Hoflin att hon tidigare främst arbetat med barn- och ungdomsproduktioner inom public service sektorn på Sveriges Television, Utbildnings Radion och Sveriges Radio. Hon kallade sig själv för en barnkulturarbetare och argumenterade för barnkulturens plats i samhället, på lika villkor som vuxenkulturen. Då hon tillträdde tjänsten som chef på Rum för barn genomförde hon en del mindre förändringar på biblioteket. Bland annat begränsades antalet besökare för att skapa en lugnare atmosfär. Ett trafikljus monterades vid fönsterfasaden mot Sergels torg, så att besökare skulle kunna se om det fanns plats eller inte på biblioteket innan de tagit sig upp för alla rulltrapporna till fjärde våningen.

Hoflin menade att arbetet som enhetschef innebär en hel del byråkrati, att bygga upp bibliotekets varumärke utåt och hålla sig uppdaterad på vad som händer på andra institutioner i Sverige och utomlands. Trots det försöker hon vara ute i biblioteket och verksamheten så mycket det går. Rum för barn har ju en tydligt formulerad värdegrund och ett syfte gentemot sina besökare som Katti Hoflin och personalen på Rum för barn också har i uppdrag att upprätthålla.

Dels finns det ju åtaganden från politiskt håll, det är en politiskt styrd institution och organisation. Så vi har ju uppdrag som vi ska uppfylla, vi ska erbjuda medborgarna i Stockholms stad, Sverige och världen [...] bibliotek, bildverkstad, utställningar och programverksamhet. Det är liksom den lätta grejen. Men på ett djupare plan så är vårt uppdrag, som vi har formulerat det, att det ska vara ett möte med konstens potential. Och att vi ska kännetecknas av en hög professionalitet, närvaro och lyssnande vuxna.¹⁷

Hoflin berättade också om den ovanliga biblioteksmiljön på Rum för barn som inbjuder till lek och rörelse. Hon funderade dock på att i framtiden göra förändringar i miljön för att begränsa aktiviteten något. Hon beskrev till exempel en labyrint där barnen skulle stanna upp och cirkulera, följa en linje på golvet, åla eller krypa in någonstans. Samtidigt poängterade hon att det inte handlar om att begränsa barnen totalt. Barnen i storstaden, menade hon, har ett stort rörelsebehov.

Det ska vara bejakande för kroppen och själen, men det ska inte vara så att ett gäng med massa spring i benen tar över hela verksamheten.¹⁸

---

¹⁵ Olsson, Lotta 2004. *Kulturhuset låter sig sponsras av Åhléns*, s. 1-2.

¹⁶ Intervju med Katti Hoflin utförd av författarna 2008-04-08. Se bilaga 2. Samtliga citat från intervjun är med informantens medgivande reviderade från talspråk till skriftspråk utan att meningen omtolkats.

¹⁷ Intervju med Katti Hoflin utförd av författarna 2008-04-08.

¹⁸ Intervju med Katti Hoflin utförd av författarna 2008-04-08.

Katti Hoflin berättade att de vid tiden för intervjun var tolv fast anställda på Rum för barn och ett antal timanställda. Men hon önskade att de vore fler för att underlätta arbetet då besöksantalet är så pass stort.

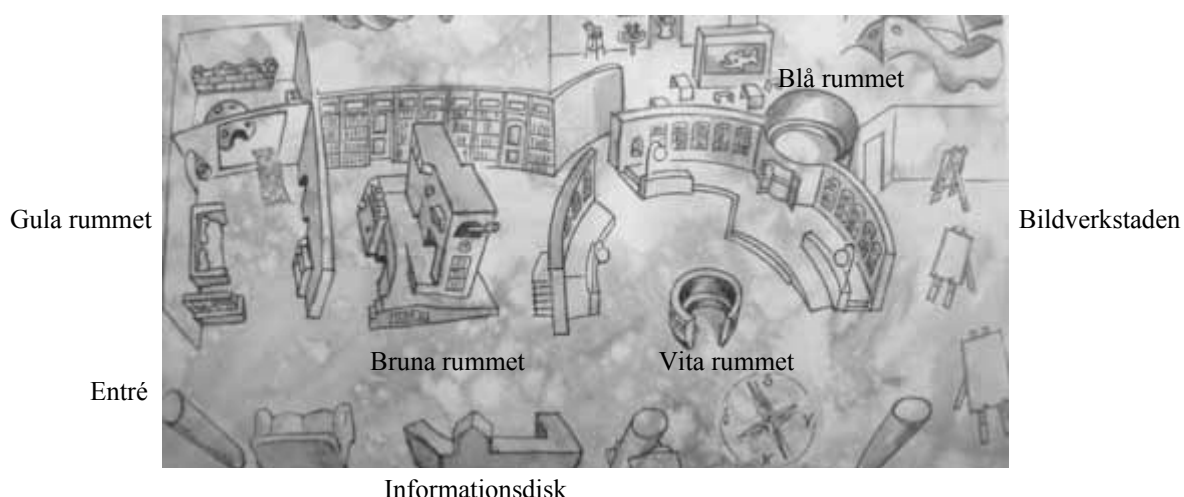
Men det är ju helt otroligt vad man kan göra med tolv personer för det är ju både bildverkstad, bibliotek och så gör vi ju utställningar och programverksamhet också. Alltså ibland har vi teater, ibland har vi musik och så vidare.¹⁹

Bland de fast anställda på Rum för barn finns bibliotekarier, biblioteksassistenter, yrkesverksamma konstnärer som arbetar i bildverkstaden och en ord- och bildpedagog. Katti Hoflins inställning var att personalens olika kompetenser och intressen skulle komma till användning i biblioteksverksamheten. Bland annat finns en i personalen som i grunden är både arkeolog och museipedagog. Hon tillverkar figurer och scenerier som hon illustrerar sina sagostunder med.

Katti Hoflin talade om att utveckla biblioteket genom att tillföra en lyssnarmiljö där barnen kunde lyssna på talböcker och liknande. Hon berättade också att de på Rum för barn har planer på att i framtiden bygga ut verksamheten för 10-13 åringar och ge dem ett eget specialbibliotek i anslutning till Rum för barn. Det finns enligt Hoflin en pedagogisk målsättning i miljön på Rum för barn som grundas i bland annat Montessoripedagogiken. Där är pedagogens roll att finnas till som stöd för barnen i bakgrunden utan att vara påträngande. Meningen är att barnen ska ha frihet att själva utforska miljön i sin egen takt, menade Hoflin. Förutom Montessoripedagogiken finns också influenser från många andra pedagogiska teorier i miljön, till exempel Howard Gardners multiintelligensteori.

Här har vi ju gjort ett försök med ett bibliotek som ska ha ett genomfört barnperspektiv. [...] Vi försöker att jobba utifrån de här intelligenserna och tanken om leken som en väg till läsandet och den påkostade och dyrbara miljön som talar till oss mänskliga organismer, både stora och små.²⁰

1.6.1 Beskrivning av miljön på Rum för barn

Bild 1. Karta över Rum för barn illustrerad av Kristofer Sjöström.

¹⁹ Intervju med Katti Hoflin utförd av författarna 2008-04-08.

²⁰ Intervju med Katti Hoflin utförd av författarna 2008-04-08.

Rum för barn ligger på fjärde våningen i Kulturhuset i Stockholm. Biblioteket består av tre öppna biblioteksrum (det gula, det bruna och det vita rummet) som indelats efter olika åldrar, samt ett rum för programverksamhet (det blå rummet) och en bildverkstad. Rummen ligger i fil med varandra och förbinds av en öppen gång som löper längs hela långsidan av lokalen där väggen utgörs av en fönsterfasad ut mot Sergels torg. Vid entrén i anslutning till rulltrapporna finns en barnvagnsparkering och innanför det ett kapprum. I anslutning till kapprummet finns ett utrymme som används som utställningslokal där utställningstemat varierar. Vid våra observationer var temat i utställningslokalen Rum för rörelse, med en klätternvänlig miljö och kluriga spel som krävde både rörelse och tankeförmåga av barnen. Utställningslokalen som ligger utanför entrén till Rum för barn syns inte på bild 1.

Det första åldersindelade rummet ligger direkt till vänster när besökarna kommer in i själva bibliotekslokalen, det är det gula rummet för 0-3 åringar. Rummet avskärmas mot gången av en hylla med öppna hyllplan och ett litet vitt staket som ska hindra de små barnen från att krypa ut. Längs ena väggen står en stor blå soffa med boktråg för bilderböcker bakom ryggen. Bredvid soffan hänger en babygunga från taket. Den andra väggen utgörs av infällda hyllsektioner med böcker för barnen på de nedersta hyllplanen och böcker och tidskrifter för föräldrar och vuxna på de översta hyllplanen. Över dem finns belysta nischer där böcker, mjukdjur och konstföremål visas upp. I mitten av hyllsektionerna vid golvet finns en liten nisch i väggen med fönster mot det angränsande bruna rummet, där de små barnen kan krypa in och kika på de äldre barnen. Där finns också en blå ”upptäckarmöbel” som sitter fast i väggen och är täckt av olika material som barnen kan känna på och upptäcka. Den inre delen av rummet är upphöjd ett trappsteg och en ramp som är formad och målad som en matta gör det lättare för barnen att ta sig mellan de olika planen. I den inre delen av rummet finns till höger ett litet kök, med spis och köksvask och små kastruller och köksredskap. Längs den inre väggen står låga bokhyllor med böcker, mjukdjur och andra leksaker. Mitt på golvet finns en grön grotta och i den är golvet nedsänkt och täckt av en mjuk dyna. I taket och på väggarna av grottan sitter små runda fönster där barnen kan titta ut.

I anslutning till det gula rummet ligger det bruna rummet för 4-7 åringar som är öppet mot fönsterfasaden och informationsdisken. Det bruna rummet har fått sitt namn av att det är inrett helt i ekträ vilket ger en varm och ombonad känsla. Rummets tre väggar är klädda med bokhyllor och längs den inre väggen finns normalt sett en stega på hjul som barnen kan flytta längs hyllan och klättra på så att de når de översta hyllplanen, stegen var dock borttagen för reparation vid tidpunkten för våra observationer. I den ena väggen finns en bred nisch med en bänk med kuddar på där barnen kan sitta och läsa och i taket till nischen är små spotlights infällda för belysning. På den motsatta väggen finns en välvd trappa som gör att barnen når de övre hyllplanen och under trappan finns kuddar på golvet och infällda spotlights i taket vilket gör utrymmet till ett mysigt krypin för den som vill ha lite avskildhet. Ovanför bokhyllorna på alla väggarna löper en upplyst serie målningar som markerar genreindelningen i hyllorna. Framför den välvda trappan står två lädersoffor. Det bruna rummet domineras av ett stort trätornt i mitten av rummet. På den ena sidan av tornet finns trappor som leder ända upp till tornets översta rum som målats mörkblått med stjärnor i taket och ett fönster ut mot fönsterfasaden. På den andra sidan av tornet finns en rullstolsramp som även kan användas till rutschkana av barnen, i den sitter ett flyttbart farthinder som hindrar barnen från att springa för fort i rampen. I tornets väggar finns hyllor med böcker och lådor med diverse föremål, som skelettdelar, torkade blommor och olika insekter under glasskydd. Under tornet kan barnen krypa in i ett mörkt rum med kuddar på golvet och en stor skattkista fylld av böcker.

Efter det bruna rummet ligger det vita rummet för 8-11 åringar och precis som namnet antyder går färgsättningen i rummet i vitt. Längs väggarna finns inbyggda bokhyllor och över varje hyllsektion står det vilken genre som finns i hyllan, till exempel *Förr i tiden*, *Kärlek*, *Mysterier* och så vidare. Även i det vita rummet finns nischer i väggarna med kuddar där barnen kan sitta och läsa och på en upphöjd del av rummet längs den inre väggen står lägre bokhyllor. Bakom de lägre bokhyllorna, mot fönsterfasaden, finns vita bänkar att sitta på. I mitten av rummet står en stor rund bokhylla med bänkar i den inre delen och hyllor längs den yttre delen. Utplacerade i rummet finns också bord med bänkar där barn och vuxna kan sitta och spela spel eller läsa. Det finns två vita lädersoffor vid fönsterfasaden.

Vid den inre upphöjda delen av det vita rummet finns dubbeldörrar som är blåmålade på insidan och vitmålade på utsidan. De leder till det blå rummet där bibliotekets programverksamhet i form av sagostunder och sångstunder äger rum. Rummet är helt runt och målat i mörkblått. Längs väggarna löper bänkar och vid dörren är golvet upphöjt som en liten scen. Taket är mörkt och i det finns infällda spotlights som ska symbolisera en stjärnhimmel.

Längst in i Rum för barn ligger bildverkstaden bakom stora glasdörrar som går att stänga till. Där finns en informationsdisk i anslutning till ingången där barnen får betala en avgift för att få måla eller utföra ett hantverk, vid tillfället för våra observationer bestod hantverket i att tälja i sten. En av väggarna utgörs av fönsterfasaden mot Sergels torg och i väggen mitt emot den har betonggrunden fått vara synlig. De andra väggarna är vita. I rummet finns en låg diskbänk där barnen kan tvätta av sig och rengöra konstnärsmaterialen. Där finns också två stora bord där barnen kan sitta och måla eller tälja. En stor del av golvytan är fri för att få plats med stafflier och till vänster om ingången finns stora fyrkantiga sittdynor staplade som barnen kan sitta på när de målar.²¹

---

²¹ Egna observationer utförda 2008-04-07 och 2008-04-08.

2. TEORETISKT RAMVERK

I det här kapitlet redogör vi för det teoretiska ramverk vi använt för att bygga vårt analysverktyg som vi ska använda för att granska miljön på Rum för barn. Vår förhoppning och vårt syfte med undersökningen är att vi ska kunna skapa ett analysverktyg för granskning av barnbiblioteksmiljö som även ska kunna appliceras på andra bibliotek än Rum för barn i framtida forskning. Det teoretiska ramverket består av Howard Gardners teori om multipla intelligenser (hädanefter kallad MI-teorin) och en pedagogisk tillämpning av MI-teorin av specialpedagogen Thomas Armstrong. Vi ger en kort bakgrund av teorin och beskriver de olika intelligenserna och de kriterier de uppfyller för att kallas intelligenser enligt Gardner, samt vad han säger om barn och miljö. Vi går sedan igenom hur intelligenserna kan stimuleras med hjälp av miljö enligt Thomas Armstrong som anpassat Gardners teori till barn och den miljö barn vistas i. Med hjälp av Gardners MI-teori och Armstrongs version placerad i pedagogisk miljö har vi slutligen utvecklat en praktisk tillämpning av MI-teorin i form av ett analysverktyg för att kunna applicera den på miljön i ett barnbibliotekssammanhang.

2.1 Howard Gardners teori om multipla intelligenser

Howard Gardner utgår i sin teori om multipla intelligenser från att det inte finns bara en form av intelligens, utan flera. I västvärlden har den lingvistiska och den logisk/matematiska intelligensen traditionellt värderats högre än andra förmågor, vilket Gardner vänder sig emot. Hans teori har främst använts inom pedagogiken och i skolsammanhang tidigare. För att kunna besvara vår första frågeställning presenterar vi de olika intelligenser som Gardner identifierat för att kunna undersöka om miljön på Rum för barn stimulerar dem.

2.1.1 Gardners olika intelligenser

Gardner hävdar att det finns flera förhållandevis självständiga intellektuella förmågor. Dessa kallar han för ”mänskliga intelligenser”. Han har inte kunnat fastställa varje intelligens exakta beskaffenhet och omfattning, men han är av åsikten att de olika intelligenserna är relativt oberoende av varandra och kan formas och kombineras på olika funktionella sätt hos olika individer och i olika kulturer.²² Intelligenserna utvecklas dock aldrig helt isolerat, utan aktiveras av symbolisk verksamhet i den omgivande kulturen.²³ Gardners arbete är menat att vara ett bidrag till en framväxande, multidisciplinär kognitionsvetenskap och han påpekar också att MI-teorin inte är ett vetenskapligt bevisat faktum, utan mer en idé som förtjänar att tas på allvar.²⁴ Han menar också att uttryck som intelligenser inte bör användas för vanemässigt då begreppet intelligens i sig enbart är en tankekonstruktion, om än en användbar sådan. Så länge medvetenheten finns att begreppet är en illusion går det för sig att tala om det som en verklighet.²⁵

I Gardners första bok *De sju intelligenserna* från 1984 presenterade Gardner för första gången MI-teorin. Han introducerade där sju intelligenser som uppfyllde de åtta kriterier eller kännetecken han fastställt för att kunna avgränsa och urskilja en intelligens. Det var den lingvistiska, logisk-matematiska, musikaliska, spatials, kroppslig-kinestetiska, intrapersonella och den interpersonella intelligensen. År 2001 kom boken *Intelligenserna i nya perspektiv* där

---

²² Gardner, Howard 1994. *De sju intelligenserna*, s. 8.

²³ Gardner 1994, s. 338.

²⁴ Gardner 1994, s. 9-10.

²⁵ Gardner 1994, s. 63.

Gardner presenterade ytterligare fyra presumtiva intelligenser varav en, natur intelligens, i dag anses uppfylla de åtta kriterierna.

Lingvistisk intelligens

Gardner menar att språkets kärna är talet, men att det kan uttryckas i skrift, för att kommunicera med andra och uttrycka sina innersta tankar och känslor. Den lingvistiska intelligensen kan alltså inte sägas vara det skriftliga språket enbart, även om det är en del av det, eftersom det skulle vara visuellt och närmare den spatiala intelligensen. Men Gardner menar också att den lingvistiska intelligensen inte heller enbart är en auditiv-oral intelligens, främst eftersom även döva och stumma människor kan tillägna sig och uttrycka sig med hjälp av språk.²⁶ Den lingvistiska intelligensens utveckling har sina rötter i spädbarnets joller under sin första levnadstid, det består av spontana ljud från modersmålets ljudspektra. Vid två års ålder börjar barn kunna använda enstaka ord på ett adekvat sätt och senare även kunna sätta ord samman för att skapa betydelsebärande meningar. Vid ungefär fyra års ålder har de flesta barn tillägnat sig förmågan att använda språket abstrakt och tala i liknelser. Gardner ger ett exempel där ett barns fot har somnat och barnet beskriver fenomenet med att säga att det är ”sockerdricka” i den. Den lingvistiska intelligensens utveckling är relativt autonom för de flesta människor även om det finns individuella skillnader ifråga om snabbhet och perception.²⁷

Logisk-matematisk intelligens

Den logisk-matematiska intelligensen innefattar förmågan att kunna analysera problem med ett logiskt tillvägagångssätt. Det innebär också att vara duktig på att göra matematiska beräkningar och genomföra vetenskapliga undersökningar.²⁸ Den logisk-matematiska intelligensen väcks när barnet börjar uppfatta sin fysiska omgivning och kan börja ordna föremål och ta reda på hur många de är och vilken relation de har till varandra. Allt eftersom intelligensen utvecklas rör den sig ifrån den materiella världen till den abstrakta världen, från fysiska objekt till matematiska satser och från sensorisk-motorisk hantering till teoretisk hantering.²⁹ Gardner skiljer dock till viss del på logisk och matematisk intelligens, som han menar inte har samma bakgrund men som har närmast sig varandra i modern tid. Det är relevant att betrakta dem som besläktade intelligenser eftersom det inte längre går att dra gränser mellan dem. Gardner påstår att logiken är matematikens ungdom och matematiken är mogen logik.³⁰ Matematiker, forskare, logiker och psykologer har ofta hög logisk-matematisk intelligens och Gardner menar att en kombination av hög lingvistisk och logisk-matematisk intelligens måste vara idealt för studenter och akademiker.³¹

Spatial intelligens

Den spatiala intelligensen visar sig i skicklighet i att orientera sig i mönster. Det kan handla om mönster i stor skala som kartor att orientera sig från hög höjd, men även mönster på mer begränsade områden som att måla en tavla, spela schack eller att tillverka en skulptur.³² Den spatiala intelligensen innehåller olika komponenter som inte alltid följs åt hos alla människor. Det centrala i intelligensen är förmågan att kunna uppfatta den visuella världen korrekt och kunna känna igen, omvandla eller omskapa vissa element eller objekt i det som setts. Men

---

²⁶ Gardner 1994, s. 89-90.

²⁷ Gardner 1994, s. 73-74.

²⁸ Gardner 2001, s. 47.

²⁹ Gardner 1994, s. 118.

³⁰ Gardner 1994, s. 124.

³¹ Gardner 2001, s. 47.

³² Gardner 2001, s. 47-48.

människor som har skarp iakttagelseförmåga kan inte alltid korrekt återge det de har sett, på samma sätt som en människa kan ha känsla för rytm men inte för tonsäkerhet.³³ Den spatiala intelligensen börjar utvecklas hos barn under den sensorisk-motoriska delen av småbarnstiden då barnet kan börja skapa mentala bilder. I skolåldern finns en vändpunkt i utvecklingen då barnet lär sig att aktivt manipulera inre bilder och objekt som utmynnar i tonårstidens förmåga att knyta spatiala förhållanden till andra intelligensområden som den logisk-matematiska via geometri till exempel.³⁴ Hos konstnärer utvecklas intelligensen främst genom upprepningar till att börja med, träning som sedan utvecklas till eget skapande.³⁵ Spatial intelligens är utpräglad knuten till konkreta ting och miljö, vilket kan vara ett skäl till att intelligensen förblir skarp under hela livet hos dem som har den.³⁶ Den spatiala intelligensen visar sig tydligt hos konstnärer, arkitekter, inredare och skulptörer, men även hos piloter, navigatörer och kirurger.³⁷

Kroppslig-kinestetisk

Den kroppslig-kinestetiska intelligensen uttrycks genom förmåga att använda hela eller delar av kroppen för att lösa problem eller skapa produkter.³⁸ Gardner menar att det för vissa kan verka stötande att kalla skicklig användning av kroppen för intelligens. I vår västerländska kultur är gränsen mellan mentalt och fysiskt stor och kroppens aktiviteter anses inte lika upphöjda som tankens. Men fysiska prestationer har varit viktiga för människan i tusentals år och Gardner betonar att det finns ett starkt samband mellan kroppskontroll och andra kognitiva förmågor.³⁹ De flesta kroppsdelar bidrar på ett eller annat sätt till all motorisk aktivitet och vårt kinestetiska sinne kontrollerar dessa funktioner.⁴⁰ Den kroppslig-kinestetiska intelligensen börjar utvecklas hos individen redan innan födseln med enkla motoriska reflexer som sugreflexen till exempel. Intelligensen kan sedan fortsätta att utvecklas hela livet med hjälp av träning och övningar.⁴¹ Den kroppslig-kinestetiska intelligensen är oftast stark hos dansare, idrottsmän och skådespelare. Men den kinestetiska formen av intelligens är också mycket viktig för kirurger, hantverkare och mekaniker till exempel.⁴²

Musikalisk intelligens

Den musikaliska intelligensen visar sig genom skicklighet i att skapa, utföra, komponera och uppskatta musik och musikaliska mönster. Gardner menar att den musikaliska intelligensens utvecklingsstruktur liknar den lingvistiska utvecklingsstrukturen i hög grad.⁴³ Den musikaliska intelligensen börjar utvecklas mycket tidigt hos de allra flesta barn, men Gardner menar att barnets uppväxtmiljö har stor betydelse för hur intelligensen visar sig. Vissa barn med hög musikalisk intelligens har fått undervisning i musik redan från småbarnstiden, andra växer upp i mycket musikaliska hemmiljöer och åter andra lider av någon form av hjärnskada eller autism som kan göra att den musikaliska intelligensen är överutvecklad på bekostnad av andra intelligenser.⁴⁴ Den musikaliska intelligensen når sin höjdpunkt tidigt och utvecklas

---

³³ Gardner 1994, s. 159.

³⁴ Gardner 1994, s. 164-165.

³⁵ Gardner 1994, s. 180.

³⁶ Gardner 1994, s. 188.

³⁷ Gardner 2001, s. 48.

³⁸ Gardner 2001, s. 47.

³⁹ Gardner 1994, s. 191.

⁴⁰ Gardner 1994, s. 194.

⁴¹ Gardner 1994, s. 202-204.

⁴² Gardner 2001, s. 47.

⁴³ Gardner 2001, s. 47.

⁴⁴ Gardner 1994, s. 91-92.

knappast mer efter skolåldern även om personer kan utöka sin musikaliska repertoar.⁴⁵ Det centrala i den musikaliska intelligensen, liksom talet är språkets kärna i den lingvistiska intelligensen, är melodi, rytm och klangfärg, det vill säga karaktäristiska tonljud som sänds på vissa frekvenser och grupperas enligt bestämda system.⁴⁶ Hörselsinnet är grundläggande för den musikaliska intelligensen, men rytm kan fortfarande uppfattas av döva människor. Människor med hög musikalisk intelligens uttrycker sig ofta genom musik som sångare eller med instrument, som kompositör eller musikkritiker.⁴⁷

Interpersonell intelligens

Den interpersonella intelligensen betecknar en människas förmåga att förstå och tolka andra människors intentioner, önskemål och drivkrafter. Den visar sig även i en förmåga att samarbeta och arbeta effektivt tillsammans med andra.⁴⁸ Kärnan i den interpersonella intelligensen är förmågan att se och göra skillnad mellan andra individer. Den yttrar sig först hos spädbarnets förmåga att kunna skilja på olika individer i sin omgivning och reagera på deras sinnestillstånd. I högt utvecklad form innebär intelligensen en förmåga att kunna tolka andras intentioner och önskningsar, även om de är outtalade, och utnyttja kunskapen för att påverka andra att handla på ett visst sätt.⁴⁹ Den interpersonella intelligensen är oftast stark hos politiska och religiösa ledare, lärare, försäljare och skådespelare.⁵⁰

Intrapersonell intelligens

Den intrapersonella intelligensen urskiljer sig genom förmåga att förstå och känna sig själv. Det handlar då också om att förstå hur man arbetar som mest effektivt och vad det är som driver, skrämmer och motiverar det egna jaget. Känslolivet är en nyckelingrediens i den intrapersonella intelligensen och den har enligt Gardner också sitt ursprung i människans inre liv.⁵¹ Den mest grundläggande formen av intrapersonell intelligens är förmågan att kunna skilja på smärta och njutning och den mest avancerade formen av intelligensen handlar om att kunna skilja ut, symbolisera och analysera komplicerade och komplexa känslomönster.⁵² Människor med hög intrapersonell intelligens kan använda sin självkänedom effektivt för att styra sina egna liv.⁵³ Romanförfattare som analyserar sina egna känslor och upplevelser på djupet genom sina verk och äldre människor som hjälper andra genom att dra nytta av förvärvade erfarenheter visar prov på hög intrapersonell intelligens.⁵⁴

Natur intelligens

Naturintelligensen visar sig tydligt hos människor som känner sig hemma i naturen och bland levande ting. Små barn som har hög naturintelligens visar tidigt intresse för naturens värld, växter och djur, och att identifiera och skilja olika arter åt. I västvärlden har benämningen naturvetare använts på människor som visat sig framstående inom naturintelligensen, som exempelvis Linné och Darwin.⁵⁵ Till intelligensen hör också förmågan att ta hand om andra levande varelser, genom att jaga, tämja dem, vårda eller leva i samklang med dem. Gardner menar att naturintelligensen utvecklats ur en livsnödvändig förmåga att kunna skilja giftiga

---

⁴⁵ Gardner 1994, s. 101.

⁴⁶ Gardner 1994, s. 96.

⁴⁷ Armstrong, Thomas 1998. *Barns olika intelligenser*, s. 13.

⁴⁸ Gardner 2001, s. 48.

⁴⁹ Gardner 1994, s. 220.

⁵⁰ Gardner 2001, s. 48.

⁵¹ Gardner 2001, s. 48.

⁵² Gardner 1994, s. 220.

⁵³ Gardner 2001, s. 48.

⁵⁴ Gardner 1994, s. 220.

⁵⁵ Gardner 2001, s. 52-54.

växter från ätliga och farliga djur från ofarliga. I dag kan naturintelligensen även uttryckas genom förmåga att kunna känna igen bilar på motorljudet eller skilja olika konstnärliga stilar åt. Människor med hög naturintelligens arbetar ofta som biologer, miljövårdare, jägare, bönder, trädgårdsmästare och kockar.⁵⁶

2.1.2 Gardners intelligenskriterier

Gardners hypotes bygger på forskningsresultat från en mängd olika fält som inte tidigare jämförts med varandra. Det rör forskning om specifika talanger, idiots savants, normala barn, normala vuxna, experter inom olika områden och människor från olika kulturer. Gardner menar att det är möjligt att bevisa att en intelligens existerar bland annat då den utvecklats långt inom speciella kulturer eller hos olika individer. Han har använt sig av psykologiska mätmetoder och experiment och forskning inom olika områden för att avgränsa vissa nyckelfaktorer som kännetecknar en intelligens. Om någon av de nyckelfaktorerna inte gått att säkerställa bevisar det att den förmågan inte kan klassas som en intelligens. Intelligenserna fungerar i harmoniskt samspel med varandra i vardagen och det gör det svårt att dra gränser mellan dem. Men genom att studera deras särarter ur strikt vetenskapliga perspektiv framträder bilden av varje intelligens oftast klart, menar Gardner.⁵⁷

Traditionella intelligenstest handlar generellt sett om ungefär en timmes utfrågning som ger en enda slutpoäng. Gardner ifrågasätter detta och menar att intelligens måste ha fler dimensioner än de som kan kommas åt genom att studera kortfattade svar på komprimerade frågor. Han är av åsikten att den sortens intelligenstest som mäter intelligenskvot bara rör den sortens intelligens som hyllas i vårt undervisningssystem och problemet ligger dels i hur testen är utformade och dels i våra invanda sätt att se på intelligens. Därför är det först när vi kan vidga och skifta vårt perspektiv på det mänskliga intellektet som vi kan värdera det rättvist och lära oss hur vi kan stimulera det i undervisningen, menar Gardner.⁵⁸

Varje intelligens måste enligt Howard Gardner uppfylla åtta olika kriterier eller kännetecken för att kunna kallas för en intelligens.

1. Intelligensen är möjlig att blockera vid en hjärnskada. Med det menas att en intelligens kan försvinna eller helt isoleras om den del av hjärnan som kontrollerar den blir skadat. Gardner menar att det finns sju relativt autonoma hjärnsystem som kontrollerar olika intelligenser, ungefär som att vänster och höger hjärnhalva styr olika kognitiva funktioner.
2. Förekomsten av idiots savants, underbarn eller unika individer. Med det menas att det inom varje intelligens finns exceptionella personer som har en mycket hög nivå av just en intelligens, i vissa fall på bekostnad av andra intelligenser.
3. Bevis för en central operativ funktion eller uppsättning av funktioner. Liksom ett dataprogram behöver olika procedurer för att fungera behöver varje intelligens en uppsättning primära komponenter för att intelligensens typiska aktiviteter ska kunna utföras. Till exempel att en känsla för tonhöjd och rytm behövs för att kunna utföra vissa musikaliska aktiviteter.
4. Intelligensen har en karaktäristisk, självständig utvecklingshistoria och specifika utvecklingsnivåer. Det vill säga att intelligensen väcks och utvecklas då en person deltar i någon sorts kulturellt uppskattad aktivitet och att personens utveckling följer

---

⁵⁶ Gardner 2001, s. 53.

⁵⁷ Gardner 1994, s. 8.

⁵⁸ Gardner 1994, s. 3-4.

ett redan givet mönster. Olika intelligenser följer olika utvecklingsmönster. Till exempel den musikaliska intelligensen som växer tidigt och är ihållande långt upp i åldern, eller den logisk-matematiska intelligensen som vanligtvis når sin höjdpunkt innan fyrtio års ålder till skillnad från den lingvistiska och spatiala intelligensen som kan nå sin höjdpunkt mycket senare i livet.

5. Intelligensen har en evolutionistisk historia och historisk sannolikhet. Gardner menar att alla intelligenserna har sina rötter långt tillbaka i människans evolution, till exempel finns prov på spatial intelligens i grottmålningar. MI-teorin syns också miljöhistoriskt i och med att olika intelligenser varit olika framstående eller viktiga vid olika historiska epoker.
6. Stöd från psykologiska undersökningar. Att finna intelligenser som arbetar oberoende av varandra genom att studera olika psykologiska undersökningar, det vill säga att de för vissa människor inte kan kombineras eller att de inte är beroende av en annan intelligens för att fungera inom vissa områden. Undersökningar kan också visa en selektiv begåvning av olika kognitiva förmågor som visar att förmågan är intelligensspecifik. Till exempel att minnas ansikten men inte telefonnummer eller att uppfatta musikaliska ljud men inte språkliga ljud.
7. Stöd från psykosometriska forskningsresultat. Intelligenserna kan mätas med standardiserade mätningar av mänsklig förmåga. Gardner är egentligen emot standardiserade tester, men menar att vi i många av proven som används nu kan finna stöd för teorin om multipla intelligenser.
8. Möjlighet att koda i symbolsystem. Gardner menar att människans förmåga att använda symboler är en av de bästa indikationerna på intelligent beteende. Att kunna associera olika ord, tecken och symboler till andra saker kallas även för representation. Alla intelligenserna har enligt Gardner ett eget symbol- eller teckensystem.⁵⁹

2.1.3 Gardner om barn och miljö

Gardner menar att genom att låta barn delta i sådana aktiviteter som de själva är motiverade till kan få dem att göra framsteg i utvecklingen. När barnen får möjlighet att arbeta med material som de spontant fascinerar av aktiveras och utvecklas deras olika intelligenser. Till exempel när barn lär sig bygga konstruktioner med klossar kan deras spatiala och kroppslig-kinestetiska intelligens stimuleras. Barns förmåga att associera olika typer av berättelser med andra stimulerar deras lingvistiska intelligens och när barn får arbeta med olika enkla apparater stimuleras deras logisk-matematiska intelligens.

”När barn får lösa problem med hjälp av rikt varierat och intressant material i en stimulerande miljö kan vi även lättare se tidiga tecken på deras speciella begåvningar.”⁶⁰

Enligt Gardner är miljön en viktig faktor i barnens utveckling. För att hjälpa barn att utveckla mer än en färdighet bör miljön alltså tillhandahålla material som de kan utforska på egen hand och som aktivt kan bidra till deras framsteg.⁶¹

---

⁵⁹ Gardner 1994, s. 56-60.

⁶⁰ Gardner 1994, s. 350.

⁶¹ Gardner 1994, s. 352.

2.2 MI-teorin enligt Thomas Armstrong

En stor del av utformningen av vårt analysverktyg bygger på Thomas Armstrongs version av MI-teorin som han anpassat efter barns förutsättningar och behov i inlärningssammanhang. I boken *Barns olika intelligenser* som kom ut på svenska 1998 beskriver Armstrong hur MI-teorin praktiskt kan användas i klassrummet och hur miljö kan stimulera barns olika intelligenser utifrån Gardners teori. Armstrongs bok behandlar de sju ursprungliga intelligenserna och tar därför inte upp naturintelligensen som Gardner presenterade i en senare publicering.⁶² Därför har vi alltså valt att bortse från den intelligensen i vår studie.

2.2.1 Intelligenserna i miljö för barn

Thomas Armstrong menar att alla barn är utrustade med alla sju intelligenserna och att de kan utveckla dem till en relativt hög nivå. Men han menar också att barn vid en mycket tidig ålder börjar visa anlag för vissa intelligenser. Redan när de börjar skolan har de troligen utvecklat en individuell inlärningsmetod som använder någon eller några av intelligenserna mer än de andra.⁶³ Men det går inte att avgöra vilken intelligens som är den starkaste hos ett barn eftersom barn fortfarande utvecklar alla sina intelligenser.⁶⁴ Det är därför viktigt att erbjuda barn medel för att stimulera alla sina intelligenser, något som bland annat kan åstadkommas med hjälp av miljön där barnen vistas. Armstrong vänder sig till exempel emot det traditionella sättet att planera ett klassrum, eleverna sitter i rader vända mot en kateder där läraren föreläser för dem. Han menar att klassrumsmiljön måste förändras för att kunna tillfredställa olika elevers behov.⁶⁵ Armstrong identifierar till exempel i sin bok några miljöfaktorer som är viktiga för barnens utveckling och stimulering av deras intelligenser, något som vi försökt konkretisera för att använda det i utformningen av schemat för observationerna av miljön på Rum för barn. Vi presenterar varje intelligens och de miljöfaktorer som stimulerar dem enligt Armstrong nedan.

Lingvistisk intelligens

De miljöfaktorer som är viktiga för att stimulera den lingvistiska intelligensen hos barn är att ge barnen möjlighet att möta det skrivna ordet på olika sätt som är anpassade till deras nivå och som är varierat för att tilltala olika barn. Även att barnen får möjlighet att producera eget lingvistiskt material och att samtalen med vuxna i miljön är anpassat till barnens nivå med lagom svårighetsgrad på orden och anpassade ordval.⁶⁶

Logisk-matematisk intelligens

Den logisk-matematiska intelligensen kan stimuleras med hjälp av miljöfaktorer som att program och fria aktiviteter är planerade efter barnens koncentrationstoppar, till exempel att morgonen och förmiddagen är bäst för koncentrerat och teoretisk arbete och eftermiddagen passar bättre för mer fria och öppna aktiviteter. Men också att barnen har möjlighet att arbeta med långsiktiga projekt utan att bli avbrutna och att det finns struktur i miljön så att den inte upplevs kaosartad.⁶⁷

---

⁶² Gardner 2001.

⁶³ Armstrong 1998, s. 34.

⁶⁴ Armstrong 1998, s. 30.

⁶⁵ Armstrong 1998, s. 88.

⁶⁶ Armstrong 1998, s. 88.

⁶⁷ Armstrong 1998, s. 89.

Spatial intelligens

Miljöfaktorer som stimulerar den spatiala intelligensen är att lägga ned tanke bakom möblering av miljön så att det finns plats för läsning och samtal, praktiskt arbete och mer privata krypin för individuellt arbete. Det är också viktigt att rummet är trevligt att se på med konst på väggarna och blommor i fönstren och att barnen får visuella intryck, till exempel genom synvillor, serier, illustrationer eller filmer. Belysningen bör vara genomtänkt för att passa olika behov. Miljön bör också ha en känsla av rymd och att det finns gott om plats så att barnen inte känner sig stressade på grund av trängsel och brist på privat utrymme.⁶⁸ Den spatiala intelligensen stimuleras även av möjligheten att förändra det visuella i den omgivande miljön.⁶⁹

Kroppslig-kinestetisk intelligens

Miljöfaktorer som stimulerar den kroppslig-kinestetiska intelligensen är möjligheter för barnen att röra sig och utforska miljön och utföra kroppsliga övningar och praktiskt arbete. Det bör även finnas möjlighet för barnen att äta ett mellanmål för att hålla energin uppe och att det finns material i miljön som barnen kan handskas med, bygga av, använda känsel på eller göra praktiska erfarenheter med. Det är viktigt att barnen har tillåtelse att röra vid och röra sig i miljön.⁷⁰

Musikalisk intelligens

Den musikaliska intelligensen stimuleras av att det finns ljud i miljön, som bakgrundsmusik och behagliga ljud från omgivningen. Den stimuleras också av möjligheten för barnen att skapa egna ljud, musik och rytmer. Det bör finnas möjlighet till tystnad och att miljön inte störs av höga signaler eller trafikbuller eller liknande. Det är också viktigt att ljudnivån på samtal och prat är anpassad till miljöns syfte.⁷¹

Interpersonell intelligens

Den interpersonella intelligensen stimuleras i trygga miljöer där atmosfären upplevs som tillitsfull och barnen inte känner sig främmande eller avståndstagande till varandra. Det är också främjande för den interpersonella intelligensen om det finns fungerande åtgärder för konfliktlösning och barnen har möjlighet till positiv kommunikation och umgänge med varandra.⁷²

Intrapersonell intelligens

Den intrapersonella intelligensen stimuleras när barnen har möjlighet till självständighet och egen tid till sig själva på ostörda platser. Även möjlighet för barnen att själva få välja hur de vill arbeta och styra sin egen tid är stimulerande för intelligensen. Det är också viktigt att barnen får stärka sin självkänsla, till exempel genom positiv bekräftelse och inte blir utsatta för obefogad kritik eller andra negativa upplevelser. Barnen bör också få möjlighet att påverka sin situation, uttrycka sina känslor och uppleva att deras inre liv tas på allvar.⁷³

---

⁶⁸ Armstrong 1998, s. 89.

⁶⁹ Armstrong 1998, s. 12.

⁷⁰ Armstrong 1998, s. 89-90.

⁷¹ Armstrong 1998, s. 80-82.

⁷² Armstrong 1998, s. 90.

⁷³ Armstrong 1998, s. 90.

2.2.2 MI-teorin i pedagogiskt arbete

Armstrong identifierar några nyckelpunkter inom MI-teorin som han menar är viktiga att utgå ifrån i arbetet med teorin i undervisning och pedagogiskt arbete med barn. Alla människor är intelligenta inom alla de sju intelligenserna, men uppsättningen och kombinationen av intelligenserna fungerar på ett unikt sätt för alla individer. Olika människor har olika höga nivåer av olika intelligenser. De flesta människor kan utveckla varje intelligens till en fullgod nivå, genom lämplig uppmuntran, undervisning och berikande miljö. Intelligenserna samverkar vanligtvis på ett komplicerat sätt. Varje intelligens är i verkligheten en konstruktion, vilket innebär att ingen intelligens förekommer helt avskild från de andra. De samverkar alltid i de flesta aktiviteter. MI-teorin tar varje intelligens ur sitt sammanhang för att göra det möjligt att urskilja och undersöka dem, men de måste alltid förstås i sitt sociala och kulturella sammanhang. Det finns många sätt att vara intelligent på inom varje intelligens. En analfabet kan till exempel vara en fantastisk talare eller berättare och en dålig idrottare kan vara en skicklig hantverkare.⁷⁴

2.3 Kritik mot Gardners MI-teori

Sedan Gardners bok *De sju intelligenserna* publicerades för ungefär tjugo år sedan har det framförts mycket kritik gentemot teorin om multipla intelligenser. Andra intelligensforskare har framförallt kritiserat teorin för att vara alltför spekulativ. I en artikel i *Time* skrev James Collin om några av de forskare som hade invändningar mot MI-teorin. De menade att Gardners teori var briljant på många sätt men fallerade på att han inte lyckades fullt ut med att bevisa intelligensernas existens eller självständighet. Bevisen för den kroppslig-kinestetiska och de personliga intelligenserna menade de var särskilt vag.⁷⁵ Gardner skrev själv i *De sju intelligenserna* att han var medveten om att varje intelligens behövde prövas och att teorin måste diskuteras och testas noga för att kunna anses som giltig.⁷⁶ För att öka reliabiliteten på MI-teorin skulle den alltså behöva prövas för att bestämma existensen av flera olika intelligenser. Men Gardner själv menade i en intervju i Collins artikel att det går emot hans filosofi att utforma tester för intelligenserna, då han menar att intelligens inte är mätbart på det sättet. Han menade också att teorin inte behöver fastställas exakt så länge den är användbar som pedagogisk teori i det praktiska arbetet i klassrummet. Men kritiken mot MI-teorin gäller även den pedagogiska praktik teorin förespråkar.⁷⁷ En vanlig arbetsmetod i klassrummet på en MI-skola är enligt Armstrong att angripa varje ämne ur sju vinklar, en för varje intelligens, för att alla intelligenserna ska stimuleras.⁷⁸ Detta, menade kritikerna, tog upp mycket undervisningstid utan att ge särskilt mycket kunskap om det studerade ämnet. Kritik har även framförts mot inställningen att alla intelligenserna borde få samma prioritering i undervisningen. Collin skrev att de intelligenser som värderades högst på arbetsmarknaden idag, liksom tidigare i historien, var den lingvistiska och den logisk-matematiska intelligensen.⁷⁹ Samtidigt beskrev Collin i sin artikel att det fanns stöd för att MI-teorin faktiskt fungerade mycket bra som undervisningsmetod trots att det inte fanns några formella studier som bekräftade resultaten. En forskare från Carnegie Mellon University, Robert

---

⁷⁴ Armstrong 1998, s. 18-19.

⁷⁵ Collin, James 1998. *Seven kinds of smart*, s. 94-96.

⁷⁶ Gardner 1994, s. 355.

⁷⁷ Collin 1998, s. 94-96.

⁷⁸ Armstrong 1998, s. 63-66.

⁷⁹ Collin 1998, s. 94-96.

Siegler, menade att MI-teorin har så stort stöd att det vore värt besväret att undersöka i större skala om det faktiskt ger goda resultat.⁸⁰

En annan forskare som kritiserade Gardners MI-teori och hur den översatts till praktisk undervisning på många skolor var Daniel Willingham, professor i psykologi vid University of Virginia. Han menade att teorin både i vetenskaplig mening och i undervisningssammanhang var inkorrekt och till ingen nytta. Gardners uppställning av flera självständiga intelligenser kritiserades av Willingham då han fann Gardners kriterier för vad som kan kallas en intelligens vara alltför vaga och generösa. Han menade att han med Gardners kriterier även skulle kunna förklara en talang för humor eller ett gott minne för att vara intelligenser. Dessutom menade han att intelligenserna inte kunde brytas ut som självständiga intelligenser på det sätt Gardner gjort i sin teori, eftersom alla intelligenserna stod i relation till varandra. Willingham menade också att trots att många skolor i USA hävdade att de byggt sin undervisning på MI-teorin verkade få vara medvetna om hur det rent praktiskt skulle utföras i klassrummet. Han identifierade två modeller för undervisning som ofta användes på MI-skolorna. Antingen att alla intelligenserna borde undervisas på samma villkor, eller att varje ämne borde angripas ur varje intelligensvinkel i undervisningen. Willingham ansåg båda metoderna vara dåliga ut undervisningssynpunkt. Gardner själv ska ha menat att ett bättre alternativ vore att presentera varje ämne i undervisningen på sätt som stimulerar de olika intelligenserna, men att ingen intelligens kan ersätta en annan i inlärningsprocessen. En elev med hög musikalisk intelligens, menade han, kanske lär sig matematik bättre när han lyssnar på musik, men han måste ändå använda sin logisk-matematiska intelligens för att lära sig matematiken. Willingham, som i sin artikel menade att teorin gav en felaktig bild av mänsklig intelligens, menade att undervisningsmetoder baserade på teorin alltså borde vara lika felaktiga.⁸¹

Vi anser att kritiken mot Gardners MI-teori till viss del är välgrundad. Teorin har svaga punkter i vetenskaplig mening och det verkar vara svårt att exakt fastställa existensen av flera självständiga intelligenser. Trots det används teorin flitigt i pedagogiska sammanhang och blir även allt vanligare i bibliotekssammanhang, som vi påvisat i kapitel två Tidigare forskning och litteratur. Den tyngsta kritiken mot Gardners teori i ett pedagogiskt sammanhang är fokuserad på undervisningsformerna som baserats på teorin, vilka av kritikerna anses tidsödande och ineffektiva. Då vi använder MI-teorin för att utforma ett analysverktyg för granskning av den fysiska miljön på barnbibliotek anser vi inte att kritiken mot teorin är särskilt relevant för vår undersökning. Den pedagogiska anpassningen av MI-teorin handlar om att utforma en undervisningsmetod där utgångspunkten är att barn har många olika intelligenser. Miljöaspekten i teorin handlar då om att försöka stimulera de olika intelligenserna med hjälp av fysiska faktorer och utformning av miljön och mot den aspekten av teorin har vi inte funnit någon uttalad kritik. Att barn har många olika intelligenser och lär sig på olika sätt är vi övertygade om, även om kritiker mot MI-teorin kanske väljer att kalla det för förmågor snarare än intelligenser. Att barn dessutom påverkas av och tar intryck av den miljö de vistas i har vi funnit fog för i den tidigare forskningen och litteraturen. Därför anser vi det lämpligt att använda Gardners MI-teori för att utveckla ett analysverktyg som syftar till att utveckla barnbiblioteksmiljö.

---

⁸⁰ Collin 1998, s. 94-96.

⁸¹ Willingham, Daniel 2004. *Check the Facts: Reframing the mind*, s. 19-24.

3. Tidigare forskning och litteratur

I det här kapitlet kommer vi att redogöra för den litteratur vi tagit del av under uppsatsarbetet för att orientera oss i ämnet miljö för barn. Vi har delat in detta kapitel i tre övergripande delar där vi först redogör för styrdokument för biblioteksverksamhet när det gäller barn, från internationell nivå till nationella rekommendationer. Sedan har vi valt att redogöra för forskning och artiklar som behandlar barnbiblioteket Rum för barn. Därefter presenterar vi nationell och internationell forskning och annan litteratur om miljö för barn som bland annat inbegriper miljöpsykologi, forskning och litteratur om barnbiblioteksmiljö, skolmiljö samt MI-teorin i bibliotekssammanhang. Vi har valt att dela in den tidigare forskningen och litteraturen enligt detta sätt eftersom vi vill placera vår uppsats i en kontext där miljö för barn tydliggörs och för att visa på ämnets aktualitet och angelägenhet i bibliotekssammanhang.

3.1 Styrdokument

Den 20 november 1989 antogs deklARATIONEN om barns rättigheter av Förenta Nationerna. Sverige ratificerade FN:s barnkonvention året efter och sedan dess arbetar många kommuner i enlighet med artiklarna om barnens rättigheter i utformandet av styrdokument för nämnder och förvaltningar. Vi redogör här för de artiklar i barnkonventionen som har särskild betydelse i arbetet med barn på bibliotek och för vårt uppsatsämne. I artikel 12 fastställs att barn har rätt till åsiktsfrihet och barnet ska därmed också ges möjlighet att få sina åsikter hörda. I artikel 13 fastställs barns rätt till yttrandefrihet, vilket innefattar rätten att söka, motta och sprida information i tal och skrift eller i konstnärlig form. I artikel 17 fastställs barns rätt till information och material från nationella och internationella källor som kan främja deras hälsa och välfärd och vara av socialt och kulturellt värde. I artikel 31 fastställer barnkonventionen barns rätt till vila och fritid samt frihet att delta i det kulturella och konstnärliga livet. Konventionsstaterna ska därför erbjuda barn lika möjligheter att delta i kulturell och konstnärlig verksamhet samt rekreations- och fritidsverksamhet.⁸² Barnkonventionen är relevant för alla som på något sätt kommer i kontakt med barn genom arbete eller forskning. För vårt arbete har barnkonventionen varit relevant på det sätt att vi fått en förståelse för hur all verksamhet för barn skall utformas för att ta hänsyn till barns rättigheter. Vårt mål med uppsatsen är bland annat att undersöka och utveckla barnbiblioteksmiljö som ska vara stimulerande och se till varje enskilt barns bästa.

Den första januari 1997 började Sveriges nya bibliotekslag för det allmänna biblioteksväsendet att gälla. Där fastslogs att alla bibliotek ska främja intresset för läsning, litteratur, information, utbildning och kulturell verksamhet. I § 9 behandlas bibliotekens roll gentemot barn och ungdomar och där står att folk- och skolbiblioteken ska erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till deras behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.⁸³ Bibliotekslagen är ett nationellt styrdokument som anger vad biblioteken ska erbjuda barn och ungdomar. Att miljö kan fungera som ett förmedlingsverktyg för att främja läslust och kunskapsökande hos barn är vi övertygade om, varför vi anser det viktigt att undersöka och finna metoder för att utveckla förmedlingsmiljö.

Den ideella föreningen Svensk biblioteksförening publicerade 2003 ett antal rekommendationer för folkbibliotekens barn- och ungdomsverksamhet som bygger på artiklar ur FN:s barnkonvention. Rekommendationerna utarbetades av ett antal

---

⁸² UNICEF Sverige (2008-05-08). *Barnkonventionen*.

⁸³ Sveriges Riksdag (2008-05-08). *Bibliotekslagen*.

barnbibliotekskonsulenter knutna till länsbibliotek i Gävleborg, Stockholm, Uppsala, Sörmland, Västmanland och Örebro län och var tänkta att användas som utgångspunkt för att skapa ett tydligare barnperspektiv i målen för verksamhet och utformning av arbetet på bibliotek. Svensk biblioteksforening menar att biblioteket ska vara ett roligt ställe där det händer saker. I rekommendationerna står att biblioteket ska bidra till det livslånga lärandet och stimulera barns nyfikenhet och läslust. Biblioteket ska också vara ledande när det gäller barns kunskapsökande och i barns skapande av sammanhang i tillvaron. Biblioteket ska även erbjuda muntligt berättande och upplevelseläsning för barnen. Vidare menar Svensk biblioteksforening att biblioteket ska erbjuda barn möjlighet att uttrycka sig och påverka verksamheten. Det ska stärka barnens personlighetsutveckling och vara en fristad och mötesplats för alla barn, det innebär också att verksamheten och bibliotekslokalen ska vara tillgänglig för alla barn.⁸⁴ Vi anser att Svensk Biblioteksforenings rekommendationer för barnverksamhet på bibliotek kan främjas i den fysiska miljön på biblioteket. Att ge barn möjlighet att uttrycka sig och stimulera barns nyfikenhet och läslust påminner också om hur barns intelligenser bör stimuleras enligt Gardners intelligensteori.

Vi menar att rekommendationerna från ovan nämnda styrdokument tillsammans kan fungera som riktlinjer, inte bara för biblioteksverksamheten men även i arbetet med att utforma miljön på biblioteket. Styrdokumentet visar på att barns rättigheter är högt prioriterade inom biblioteksverksamhet och vi menar att det är viktigt att vara medveten om de lagar och rekommendationer som finns. Därefter kan andra teorier och forskningsrön implementeras i verksamhet och miljö.

3.2 Rum för barn

Lena Lundgrens rapport *Rum för barn: Möjligheternas bibliotek*⁸⁵ och Linn Samuelssons magisteruppsats *Rum för barn: Biblioteket som bytte skepnad*⁸⁶ har haft betydelse för vårt uppsatsarbete. Dels har vi kunnat orientera oss i Rum för barns historia och utformning och dels har texterna tillfört en aspekt av Rum för barn som vi valt att avgränsa oss ifrån i vår uppsats i och med att Lundgren och Samuelsson i sina undersökningar observerat och intervjuat besökare och personal på barnbiblioteket.

Lena Lundgren fick efter invigningen av det nya Rum för barn 2005 i uppdrag att göra en studie av den svenska delen av det nordiska samarbetet Gulvhøyde där Rum för barn ingick. Studien utmynnade i rapporten *Rum för barn: Möjligheternas bibliotek*. Syftet med rapporten var att undersöka hur besökarna och i första hand barnen använde biblioteket. Lundgren undersökte också om ambitionen att utforma biblioteket efter en uttalad teori var möjlig och vilka konsekvenser det i så fall hade fått.⁸⁷ Hon fann att Montessoripedagogiken⁸⁸ utgjorde grunden för utformningen av miljön och verksamheten på Rum för barn. Det nämndes också tydligt i projektbeskrivningen av den dåvarande enhetschefen Giovanna Jörgensen som Lundgren tog del av. Men Lundgren fann att det även fanns andra teorier som inspirerat Rum för barn som inte uttryckligen namngavs i projektbeskrivningen. En av dessa var Howard

⁸⁴ Svensk Biblioteksforening (2008-05-08). På barns och ungdomars villkor.

⁸⁵ Lundgren 2007.

⁸⁶ Samuelsson 2007.

⁸⁷ Lundgren 2007, s. 5.

⁸⁸ Montessoripedagogiken grundades av Maria Montessori som genom sina observationer av barn blev övertygad om att barn strävar efter att utveckla sig själv och att denna utveckling följer olika sensitiva perioder. Montessoripedagogiken utgår från att inläring ska följa de olika utvecklingsstadierna genom att barnen får arbeta självständigt utan att bli styrda av pedagogen, som ska finnas till för adekvat handledning. Ahlquist, Eva Maria 1994. Montessoripedagogik. Ingår i *Nationalencyklopedin*. s. 438-439.

Gardner och hans teori om multipla intelligenser. I projektbeskrivningen stod det att Rum för barn skulle vara ett bibliotek för många intelligenser, vilket anspelar på Gardners MI-teori.⁸⁹ Lundgren menade att ett gemensamt drag hos de olika pedagogiska teorier som inspirerat Rum för barn var utgångspunkten att barn är nyfikna och kunskapssökande, att alla barn lär sig på olika sätt och att miljön ska vara tydligt anpassad efter deras behov och förutsättningar.⁹⁰ Lundgren kom i rapporten fram till att miljön på Rum för barn gav mycket större möjligheter för barnen att röra på sig och leka än på andra bibliotek i Sverige. Hon menade att miljön uppmuntrade till aktivitet. Genom sina observationer fann hon att barnen utnyttjade miljön på ett fysiskt sätt, att de sprang, klättrade, hoppade och åkte kana. Att de lekte intensivt med sakerna på biblioteket så att de blev svettiga och fick ta av sig tröjorna. Men hon märkte också att lekarna sällan blev långvariga då barnen blev avbrutna och störda av varandra. Lundgren menade att barnens rörelsebehov och lekbehov tillgodosågs i miljön, men att det inte var något de planerat utifrån de pedagogiska teorierna de arbetat med. Hon menade att det var uppenbart att Rum för barn var ett rum för många intelligenser. Men hon kom också fram till att besökarna på Rum för barn inte utnyttjade dess potential som barnbibliotek. I en enkät som hon lät besökarna svara på visade resultaten att sysselsättningar som att leka, klättra och springa runt var vanligare än sysselsättningen att läsa.⁹¹ Lundgren fann dock att barnperspektivet på Rum för barn var väl tillgodosett och att biblioteket med gott resultat fyllde ett behov hos besökarna. Men hon menade att biblioteket kunde utvecklas och göra vissa förbättringar som hon gav exempel på i sin rapport. Bland annat ansåg hon att Rum för barn kunde tydliggöra syftet med biblioteket ännu mer i miljön och att besöksantalet borde regleras på Rum för barn för allas välbefinnande. Hon menade också att Rum för barn borde välja vilken inriktning biblioteket skulle ha i framtiden. Att antingen tona ned biblioteksdelen och göra Rum för barn till mer av ett kulturhus för små barn, där miljön skulle inbjuda till roliga händelser och större fokus skulle läggas på programverksamhet, utställningar och bildverkstad. Eller fokusera på biblioteket och då framhäva de pedagogiska inspirationskällor de hade vid ombyggnationen. Större vikt skulle då läggas på läs- och språkutveckling samt barns kunskapssökande.⁹² Vid tillfället för vår undersökning av Rum för barn hade Katti Hoflin redan börjat åtgärda problemet med det stora besöksantalet bland annat genom att montera ett trafikljus i fönsterfasaden som visar när biblioteket är fullt och genom att begränsa aktivitet och rörelse i rummet med hjälp av miljöfaktorer som ett farthinder i rampen på trätornet till exempel.⁹³

Linn Samuelssons magisteruppsats *Rum för barn. Biblioteket som bytte skepnad* undersökte verksamheten på Rum för barn under våren 2007. Syftet var att ta reda på hur bibliotekets planerade barnperspektiv omsatts i praktiken och hur besökarna använde biblioteket efter nyinvidningen 2005. Genom ett stort antal observationer av besökare och personal på biblioteket och intervjuer med Giovanna Jörgensen och de anställda på Rum för barn försökte hon bland annat ta reda på från vilken utgångspunkt den fysiska miljön utformats, om visionen om lek som en väg till läsning fungerade och om det nya klassifikationssystemet av bibliotekets medier underlättade för barnen att finna den litteratur de sökte.⁹⁴ Det Samuelsson kom fram till var att miljön på Rum för barn planerats utifrån det interaktionistiska perspektivet där individer och miljö samspelar och påverkar varandra. En miljö som utformats efter det interaktionistiska perspektivet tar hänsyn till barnen och är planerad efter dem.

---

⁸⁹ Lundgren 2007, s. 14-15.

⁹⁰ Lundgren 2007, s. 16.

⁹¹ Lundgren 2007, s. 23-24.

⁹² Lundgren 2007, s. 29.30.

⁹³ Intervju med Katti Hoflin utförd av författarna 2008-04-08.

⁹⁴ Samuelsson 2007, s. 3.

Giovanna Jörgensen menade att miljön på Rum för barn innan ombyggnaden inte kommunicerade med barnen och att SAB-systemet hindrade barnen från att hitta böcker de sökte. Den nya miljön, menade personalen på Rum för barn, uppmuntrade barnen till olika aktiviteter och samspelade med barnen. En sådan miljö kan barnen erfaras med alla sina sinnen och genom det utvecklas.⁹⁵ Samuelsson uppfattade, precis som Lena Lundgren, att leken dominerade över läsningen på Rum för barn och att besökarnas förväntningar av biblioteket inte stämde överens med personalens intentioner med verksamheten. Samuelsson reflekterade över om det kunde bero på att många som annars inte brukade besöka biblioteket hittade till Rum för barn efter ombyggnaden. Hon menade att många som besökte Rum för barn inte var medvetna om att det var ett bibliotek, kanske beroende på att det var frikopplat från vuxenbiblioteket i Kulturhuset och att miljön inte signalerade att det var ett bibliotek på samma sätt som på traditionella barnavdelningar.⁹⁶ Samuelsson fann även att klassifikationssystemet på Rum för barn där böckerna indelats efter genrer istället för att följa SAB-systemet gjorde det lättare för barnen i 8-11 års ålder att hitta den litteratur de sökte, medan det var svårt att avgöra huruvida det samma gällde för 4-7 åringarna.⁹⁷ Personalen berättade i intervjuer att de upplevde att genreindelningen i det bruna rummet inte fungerade som den var tänkt. De målade bilderna över bokhyllorna som var menade att tala om vilken genre som fanns i hyllan var vackra, men för komplicerade och för högt placerade för barnen, menade de. Även personalen på biblioteket hade svårt att hitta de böcker de sökte och de upplevde att många böcker var svåra att kategorisera då de kunde tillhöra mer än en genre.⁹⁸ Under sina observationer av besökarna på Rum för barn fann Samuelsson att barnen verkade trivas och känna sig hemma i biblioteket. Hon menade att Rum för barn har en miljö som barnen kunde relatera till, förstå uppbyggnaden av och utvecklas i.⁹⁹ Lundgren och Samuelssons observationer och intervjuer med personal och besökare på Rum för barn har gett oss en inblick i hur biblioteket upplevs och hur biblioteksverksamheten fungerar som vi annars inte hade kunnat få genom vår egen undersökning av den fysiska miljön. Vi har förhoppningen att vi med vårt arbete ska kunna tillföra resultat som kan bidra till en tydligare och mer heltäckande bild av Rum för barn.

3.3 Miljö för barn

I detta avsnitt kommer vi att redovisa för forskning och litteratur om förhållandet mellan barn och fysisk miljö från vetenskapliga områden som miljöpsykologi, pedagogik, arkitektur och biblioteks- och informationsvetenskap. Vi kommer även att redogöra för litteratur och forskning som sätter in Howard Gardners teori i ett bibliotekssammanhang.

3.3.1 Miljöpsykologi

I miljöpsykologi ingår forskning som berör centrala frågor i planering och utformning av barns miljö. Målet med miljöpsykologiforskning är att ge en nyanserad bild av hur olika miljöer påverkar människan och hur människan påverkar miljöer. Den miljöpsykologiska forskningen vi tagit del av menar att det inte går att bestämma exakt vad som är bra eller dåligt i olika miljöer, men forskningen visar att miljöfaktorer faktiskt påverkar människor.¹⁰⁰ Thorbjörn Laike, som är filosofie doktor i psykologi och docent i miljöpsykologi vid Lunds

---

⁹⁵ Samuelsson 2007, s. 24.

⁹⁶ Samuelsson 2007, s. 31.

⁹⁷ Samuelsson 2007, s. 53-57.

⁹⁸ Samuelsson 2007, s. 43-44.

⁹⁹ Samuelsson 2007, s. 53.

¹⁰⁰ Johansson, Maria & Küller, Marianne 2005. *Svensk miljöpsykologi*, s. 28-29.

Universitet, skriver i antologin *Svensk miljöpsykologi* om barns välbefinnande i samband med inomhusmiljö. Han konstaterar att det finns ett samband mellan barns emotionella tillstånd och den fysiska och sociala miljöns utformning.¹⁰¹ Laike konstaterar att forskning om barn och miljö främst har utförts på skolmiljöer och daghemsmiljöer.¹⁰² Vi menar att då biblioteksmiljön är en offentlig miljö liksom skolmiljön kan forskning om barn och miljö tillämpas även i bibliotekssammanhang. Stefan Hygge, filosofie doktor i psykologi och professor och forskare i miljöpsykologi, menar att studier i skolmiljö visar att buller orsakar försämrade studieresultat för barn. Vissa skolämnena drabbas då värre än andra och enligt Hygge är läsförmåga till exempel mer känslig för buller än matematikkunskaper.¹⁰³ Vi anser att även dessa resultat har relevans för miljö på barnbibliotek där syftet är att främja läslust på en plats där många barn vistas samtidigt.

Pia Björklid, professor i pedagogik, har studerat interaktionistiska teorier som undersöker hur barn påverkas av och påverkar miljön de vistas i och hur de därigenom blir delaktiga i samhället, vilket hon redogör för i antologin *Svensk Miljöpsykologi*. Undersökningarna visar att barn utvecklas genom lek och att de utforskar sin närmiljö med hjälp av lek. Resultaten visar på att leken har en central roll i barns utveckling och att det är många förmågor som utvecklas genom leken, både motoriska och emotionella färdigheter men dessutom sociala och kognitiva färdigheter. Barn kan därför få miljön att kännas meningsfull genom att utforska den kroppsligt och sinnligt.¹⁰⁴ Vi vet att miljön på Rum för barn är menad att uppmuntra till lek och rörelse som en del av barnens upplevelse av biblioteket vilket svarar mot resultaten av de miljöpsykologiska undersökningarna som nämns ovan.

Den miljöpsykologiska forskning vi tagit del av har främst berört förhållandet mellan barn och fysisk miljö. Barn påverkas av sin miljö och utforskar sin omgivning med hjälp av lek. Vi är därför av åsikten att en bra biblioteksmiljö för barn är en miljö som uppmuntrar och uppmuntrar till utforskning. Leken leder till barns utveckling och vi menar att en inblick i forskning från miljöpsykologi kan vara till nytta i utformandet av barnbiblioteksmiljö.

3.3.2 Pedagogisk miljö

Ann Skantze diskuterar i sin avhandling *Vad betyder skolhuset? Skolans fysiska miljö ur elevernas perspektiv studerad i relation till barns och ungdomars utvecklingsarbete* betydelsen av den subjektiva känslomässiga upplevelsen av miljö och hur det kan fastställas vilken inverkan den har på barn. Skantze hänvisar till forskning inom miljöpsykologi där riktlinjer arbetats fram som kan fungera som vägledning för dem som arbetar med barn och miljö för barn. Dessa riktlinjer utgår ifrån att den fysiska miljön har en både direkt och en symbolisk inverkan på barn. Miljön ska därför anpassas för att gynna och uppmuntra barns utveckling och ge dem en känsla av trygghet och förtroende. Barnen ska också tillåtas både samvaro och enskildhet och erbjudas möjligheten att vara aktiva deltagare i den fysiska miljön.¹⁰⁵ Syftet med Skantzes avhandling är att skapa bättre förståelse för skolans fysiska miljö ur barnens perspektiv och vad den kan betyda för deras utveckling. Men vi anser att hennes resultat också har betydelse för barnbiblioteksmiljö då den har många beröringspunkter med skolmiljö. Vi menar att både skolmiljö och biblioteksmiljö ska syfta till att främja barns kunskapssökande och läslust. Genom observationer av barn och deras fysiska

---

¹⁰¹ Laike 2005, s. 136-137.

¹⁰² Laike 2005, s. 125.

¹⁰³ Hygge 2005, s. 42.

¹⁰⁴ Björklid 2005, s. 141-142.

¹⁰⁵ Skantze, Ann 1989. *Vad betyder skolhuset?*, s. 15.

miljö samt intervjuer med barn kommer Skantze fram till att barn skapar mening av den fysiska miljön med hjälp av alla sina sinnen. För dem är miljön något av ett levande ting och små barn ser miljön omkring sig som en slags sammanblandning mellan sig själva och miljön. Därför blir beteckningar på miljön som rolig, spännande eller tråkig ett mycket verkligt och gripbart sätt för barn att tolka omvärlden.¹⁰⁶ I slutsatsen av avhandlingen kommer Skantze fram till att miljö för barn bör ha ett vänligt och kunskapsinspirerande uttryck. Att miljön på ett fysiskt och konkret sätt bör visa att där finns meningsfulla och lockande saker att utforska, samt att barnen ska känna att de är en väsentlig del av miljön.¹⁰⁷

Arkitekturkritikern och journalisten Gunilla Lundahl har i samarbete med arkitekterna Åsa Conradsson och Per Hederus skrivit boken *Hus och rum för små barn*. Syftet med boken är att påvisa att god arkitektur kan fungera som ett pedagogiskt hjälpmedel, något som kan vara användbart i barnbiblioteksmiljö likväl som skolmiljö. Lundahl menar att eftersom naturen i barns miljöer krymper och barn oftast vistas i entydiga miljöer så måste kraven för barns byggda omgivningar bli mycket högre. De pedagogiska aspekterna kring yta, säkerhet och planering är många, menar Lundahl men arkitekturen som pedagogisk resurs glöms ofta bort. *Hus och rum för små barn* har skrivits för att bevisa att barn har behov av arkitektonisk kvalitet. Husen och rummen som barn vistas i kan bidra till barns känslomässiga, praktiska, sociala och intellektuella utveckling och dessutom stärka barnens skapande förmåga och deras självförtroende genom arkitekturens form. Lundahl menar att det inte finns mycket forskning på samspelet mellan barn och rum, men det finns många undersökningar som visar på att barn har behov av konstnärliga impulser, fantasi och sinnlig stimulans.¹⁰⁸ Filosofer, pedagoger och psykologer understryker, enligt Lundahl, att det finns ett starkt samband mellan barns utveckling och rum.¹⁰⁹ Att se arkitektur och rum som ett pedagogiskt hjälpmedel kanske anses naturligt i skolmiljö, men vi anser att även en institution som barnbibliotek kan vara viktig i barns intellektuella utveckling. Något som konstateras i nästa artikel som behandlar skolbiblioteksmiljö.

Anette Ekström, förste skolbibliotekarie vid skolbibliotekscentralen i Hässleholm, har skrivit artikeln *God skolbiblioteksmiljö- några funderingar kring rummets betydelse* som ingår i boken *Skolbibliotek i fortsatt medvind*.¹¹⁰ Ekström skriver att människors upplevelse av miljö enligt byggforskningsrådet påverkar känslor som välbefinnande, glädje, sorg, stress och lugn. Den miljö som barn vistas i bidrar till deras emotionella, praktiska, sociala och intellektuella utveckling.¹¹¹ Hon skriver också att möblernas placering i rummet signalerar vilken aktivitet som är högst prioriterad där, till exempel om det första besökaren möter är datorer eller läsplatser. Ekström framhäver vikten av punktbelysning och menar att endast takbelysning skapar en ödslig och ointressant känsla, medan punktbelysning ger en mer positiv känsla och dessutom kan belysa speciella aktiviteter som läsplatser och anslagstavlor. Vidare argumenterar hon i artikeln för bättre och mer intressant skyltning av hyllor och en lättillgänglig och luftig exponering av böckerna på barnbiblioteket.¹¹² Att exponera böcker som ett led i att förmedla bibliotekets bestånd är säkerligen ett kontinuerligt arbete på de flesta bibliotek. Något som kanske inte är lika vanligt är att anlita en yrkesverksam ljussättare i utformningen av biblioteksmiljön, vilket Rum för barn gjorde i samband med nyinvigningen

¹⁰⁶ Skantze 1989, s. 134-135.

¹⁰⁷ Skantze 1989, s. 146.

¹⁰⁸ Lundahl, Gunilla 1995. *Hus och rum för små barn*, s. 7.

¹⁰⁹ Lundahl 1995, s. 29.

¹¹⁰ Ekström, Anette 2002. God skolbiblioteksmiljö- några funderingar kring rummets betydelse. Ingår i *Skolbibliotek i fortsatt medvind: Fler idéer och modeller: Artiklar ur Barn & kultur 1994-2002*.

¹¹¹ Ekström 2002, s. 97.

¹¹² Ekström 2002, s. 97-105.

2005. Förutom ett allmänljus i taket finns där till exempel flera läsplatser med små spotlights infälda i taket.

Vi kan med hjälp av litteraturen konstatera att barn påverkas av miljö och att miljön kan användas som ett redskap för att främja barns utveckling. Som litteraturen ovan visar är kopplingen mellan miljö och förmedling viktig, inte bara på skolbibliotek utan även i barnbibliotek i allmänhet. Detta fann vi även stöd för i antologin *Barnspåret Idébok för bibliotek* som redovisas i nästa avsnitt.

3.3.3 Biblioteksmiljö i svensk litteratur

Bibliotekstjänst har gett ut antologin *Barnspåret Idébok för bibliotek*. Där har barnbibliotekarier samlat sina erfarenheter och metoder från barnbiblioteksarbete i Sverige för att ge idéer och inspiration till alla som är verksamma inom barn, böcker och biblioteksverksamhet. Vi har valt ut en artikel av Uno Nilsson som behandlar den fysiska miljön för barn på biblioteket eftersom den har relevans för vår undersökning om barnbiblioteksmiljö. I artikeln *Förmedlingsmiljö* skriver Nilsson att förmedlingsmiljön i ett barnbibliotek inbegriper allt som påverkar barnets öppenhet för det som ska förmedlas och där räknar han in den fysiska miljön. Nilsson menar att många biblioteksbyggnader förmedlar en stark känsla av institution och att en osäker användare kan avskräckas av den strikta miljön. Därför måste den som utformar den fysiska miljön på barnbiblioteket ha barnen i åtanke, så att det som ska förmedlas förhåller sig till barnet.¹¹³ Biblioteket bör även vara spännande, barnen ska kunna undersöka mysterier och nyfikenheten och fantasin hos barnen ska väckas. Nilsson säger att det är viktigt att förmedla biblioteksmiljön, besökaren ska känna att miljön är kravlös och att den inbjuder till stillhet och eftertanke.¹¹⁴ Det kan verka motsägelsefullt att biblioteksmiljö ska inbjuda både till aktivitet och till stillhet men vi menar att det är eftersträvansvärt att försöka möta både barns behov av rörelse och behov av en lugn miljö. Nilsson menar att det är särskilt viktigt att biblioteksmiljön harmonierar med barnen. Vuxna kan se bortom formerna för att se innehållet men det har barnen svårt för. Därför måste miljön signalera att barnen är välkomna i biblioteket, att de ska se vad biblioteket har att erbjuda just dem.¹¹⁵

I vår sökprocess sökte vi efter magisteruppsatser som behandlar den fysiska miljön på bibliotek för barn. Tyvärr är utbudet av uppsatser i ämnet fortfarande magert, även om vi har förhoppningar om att antalet kommer öka i framtiden. Vi fann dock ett antal magisteruppsatser som behandlat aspekter av miljö på bibliotek för barn ur olika perspektiv. Magisteruppsatsen *Den fysiska miljön och barns lärande: En undersökning av barnavdelningen på Kungsbacka huvudbibliotek* av Cecilie Ekblom och Maja Pelling behandlar den fysiska miljön på barnavdelningen på Kungsbacka huvudbibliotek ur ett biblioteks- och informationsvetenskapligt perspektiv, men också med fokus på barns lärande och den pedagogiska aspekten av biblioteket och dess miljö. Ekblom och Pelling har speciellt inriktat sig på hur den fysiska miljön på barnavdelningen bidrar till all sorts lärande för barn och ungdomar.¹¹⁶ Resultaten av deras undersökning visar att miljön på barnavdelningen är en viktig aspekt av barnens möjlighet till lek och lärande och att inredningen skapar

---

¹¹³ Nilsson, Uno 1994. Förmedlingsmiljö. Ingår i *Barnspåret: Idébok för bibliotek*. s. 71.

¹¹⁴ Nilsson 1994, s. 71-72.

¹¹⁵ Nilsson 1994, s. 71-72.

¹¹⁶ Ekblom, Cecilie & Pelling, Maja 2006. *Den fysiska miljön och barns lärande: En undersökning av barnavdelningen på Kungsbacka huvudbibliotek*, s. 7.

förutsättningarna för användarnas tillgänglighet till medierna.¹¹⁷ De kommer också fram till att det vuxna ser som en god miljö, med enhetlig inredning och färgsättning, inte nödvändigtvis stimulerar barnen på ett tillfredsställande sätt. De menar att det är viktigt för barnens trivsel att de har möjlighet att sätta sin egen prägel på avdelningen och att det är skillnad på estetik för vuxna och estetik för barn.¹¹⁸ Avslutningsvis skriver Ekblom och Pelling att de genom sin undersökning sett att barnavdelningen är mer än en förvaringsplats för böcker, utan också ett livsutrymme där den fysiska miljön spelar stor roll.¹¹⁹ Ekblom och Pellings uppsats behandlar hur barn lär sig och utvecklas med hjälp av miljön. Men även om barnens utveckling och trivsel främjas av miljön finns det andra aspekter av biblioteksmiljön som är lika viktiga. Charlotta Dobson Hoffman och Gunhild Gröndalen skriver i sin magisteruppsats *Det upplevda rummet - en studie om tillgänglighet på bibliotek* om den upplevda miljön som möter användaren i ett bibliotek. De vill i sin uppsats sätta fokus på tillgänglighet i biblioteksmiljö och för att kunna undersöka hur bibliotekspersonal resonerar kring rumslig tillgänglighet har författarna utfört en studie av den upplevda miljön på Eslövs stadsbibliotek.¹²⁰ Båda författarna har arbetat på bibliotek tidigare och har saknat en diskussion om hur rummet har en viktig del i förmedlingsarbetet, både inom sitt arbete och på utbildningen vid bibliotekshögskolan i Borås. Därför uppmanar de genom sin magisteruppsats till en kontinuerlig diskussion inom såväl utbildningen, yrkesutövningen, som inom biblioteksforskningen.¹²¹ Eftersom vi anser att det är viktigt att med biblioteksmiljön förmedla trivsel och tillgänglighet och främja utveckling anser vi att även barnbiblioteken skulle tjäna på att mer forskning och förslag på praktisk tillämpning i ämnet bibliotek och miljö bedrivs.

Även Karin Kronström och Madeleine du Toit efterlyser i sin magisteruppsats mer forskning i ämnet bibliotek och miljö. De menar att det då skulle vara möjligt att upptäcka mönster i hur användare upplever sin biblioteksmiljö för att sedan kunna omsätta kunskaperna i praktik på biblioteken.¹²² De undersöker i uppsatsen *Biblioteksrummet som miljöupplevelse* miljön på Bollebygds folkbibliotek. De menar att studier av biblioteksrummet främst handlar om att anpassa bibliotekets gränssnitt för minoritetsgrupper som exempelvis rörelsehindrade eller synskadade. Men inredningen och arkitekturen är en del av den biblioteksupplevelsen som möter användaren och författarna menar att den kan ses som en del av gränssnittet som finns mellan användaren och kultur- och informationsförmedlingen som finns i biblioteket.¹²³ Vi menar att miljön kan fungera som en länk mellan besökare och biblioteksverksamhet, men att det ofta är svårt att veta hur miljön ska utformas för att den ska vara tydlig i sitt syfte för användaren. Intresset för ämnet miljö på barnbibliotek har dock vuxit på senare år. På Svensk biblioteksförenings konferens *Framtidens barnbibliotek - rum struktur och fantasi*¹²⁴ i Stockholm 2006 höll Kulturrådets konsulent Cay Corneliusson en föreläsning som hette *Tankar om rum och utveckling*. Hon uttryckte där en glädje över att miljön på barnavdelningen kommit mer i fokus och menade att det var positivt för utvecklingen av verksamheten. Den fysiska miljön kan, enligt Corneliusson, skapa känsla, starta en dialog och informera och vägleda barnen. Corneliusson menade även att barn och ungdomar bör vara med i metodutvecklingen av miljö och rumslighet och hon exemplifierade med bland annat de

---

¹¹⁷ Ekblom & Pelling 2006, s. 47.

¹¹⁸ Ekblom & Pelling 2006, s.55.

¹¹⁹ Ekblom & Pelling 2006, s.61.

¹²⁰ Dobson Hoffman, Charlotta & Gröndalen, Gunhild 2007. *Det upplevda rummet: En studie om tillgänglighet på bibliotek*, s. 7.

¹²¹ Dobson Hoffman & Gröndalen 2007, s. 4.

¹²² Kronström, Karin & du Toit, Madeleine 2001. *Biblioteksrummet som miljöupplevelse*, s. 3.

¹²³ Kronström & du Toit 2001, s. 2.

¹²⁴ Corneliusson, Cay 2006. Tankar om rum och utveckling. Ingår i *Framtidens barnbibliotek: Rum struktur och fantasi*. Konferensanteckningar.

Danska biblioteken *Det Runde Rum* och *Runde 2* samt det svenska biblioteksprojektet *2020 Mars express*¹²⁵ och barnbiblioteket Rum för barn. Corneliuson hoppades att Rum för barn skulle bli startskottet för spektakulära och underbara biblioteksrum där personalen kan föra en dialog med barnen. Sådana projekt ger barnverksamheten uppmärksamhet och det skapar roliga barnbibliotek. Corneliussons förhoppning var också att det i framtiden skulle byggas fler barnavdelningar med ett medvetet förhållningssätt till barn, som gör biblioteket roligt och spännande för barnen.¹²⁶ På samma konferens föreläste Mie Svennberg, arkitekt och arkitektkonsult för barn och unga, och Rebecka Graf, inredningsarkitekt och bildlärare under rubriken *Arkitekter och barn lär varandra*. De berättade om hur barn och ungdomar deltog i att ta fram idéer till förändringar i tre bibliotek i Balltorp, Skövde och Kungälv, som en del i projektet *2020 Mars express*. Svennberg och Graf menade att barn och ungdomar bör inkluderas i planeringen av miljön eftersom barn är experter på sin egen närmiljö och vet hur de använder sin miljö. Men då måste också barnen få redskapen som krävs för att de ska kunna förmedla vad de vill få ut av miljön och hur den kan utformas.¹²⁷ Enligt Thomas Armstrong är möjligheten att påverka sin omgivning en viktig faktor i stimuleringen av barns intelligenser.¹²⁸ Vi anser att det är viktigt för barns utveckling att erbjuda stimulans via den fysiska omgivningen och ett sätt att åstadkomma detta är alltså genom att involvera dem i utformningen av miljön.

Litteraturen ovan visar på att den fysiska miljön på biblioteket har en stark roll i litteraturförmedlingen och tillgängligheten för besökarna. För att utforma en välfungerande biblioteksmiljö bör därför besökarna inkluderas i planeringsarbetet. Resonemanget om att involvera barn och ungdomar genom fokusgrupper i utformningen av biblioteksmiljön återkommer i den internationella litteraturen om biblioteksmiljö som redovisas nedan.

3.3.4 Biblioteksmiljö i internationell litteratur

Marianne Hiort-Lorenzen menar i sin bok *I förändringens favn* att bibliotekets rum bör vara en integrerad del i förmedlingsarbetet, ett ämne som hon inte anser vara tillräckligt uppmärksammat. Att söka och välja ut material för att tillgodogöra sig upplevelser eller information är en aktiv funktion i människors kulturutveckling, menar Hiort-Lorenzen, och ramarna, däribland biblioteksrummen borde vårdas som en sådan. Biblioteksinredning är ofta anpassat efter allmänhetens bästa och rutinarbete. Hiort-Lorenzen menar att människor behöver vanor och strukturer i miljön för att återfinna sitt material men att miljön bör vara dynamisk så att den inte upplevs som livlös och institutionell. Hon menar vidare att miljöerna oftast blir färdigställda innan användaren får ta del av dem, så att estetiken i biblioteket är utvald och definierad av en enda person. Hiort-Lorenzen anser att användare, både individer och grupper, borde delta i utformningen av biblioteksmiljöerna som de sedan ska vistas i.¹²⁹ Ett sätt att åstadkomma det kan, som tidigare nämnts, vara genom att lyssna till fokusgrupper av barn och unga som får beskriva hur de vill att biblioteket ska utformas, något som vi vet gjordes på Rum för barn inför ombyggnaden av barnbiblioteket.

---

¹²⁵ Ett svenskt biblioteksprojekt som startades 2004 där Västra Götaland, Skåne och Jönköpings län samarbetade med barn och ungdomar för att för att skapa rum och metoder som gav lust att leka, läsa och lära på biblioteket. Projektet avslutades 2006. Claesson, Håkansson & Kollberg (2008-05-09). *Rapport 2020 Mars Express*.

¹²⁶ Corneliusson 2006.

¹²⁷ Graf, Rebecka & Svennberg, Mie 2006. *Arkitekter och barn lär varandra*. Ingår i *Framtidens barnbibliotek: Rum struktur och fantasi*. Konferensanteckningar.

¹²⁸ Se kapitel 3, Teoretiskt ramverk.

¹²⁹ Hiort-Lorenzen, Marianne 1989. *I förändringens favn: Om formidling af litteratur til unge, næsten voksne og born.*, s. 51.

I vår informationsökning efter internationell forskning om miljö för barn på bibliotek fann vi även boken *Planning and designing libraries for children and young people* av Michael Dewe, lektor i biblioteks- och informationsvetenskap vid universitetet i Wales. Dewe har varit med om att planera bibliotek under uppbyggnad och har skrivit flera böcker i ämnet. Boken *Planning and designing libraries for children and young people* skrev han med ett rumsligt perspektiv av bibliotekslokaler för barn i fokus. I boken beskrivs processen, principerna och det praktiska arbetet med att planera och designa ett lämpligt biblioteksutrymme för barn och ungdomar. Boken lägger stor vikt vid bibliotekariens roll och kreativa deltagande vid planeringen av lokalen.¹³⁰ Dewe menar att bibliotekslokalen måste tilltala både barnen och deras föräldrar för att de ska vilja fortsätta använda biblioteket.¹³¹ Vidare skriver Dewe att syftet med barnbiblioteket är att möta barnens behov av att läsa, låna och hitta litteratur samt söka information, men lika viktigt är det att möta barnens behov av att vara kreativa, nyfikna och kunskapssökande. Han menar därför att det på biblioteket bör finnas både bilderböcker, skönlitterära böcker och faktaböcker för barn, elektronisk media och leksaker.¹³² Han anser också att utsmyckning som konst, växter och gärna ett akvarium på barnbiblioteket kan hjälpa till att stimulera barnen och öka deras intresse för biblioteket.¹³³ Rekommendationerna i Dewes bok överrensstämmer på många sätt med vad den svenska och nordiska litteraturen säger om hur bibliotek bör utformas och inredas för barn.

Även i USA har liknande försök gjorts i planering och inredning av biblioteksmiljö. Pamela Sandlian är doktorand i biblioteks- och informationsvetenskap i USA. Hon har skrivit tre artiklar om arbetet med att utforma och inreda barnavdelningen på The New Denver Children's Library utifrån barns önskemål och idéer. Inför och under uppbyggnaden av barnbiblioteket arbetade Sandlian som library manager på biblioteket i Denver. Artikeln *A Room of Their Own, Planning the New Denver Children's Library* skrevs tillsammans med Suzanne Walters och beskriver deras arbete med att skapa ett barnbibliotek som skulle inspirera, entusiasmera och uppmuntra barn. Istället för att utgå från de vuxnas tolkningar av barns behov frågade de barnen själva. De observerade även barn och deras beteende i tre år. Sandlian och Walters menar att barn vill kunna förändra i sin omgivning och experimentera med miljön. Det är även viktigt att deras upplevelser får vara roliga. De behöver plats och utrymme för att deras kreativitet och uttrycksfullhet ska främjas.¹³⁴ I fokusgrupper fick barn designa sitt drömbibliotek. De föreslog bland annat rutschkanor och trätorn samt avskilda platser där de vuxna inte fick komma in, där barnen fick bestämma. Mjuka, bekväma och roliga stolar i form av till exempel dinosaurier eller djur efterfrågades. Barnen ville både ha tysta platser och platser där det var tillåtet att prata, samt undanskymda platser som en grotta eller ett tält med belysning och kuddar. Möjligheter till aktiviteter stod också på önskelistan, som ett konstrum med material och hobbyböcker. Angående tillgängligheten av bibliotekets medier ville barnen att böckerna till exempel skulle indelas efter ämne istället för författare så att de blev lättare för dem att hitta.¹³⁵

Två år senare skrev Sandlian artikeln *Designing a Children's Library: A Review*¹³⁶ där hon beskrev den fortgående processen av att utforma och designa barnavdelningen på biblioteket i Denver för att möta barnens önskemål och behov. Möblerna planerades att vara flyttbara för

---

¹³⁰ Dewe, Michael 1995. *Planning and designing libraries for children and young people*, s.13-14.

¹³¹ Dewe 1995, s.87.

¹³² Dewe 1995, s.115-116.

¹³³ Dewe 1995, s.138.

¹³⁴ Sandlian, Pamela & Walters, Suzanne 1991. *A Room of Their Own, Planning the New Denver Children's Library*, s. 26-27.

¹³⁵ Sandlian & Walters 1991, s. 27-29.

¹³⁶ Sandlian, Pamela 1993. *Designing a Children's Library: A Review*.

att ge barnen möjlighet att påverka inredningen. Sandlian menade också att de ville marknadsföra böckerna på biblioteket med hjälp av detaljer, som små modeller i hyllorna i form av till exempel insekter eller dinosaurier. De ville med det skapa attraktiva, blickfångande hyllor som skulle göra biblioteket roligt och mer tillgängligt för barnen. De planerade även ett rum där barnen kunde måla, leka och prata utan att vara rädda för att störa andra.¹³⁷ I den tredje artikeln av Sandlian, *Information Playgrounds: Creating Childrens Libraries*¹³⁸ berättar hon slutligen om det färdiga resultatet från biblioteket i Denver. Detaljerna på avdelningen hade anpassats efter barnen, som bilder, mjukdjur, kuddar, tekniska prylar och pysselmaterial. Allting var organiserat efter teman som intresseområden och åldersgrupper. Sandlian menade att de med dessa faktorer lyckats skapa det bibliotek som barnen efterfrågat och att det fungerade för barn.¹³⁹ Vi anser att exemplet från The New Denver Children's library visar dels att barn ofta har starka åsikter och fantasifulle idéer om hur de skulle vilja utforma biblioteksmiljön och dels att många miljöfaktorer återkommer i exempel från den tidigare forskningen och litteraturen vi tagit del av, däribland hur miljön utformats på Rum för barn. Till exempel finns det på Rum för barn både ett trätorn och rutschkana samt egna utrymmen för barnen där vuxna inte kan ta sig in.

Litteraturen vi tagit del av om biblioteksmiljö i internationellt sammanhang visar på att diskussionen om kopplingen mellan barns utveckling och deras fysiska omgivning i bibliotekssammanhang varit ett aktuellt ämne under många år. Vi har en känsla av att ämnet aktualiserats på nytt under de senaste åren i Sverige och att biblioteken i större utsträckning lånar inspiration från pedagogiska teorier i planeringen av den fysiska miljön. Detta leder in oss på nästa avsnitt som behandlar MI-teorin i bibliotekssammanhang.

3.3.5 Howard Gardners teori i bibliotekssammanhang

Vi har konstaterat att Howard Gardners MI-teori ännu är relativt okänd som pedagogisk teori i Sverige trots att den används på många skolor i USA och har inspirerat skolor, bibliotek och museer i andra nordiska länder. Ett försök har dock gjorts i Sverige att använda Gardners teori som granskningsverktyg av barnbibliotek på Internet. I magisteruppsatsen *Barnbibliotek på Internet: En granskning av fyra barnbibliotek på Internet i Sverige och USA* av Inger Eriksson Abrinius och Frida Liljeqvist har Gardners MI-teori använts för att granska innehåll och utseende på fyra Internetbaserade barnbibliotek. Syftet med uppsatsen är att granska barnbiblioteken utifrån deras syfte, innehåll, form och om de svarar mot barns olikheter enligt Gardners teori, samt att jämföra det enda svenska biblioteket med de amerikanska.¹⁴⁰ Enligt Eriksson Abrinius och Liljeqvist har de valt att använda sig av Gardners teori som granskningsverktyg eftersom de upplevde den som mer heltäckande än andra teorier om mänsklig intelligens. Men även för att de vill testa om teorin fungerar som granskningsverktyg av barnbibliotek i praktiken trots att de Internetbaserade biblioteken inte är utformade efter Gardners teori i grunden.¹⁴¹ I utformandet av granskningsverktyget har de fördjupat sig i Gardners teori och forskning om hans teori för att utröna vad som stimulerar intelligenserna.¹⁴² Eriksson Abrinius och Liljeqvist har sedan sammanställt resultaten i en poängtabell där varje webbplats fick en poäng för varje intelligens det kunde stimulera.¹⁴³ I

¹³⁷ Sandlian 1993, s. 23-26.

¹³⁸ Sandlian, Pamela 1999. *Information Playgrounds: Creating Childrens Libraries*.

¹³⁹ Sandlian 1999, s. 6-11.

¹⁴⁰ Eriksson Abrinius & Liljeqvist 2005. *Barnbibliotek på Internet: En granskning av fyra barnbibliotek på Internet i Sverige och USA*, s. 8.

¹⁴¹ Eriksson Abrinius & Liljeqvist 2005, s. 7.

¹⁴² Eriksson Abrinius & Liljeqvist 2005, s. 42.

¹⁴³ Eriksson Abrinius & Liljeqvist 2005, s. 81-82.

sin slutsats kunde Eriksson Abrinius och Liljeqvist konstatera att Gardners teori kunde användas i ett utvärderingssammanhang av webbplatser, även om det inte var ett heltäckande granskningsverktyg.¹⁴⁴ Eriksson Abrinius och Liljeqvist utformning av granskningsverktyget baserat på Gardners teori har en del likheter med vårt försök att skapa ett analysverktyg för granskning av barnbiblioteksmiljö. Däremot skiljer sig deras analys av resultaten markant från vår undersökning eftersom de jämfört olika webbplatser med varandra medan vår undersökning handlar om att ta fram och utvärdera ett analysverktyg för fysisk miljö, vilket vi prövar på ett specifikt bibliotek. Deras uppsats är ändå intressant för vår undersökning eftersom den visar att teorin går att använda i granskningssammanhang och därmed visar på att det är möjligt att överföra en pedagogisk teori till det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet.

Genom vår informationssökning fann vi även två artiklar som beskriver hur de använt Gardners MI-teori i utformandet av barnverksamhet, dels i biblioteksmiljö i Danmark och dels i utformandet av ett museum i Norge. I artikeln *De mange intelligenser* som ingår i publikationen *Noget at tale om - Sproglig stimulering og læsning* intervjuas Anette Aalund, bibliotekschef i kommunen Allerød i Danmark. Där har de inspirerats av Gardners MI-teori i utformandet av folkbibliotekets miljö och dess verksamhet i samarbete med skolbiblioteket. Aalund menar att Howard Gardners MI-teori legat som grund för utvecklingen av bibliotekets rum för fem till nioåriga barn för att miljön ska stimulera barnens alla intelligenser och väcka deras vetgirighet. Anledningen till varför de på biblioteket i Allerød valde att utgå ifrån Gardners teori från början förklarar Aalund med att de var medvetna om att barn lär sig och utvecklas på olika sätt och de ville bli bättre på att förstå barns sätt att uppleva och lära sig saker. Aalund berättar att visionen på biblioteket i Allerød är att skapa ramar som stöder det enskilda barnet och dess språkutveckling. De har omsatt Gardners teori till ett konkret projekt genom att arrangera aktiviteter som olika workshops, där barnen fått möjlighet att prova sina många intelligenser. Aalund menar att om inredningen på biblioteket tilltalar besökarnas olika sinnen och väcker barnens nyfikenhet, kan den ge barnen stimulerande upplevelser. Som exempel på hur de kan stimulera barnens intelligenser genom miljön har de på biblioteket i Allerød till exempel olika spel som barnen kan spela, det finns många utklädningskläder som är inspirerade av karaktärer i böcker, i ett skåp finns det olika ljudknappar på notfält som barnen kan trycka på för att försöka få dem i rätt takt vilket stimulerar den musikaliska intelligensen. I sitt arbete med biblioteket har personalen i Allerød till exempel tittat på skolor runt om i Danmark som arbetar efter Gardners teori för att få tips och idéer.¹⁴⁵ Exemplet i Allerød är ett intressant projekt där Gardners teori implementerats i biblioteksmiljö bland annat genom att observera hur de arbetat med teorin inom skolverksamhet i Danmark. Vi är av åsikten att ett utvecklat samarbete mellan skola och bibliotek kan ge goda förutsättningar för att skapa en miljö som stimulerar barns olika intelligenser och främjar deras utveckling.

Artikeln *Barn, unge og bibliotek: Hvem, hva og hvorfor?* behandlar biblioteksverksamhet för barn och unga i Norge. Artikeln som ingår i biblioteksrapporten *Rom for lek og læring* handlar om hur biblioteket kan vara en plats för upplevelser, utveckling och lärande. Howard Gardners teori om de multipla intelligenserna har inspirerat museiförmedlingen i Norge och artikeln syftar på att teorin även skulle kunna fungera som en inspiration i utvecklingen av biblioteksverksamhet för barn och unga. Gardners teori har fått stort genomslag i USA men även inom europeisk pedagogik. Artikeln ger exempel på hur verksamheten kan stimulera de olika intelligenserna genom att utgå från en skönlitterär text eller en facktext och låta barnen

---

¹⁴⁴ Eriksson Abrinius & Liljeqvist 2005, s. 91-92.

¹⁴⁵ Madsen, Monica C 2002. De mange intelligenser. Ingår i *Noget at tale om - Sproglig stimulering og læsning*, s. 15-18.

använda andra processer för att arbeta med texten än att bara tala eller skriva om den. Den interpersonella intelligensen stimuleras till exempel om texten framställs i grupp som en dramatisering. Den musikaliska intelligensen kan stimuleras genom en musikalisk framställning av texten. Den spatiala intelligensen kan stimuleras genom visuella uttrycksätt som att göra illustrationer av texten och den logisk-matematiska intelligensen skulle kunna stimuleras genom att till exempel bygga hemsidor utifrån texten. Merethe Frøyland som arbetar med ABM-utveckling och museiförmedling på högskolan i Oslo menar att barn har behov av att lära genom fysisk erfarenhet och att delta med möjlighet till aktiv handling. Detta kan ske i kombination med att iaktta och lyssna till text och berättelser. Hennes arbete kan enligt artikeln överföras till biblioteksverksamhet och ge inspiration till läsning, upplevelser och lärande.¹⁴⁶ Vi anser att artikeln ger en intressant bild av hur Gardners MI-teori kan användas i barnbibliotekssammanhang och vi menar att barns olika intelligenser ytterligare kan stimuleras med hjälp av miljöfaktorer. Genom att utforma miljön så att den syftar till att stimulera de olika intelligenserna menar vi att barn på egen hand kan utvecklas utan att aktivt delta i bibliotekets programverksamhet.

Vi har ovan konstaterat att Gardners teori om multipla intelligenser är relativt etablerad som pedagogisk teori både inom skolverksamhet, museiverksamhet och biblioteksverksamhet i Norden. Den tidigare forskningen och litteraturen har därmed gett en bakgrund till ämnet miljö för barn och har etablerat Gardners teori i andra sammanhang än i skolsammanhang. Detta kapitel har hjälpt till att sätta vår undersökning i en tvärvetenskaplig kontext där forskning från miljöpsykologi, pedagogik och biblioteks- och informationsvetenskap samspelar. Vår tidigare forskning och litteratur har även påvisat att barn påverkas av sin omgivning och att utformningen av miljön kan ha betydelse för deras utveckling och inlärningsförmåga. På bibliotek har miljön dessutom en funktion att förmedla information och kultur och vi anser det därför vara angeläget att kontinuerligt arbeta för att förbättra miljön på barnbiblioteket. Det har motiverat oss till att vilja bidra till att vidareutveckla metoder för att analysera och utveckla utformningen av miljö på barnbibliotek.

---

¹⁴⁶ Haga Indergaard, Leikny & Østby, Jon Birger 2006. Barn, unge og bibliotek: Hvem, hva og hvorfor? Ingår i *Rom for lek og læring: Bibliotektilbudet til barn og ungdom*. s. 11-14.

4. METOD

I det här kapitlet motiverar vi vårt val av metod i undersökningen av Rum för barn och prövningen av analysverktyget. Vi redogör för observation som metod i kvalitativ forskning. Vi presenterar även kvalitativ intervju som metod då vi utförde en mindre intervju med enhetschefen på Rum för barn som var till hjälp i utformandet av bakgrunden. Vi redovisar en del etiska dilemman kopplade till de valda metoderna som vi har reflekterat över. För att beskriva processen med att utforma, pröva och utvärdera vårt analysverktyg redogör vi därefter för vårt tillvägagångssätt i undersökningen. Vi beskriver där arbetet med att omvandla Gardners teori till ett användbart observationsschema och hur vi implementerat Armstrong i analysverktyget. Vi redogör sedan för hur vi utförde en pilotstudie på en barnavdelning på ett stadsbibliotek. Vi beskriver även kontakten med Rum för barn och observationerna vi utförde på barnbiblioteket för att pröva analysverktyget och undersöka om miljön på Rum för barn stimulerade barns olika intelligenser. Slutligen förklarar vi hur vi kommer att utvärdera och analysera resultaten från vår undersökning.

4.1 Val och tillämpning av metod

Anledningen till att vi valde att använda oss av metoden observation var för att vi anser det vara den mest lämpliga metoden för att undersöka den fysiska miljön på Rum för barn i prövningen av analysverktyget. Pål Repstad skriver i boken *Närhet och distans* att observation passar bäst som metod när det undersökta objektet är kopplad till ett mer avgränsat och tillgängligt geografiskt område.¹⁴⁷ Vi bedömde att observation var en genomförbar metod i vår undersökning då vårt syfte handlar om ett överblickbart fysiskt område på barnbiblioteket Rum för barn. Den litteratur vi läst för att orientera oss inom vårt metodval tar i första hand upp observation som en kvalitativ metod vid studier av sociala fenomen. Men vi har ändå funnit relevant information om hur vi bör gå till väga vid observation av ett fält eller ett område utan att ta hänsyn till sociala aktörer eller samspel.

Repstad menar att det kan vara en fördel att vara två eller fler observatörer vid samma observation eftersom de då kan komplettera varandras intryck och jämföra varandras tolkningar.¹⁴⁸ Vi menar att detta också styrker undersökningens reliabilitet och validitet då vi var två som kunde jämföra varandras anteckningar för att förhålla oss mer objektiva till materialet. Repstad menar även att behovet av tidsmässigt längre observationer eller flera observationstillfällen är större när området som ska observeras är svårt att överblicka eller om det är mycket föränderligt.¹⁴⁹ Den miljö vi studerar på Rum för barn är rumsligt överskådlig och har så vitt vi förstår få föränderliga inslag i den fysiska miljön, vilket gör att vi anser att ett mindre antal observationstillfällen utifrån ett strukturerat observationsschema är tillräckligt för vår undersökning.

Vi reflekterade i samband med metodvalet kring vår egen subjektivitet och förförståelse som en faktor i observationsresultaten innan vi genomförde observationerna. Gilje och Grimen skriver om förförståelse och erfarenhet att vi enligt den hermeneutiska tolkningsläran måste vara medvetna om vår egen subjektivitet och öppet redovisa den.¹⁵⁰ Pål Repstad i sin tur

---

¹⁴⁷ Repstad, Pål 1999. *Närhet och distans: kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*, s. 25.

¹⁴⁸ Repstad 1999, s. 25-27.

¹⁴⁹ Repstad 1999, s. 54.

¹⁵⁰ Gilje, Nils & Grimen, Harald 1995. *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*, s. 183-184.

skriver att ett visst personligt intresse av studieobjektet kan vara en fördel då det blir en källa till motivation under arbetet.¹⁵¹ Då ingen av oss besökt Rum för barn före observationstillfällena hade vi ingen tidigare personlig erfarenhet av miljön på biblioteket, även om vi sett bilder och läst beskrivningar av den fysiska miljön. Men vi upplevde att vårt personliga intresse av Rum för barn, liksom Repstad menade, skapade en motivation inför observationerna. Vår förförståelse och medvetenhet om vår egen subjektivitet motiverade också skapandet av det strukturerade observationsschemat. Att undersöka om miljö kan stimulera mänsklig intelligens kan upplevas som en abstrakt undersökning, vilket vi ville motverka genom att konkretisera observationerna och skapa ett tillämpbart analysverktyg för barnbiblioteksmiljö.

Det finns etiska dilemman som bör tas i beaktande då observation som metod används i forskning. När människor eller sociala förhållanden observeras finns det många etiska aspekter att ta hänsyn till. I en promemoria från vetenskapsrådets etikkommitté skriver Göran Hermerén att det finns en konflikt i forskarens intresse av att bedriva öppen forskning som andra ska kunna ta del av och bygga vidare på och de medverkandes intresse av att få skydd mot integritetsintrång och skydd av privatlivet.¹⁵² Då vi valt att avgränsa oss från att observera personal eller besökare på Rum för barn undviker vi de etiska fallgropar som annars kan uppstå.

Metoden kvalitativ intervju använde vi främst för att ge en bild av hur verksamheten ser ut och fungerar på Rum för barn idag, vilket vi inte kunde tillgodogöra oss genom litteratur. Vi intervjuade därför Katti Hoflin i egenskap av enhetschef på Rum för barn. Vid intervjutillfället användes bandspelare och vi tog även anteckningar för att fånga upp så mycket av intervjun som möjligt. Enligt Jan Trost, som skrivit metodboken *Kvalitativa intervjuer* finns det en del nackdelar med bandspelare. Till exempel kan det ta lång tid att transkribera materialet och informantens kroppsspråk syns inte i transkriberingarna.¹⁵³ Vi satte oss ner i direkt anslutning till intervjun och jämförde intryck och anteckningar för att vara säkra på att inte ha missat något viktigt och transkriberade materialet några dagar senare. Resultatet av intervjun användes till bakgrunden av Rum för barn. Intervjumaterialet har däremot inte använts i analysen av undersökningens resultat.

4.2 Tillvägagångssätt

När vi påbörjade arbetet med att utforma ett verktyg för analys av miljö på barnbibliotek befarade vi att Gardners MI-teori skulle missa miljöaspekter som kunde ha betydelse för barns välbefinnande och trivsel på biblioteket. Vi studerade därför forskning inom svensk miljöpsykologi med tanken att väva in faktorer från miljöpsykologi i analysverktyget som ett komplement till MI-teorin. Vi delade in de miljöpsykologiska faktorerna efter ljud, ljus och färg där betydelser som ljudnivå, ljussättning och färgsättning kunde påverka upplevelsen av rummet. Detta blev så småningom till en konkret del av observationsschemat¹⁵⁴ som vi också senare använde i pilotstudien och observationerna av Rum för barn. Men vi upplevde redan under observationerna att den miljöpsykologiska delen av observationsschemat var svår att förhålla sig objektiv till, dessutom var det svårt att ta stöd av forskningen eftersom resultaten sällan var eniga. Många av faktorerna från miljöpsykologin upplevde vi vara beroende av en subjektiv upplevelse. Vi upptäckte till exempel att vi hade olika åsikter om vad som kunde

---

¹⁵¹ Repstad 1999, s. 28.

¹⁵² Hermerén, Göran 2007. *Hantering av integritetskänsligt forskningsmaterial*, s. 2.

¹⁵³ Trost, Jan 1997. *Kvalitativa intervjuer*. s. 48-52.

¹⁵⁴ Se Bilaga 3.

anses vara en varm eller kall färg och att uppfattningen om en färg var vacker eller ful var väldigt individuell. Faktorer som ljudnivå ansåg vi förändrades kontinuerligt och det var svårt att bestämma naturen av ljudmiljön, det som en av oss upplevde som störande uppfattade inte den andra alls. I arbetet med resultaten från observationerna insåg vi att vi antingen var tvungna att gå in djupare i forskningen om miljöpsykologi för att kunna använda det likvärdigt med MI-teorin i analysverktyget, eller helt utesluta det. Vi valde att fokusera på Gardners MI-teori och helt konstruera analysverktyget efter den. Miljöpsykologin har dock fortfarande en del i vår undersökning som en del av tidigare forskning och litteratur och den kontext vi arbetat utifrån då den fastställer att miljö påverkar människorna som vistas i den och att barns utveckling är sammankopplad med dess omgivning.

Syftet med vårt analysverktyg är att åstadkomma ett redskap för granskning av barnbiblioteksmiljö för att utröna om den på ett heltäckande sätt kan sägas stimulera barns olika behov. Med hjälp av en sådan granskning kan tillkortakommanden eller brister i miljön identifieras och diskussion om utveckling av miljön främjas. Vi vill påpeka att vi med analysverktyget har utgångspunkten att barn har olika intelligenser och att dessa olika intelligenser om det är möjligt bör stimuleras med hjälp av miljön de vistas i för att främja deras individuella utveckling. Från början satte vi oss in i Gardners MI-teori och Armstrongs pedagogiska tillämpning av teorin för att få ett barnperspektiv. Vi studerade varje intelligens och tog fasta på Armstrongs förslag till stimulering av intelligenserna i skolmiljö för att konkretisera vad som kunde sägas stimulera varje intelligens. Sedan utformade vi observationsschemat genom att så långt som möjligt formulera konkreta faktorer i miljö som var observerbara och delade in schemat efter varje intelligens.¹⁵⁵

För att testa observationsschemat och upptäcka eventuella brister tog vi kontakt med ett stadsbibliotek och fick tillåtelse att utföra en pilotstudie på deras barnavdelning. Pilotstudien utfördes i mars 2008 och bestod av en observation av miljön på barnavdelningen. Vi kom fram till att det fanns en del faktorer i observationsschemat som var svåra att observera och som behövde omstruktureras eller omformuleras och att det fanns ytterligare föremål i miljön på barnavdelningen som kunde höra hemma i observationsschemat. Till exempel fann vi att saker som byggsatser eller sällskapsspel på observationsschemat kunde stimulera flera intelligenser eller passa in på fler moment på en och samma intelligens. Då biblioteket erbjöd möjligheten att lyssna på talböcker och musik i hörlurar lade vi till det som punkter på den lingvistiska och den musikaliska intelligensen. Vi hade heller inte inbegripit observation av utställningsföremål eller konstverk i montrar som kunde sägas stimulera den spatials intelligensen. Vi beslöt från början att dela upp oss och inte tala med varandra under själva observationsperioden och började observera lokalen från olika startpunkter. Vi antecknade kontinuerligt reflektioner och funderingar under observationen för att kunna utvärdera observationsschemat direkt efter tillfället. Till exempel antecknades reflektioner över vad som kan anses vara problemlösning för en treåring eller funderingar över om miljön uppmuntrar barnen att skriva trots att det inte finns tillgång till pennor i rummet. När observationen var utförd jämförde vi våra upplevelser och anteckningar i direkt anslutning till observationstillfället. I det stora hela var vi överens om resultaten, där vi var oense försökte vi gå tillbaka till teorin för att finna på rätt beslut. Vi upplevde att vi fick en djupare förståelse för observationsschemat efter att ha utfört pilotstudien och att vi var bättre förberedda för observationerna av Rum för barn efteråt.

---

¹⁵⁵ Se Bilaga 1.

Vår första kontakt med Rum för barn skedde via mail till enhetschefen Katti Hoflin. Vi beskrev vår undersökning och vårt syfte med de tänkta observationerna på Rum för barn. Vi bad om tillåtelse att få komma och observera miljön på biblioteket och att få tillfälle till intervju med Katti Hoflin. Vi fick tillåtelse till detta och bjöds in att observera på biblioteket under en dag då det var stängt för allmänheten. Observationerna av Rum för barn skedde under två dagar i april 2008, varav biblioteket under det första observationstillfället var stängt för allmänheten. Vi tog utgångspunkt i varsin ände av bibliotekslokalen när vi startade observationen och observerade de sju olika intelligenserna i varje rum på Rum för barn. Vi försökte att gå grundligt tillväga och sätta oss in i hur barn kan tänkas använda miljön. Det involverade att krypa runt på golvet, in i alla utrymmen. Besöka grottan, kika i alla lådor och skåp. Klättra i tornet och åka kana på rampen. Ingående studera vilka olika spel och byggsatser som fanns tillgängliga, samt att provsitta alla soffor, bänkar, stolar, och nischer. Detta var något vi hade möjlighet att göra tack vare att vi tilläts observera då det inte fanns besökare på biblioteket. Efter det första observationstillfället sammanställde vi resultaten och diskuterade kring meningsskiljaktigheter.

Vid det andra observationstillfället var biblioteket öppet för besökare och observationen handlade framför allt om att komplettera observationen från det första tillfället. Vi observerade då främst ljudnivån i de olika rummen på Rum för barn och ljussättningen som vid det första observationstillfället inte var komplett. Dessutom observerade vi färgsättning och färgkodning i lokalen. Tillvägagångssättet vid det andra observationstillfället var samma som vid det första tillfället och efteråt sammanställde vi resultaten från observationerna. Resultaten från det andra observationstillfället användes sedan i mycket liten utsträckning i analysen av materialet eftersom det till största delen baserades på observationsformatet med miljöpsykologi.

Vi utforskade olika alternativ för resultatredovisningen och beslöt oss för att sammanställa observationsresultaten indelat efter intelligenserna med redovisning för varje rum på Rum för barn för att göra den så tydlig som möjligt. Vi ansåg att en intelligens kunde sägas vara stimulerad av miljön om en av de stimulerande miljöfaktorerna uppfylldes enligt observationerna. Vi skapade därefter tabeller som tydligt visade vilka miljöfaktorer som stimulerades i de tre olika biblioteksrummen på Rum för barn.¹⁵⁶

Vi valde sedan att dela upp analysen i två delar där vi först för en analyserande diskussion kring resultaten från undersökningen av Rum för barn och sedan utvärderas analysverktyget. Den första analysdelen är indelad efter de sju intelligenserna, där vi reflekterar över varje intelligens och dess plats i miljön på Rum för barn, för att identifiera vilka intelligenser som stimuleras i miljön. Vi ger även förslag på möjliga förbättringar av miljön som kan öka stimulansen av intelligenserna. Utvärderingen av analysverktyget inbegriper hela processen med att forma och pröva analysverktyget samt att identifiera dess användbarhet i bibliotekssammanhang. I utvärderingen gick vi tillväga så att vi diskuterade förtjänsterna av analysverktyget och gav förslag på förbättringar av upplevda brister. Vi försökte även ge förslag på hur analysverktyget skulle kunna användas för granskning och utveckling av barnbiblioteksmiljö i andra sammanhang än vår undersökning.¹⁵⁷

---

¹⁵⁶ Se kapitel 5. Resultatredovisning.

¹⁵⁷ Se kapitel 6. Analys och diskussion.

5. RESULTATREDOVISNING

I det här kapitlet redogör vi för de resultat vi fick genom våra observationer av miljön på Rum för barn. Vi kommer nedan att redovisa resultaten från de tre biblioteksrummen indelade efter de sju intelligenserna. Med de tre biblioteksrummen menar vi det gula rummet för 0-3 åringar, det bruna rummet för 4-7 åringar och det vita rummet för 8-11 åringar med en sammanfattande kommentar till varje intelligens. Observationsresultaten redovisas i tabellform för att ge en överblick av varje intelligens på Rum för barn. Tabellerna är inte menade att vara jämförande, men ger en fingervisning om vilka moment som är representerade eller underrepresenterade på biblioteket. Ett X i tabellcellen betyder att den miljöfaktorn observerades i miljön och att den intelligensen då anses vara stimulerad. En tom cell betyder att miljöfaktorn inte observerades och om alla celler i en tabellkolumn är tomma innebär det att den intelligensen inte stimulerades genom miljön i det rummet. Vi kommer slutligen att redovisa resultaten av observationerna av de övriga utrymmena på Rum för barn, dit räknar vi bildverkstaden, Rum för rörelse och det blå rummet. Där tar vi upp resultaten av observationerna av de övriga utrymmena på Rum för barn som kunde tillföra något konkret till de intelligensstimulerande miljöfaktorerna. Vi väljer att redovisa resultaten av de övriga utrymmena på Rum för barn i en mer sammanfattad form utan tabell, då vi inte anser att en uppräknings av varje intelligens i varje rum skulle tillföra något till resultatredovisningen.

5.1 Lingvistisk intelligens

MILJÖFAKTORER LINGVISTISK	GULA RUMMET	BRUNA RUMMET	VITA RUMMET
Möjlighet att läsa	X	X	X
Möjlighet att skriva		X	X
Möjlighet att lyssna på berättelser			
Möjlighet till lek med ord		X	X
Ordspel		X	X

Tabell 1.

Vi kunde observera att den lingvistiska intelligensen stimulerades av miljön i det gula rummet eftersom där fanns pekböcker och böcker för små barn, samt tidskrifter och fackböcker för vuxna om familjeliv och föräldraskap. I det bruna rummet fanns tillgång till böcker och ordspel i form av pussel med bokstäver som stimulerar den lingvistiska intelligensen. Det fanns även möjlighet för barnen att skriva för att lämna önskemål om böcker i informationsdisken. Det vita rummet erbjöd böcker och möjlighet till lek med ord i form av magnetord som barnen kunde sätta samman till olika meningar. Där fanns även utmaningar i form av ordlekar och uppmaningar till barnen att skriva och berätta, bland annat historier om Stockholm och påhittade sagodjur.

5.2 Logisk-matematisk intelligens

MILJÖFAKTORER LOGISK-MATEMATISK	GULA RUMMET	BRUNA RUMMET	VITA RUMMET
Möjlighet till problemlösning		X	X
Matematikproblem		X	
Knep och knåp		X	X
Pussel		X	X
Möjlighet att utföra experiment		X	X
Möjlighet att lösa mysterier			X
Lösa gåtor			X
Lösa rebusar			

Tabell 2.

Vi kunde inte observera några miljöfaktorer som stimulerade den logisk-matematiska intelligensen i det gula rummet. I det bruna rummet fanns flera miljöfaktorer, som till exempel träspel som syftade till problemlösning och experimenterande. Det vita rummet erbjöd olika sorters spel som schack och olika strategispel. Där fanns även skriftliga utmaningar, till exempel att hitta så många olika ord som möjligt i ordet ”nattuggla”, som stimulerade problemlösning och experiment. I det vita och det bruna rummet fanns pussel.

5.3 Spatial intelligens

MILJÖFAKTORER SPATIAL	GULA RUMMET	BRUNA RUMMET	VITA RUMMET
Tillgång till konstnärliga material			
Utställningsföremål	X	X	X
Bilder	X	X	X
Tavlor		X	
Foton	X	X	
Affischer		X	X
Symboler	X	X	X
Skyltar	X	X	X
Möjlighet till 3D tänkande	X	X	X
Möjlighet att göra skulpturer			
Möjlighet att dreja			
Byggsatser		X	X
Orientering	X	X	X
Tillgång till överblick av miljön	X	X	X
Kartor			
Möjlighet till att förändra det visuella	X		X
Flexibel möblering	X		X
Möjlighet att visa egen konst			
Fria ytor	X	X	X
Rymligt möblerat	X	X	X

Tabell 3.

Vi kunde observera att den spatiala intelligensen stimulerades av miljön i alla tre biblioteksrum. Det fanns bilder, tavlor, foton, affischer och andra konstnärliga föremål som exponerades i hyllor och på väggarna. I det gula rummet fanns även fönster i golvet med upplysta föremål nedsänkta i golvet och ett litet fönster i en nisch i väggen som vette ut mot det bruna rummet, vilket gav möjlighet till 3D tänkande. Den inre delen av det gula rummet var upphöjd ett trappsteg, vilket gav en viss överblick av rummet och det fanns gott om fria ytor och var rymligt möblerat. Det bruna rummet innehöll olika sorters byggsatser, vilka gav möjlighet till 3D tänkande. Trätornet gav överblick över miljön och möjlighet till orientering och det fanns fria ytor i rummet. I det vita rummet fanns skriftliga uppmaningar till barnen att rita sagodjur. Den inre delen av rummet var upphöjd ett trappsteg vilket gav överblick över rummet. Där fanns 3D pussel och montrar i hyllorna som kunde stimulera till 3D tänkande.

5.4 Kroppslig-kinestetisk intelligens

MILJÖFAKTORER KROPPSLIG-KINESTETISK	GULA RUMMET	BRUNA RUMMET	VITA RUMMET
Möjlighet till kroppsliga övningar och lekar	X	X	X
Klättrvänliga möbler	X	X	X
Trappor		X	X
Ytor att röra sig på	X	X	X
Spel för kroppsliga övningar			X
Utveckling av fingerfärdighet	X	X	X
Spel för finmotorik		X	X
Leksaker för finmotorik	X	X	
Möjlighet att tillverka hantverk			
Skulpturer			
Byggsatser		X	X

Tabell 4.

Vi kunde observera att den kroppslig-kinestetiska intelligensen stimulerades av miljön i Rum för barns tre biblioteksrum. I hela biblioteket fanns möjlighet till kroppsliga övningar och lekar, klättrvänliga möbler och fria ytor att röra sig på. Möjlighet för barn att utveckla sin fingerfärdighet fanns även representerat i alla tre rummen. I det gula rummet fanns bord och stolar i barnstorlek och en nedsänkt grotta att krypa ned i. Där fanns även ett kök i barnstorlek med olika små köksföremål, en spis och en köksvask och krokare att hänga handdukar, kastruller och dyligt på. Den mest framträdande möbelen i det bruna rummet var trätornet i mitten av rummet med rullstolsramp/rutschkana, som var lämpligt för fysiska aktiviteter. Även spel och leksaker som syftade till att stimulera finmotoriken återfanns i det bruna rummet. I det vita rummet utgjordes möbleringen av stadiga och klättrvänliga möbler och pallar som barnen skulle kunna klättra på för att nå böckerna på de översta hyllplanen. Där fanns även många fria ytor och tillgång till spel för kroppsliga övningar, samt spel för finmotorik som exempelvis Blokus och Fia.

5.5 Musikalisk intelligens

MILJÖFAKTORER MUSIKALISK	GULA RUMMET	BRUNA RUMMET	VITA RUMMET
Möjlighet att lyssna på musik			
Egen vald musik			
Bakgrundsmusik			
Möjlighet att skapa egen musik			
Sjunga			
Spela instrument			

Tabell 5.

Vi kunde inte observera några miljöfaktorer som skulle kunna stimulera den musikaliska intelligensen i något av de tre biblioteksrummen på Rum för barn.

5.6 Interpersonell intelligens

MILJÖFAKTORER INTERPERSONELL	GULA RUMMET	BRUNA RUMMET	VITA RUMMET
Möjlighet till interaktion för barn och vuxna	X	X	X
Informationsdisk		X	
Blandat barn och vuxenstorlek på möbler	X	X	X
Sällskapsspel			X
Utrymmen för gruppaktiviteter	X	X	X

Tabell 6.

Vi kunde observera att den interpersonella intelligensen stimulerades av miljön i de tre biblioteksrummen på Rum för barn. Genomgående i alla rummen var att där fanns möjlighet till interaktion och gruppaktiviteter. Även möblerna i de tre rummen anpassade både för barn och för vuxna. Där fanns bord med flera stolar och en soffa med plats för flera personer som gav möjlighet till socialt umgänge. Där fanns även fria utrymmen i rummet för gruppaktiviteter. Där fanns även möjlighet till interaktion mellan besökare och personal i och med att informationsdisken låg i direkt anslutning till det bruna rummet. I det vita rummet fanns sällskapsspel som uppmuntrade till interaktion mellan barn och barn, och mellan barn och vuxna.

5.7 Intrapersonell intelligens

MILJÖFAKTORER INTRAPERSONELL	GULA RUMMET	BRUNA RUMMET	VITA RUMMET
Möjlighet till avskildhet	X	X	X
Möjlighet att läsa i en lugn vrå	X	X	X
Uppmuntran till funderingar och självinsikt			X
Möjlighet att skriva för sig själv			X
Möjlighet till att önska eller påverka saker	X	X	X
Förslagslåda			
Påverka bokbeståndet			X
Påverka möblering	X		
Påverka inredning	X	X	
Informationsdisk		X	

Tabell 7.

Den intrapersonella intelligensen stimulerades av miljön i alla de tre biblioteksrummen. Möjlighet till avskildhet och därmed möjlighet till att dra sig undan och läsa i en lugn vrå fanns i alla tre rummen i form av till exempel nischer i väggarna. Det gula rummet erbjöd avskildhet genom exempelvis den gröna grottan som var nedsänkt i golvet. I det bruna rummet utgjordes möjligheten till avskildhet av utrymmen under en trappa och under tornet. Det vita rummet erbjöd en möjlighet att läsa och skriva på i en rund hyllbänk i mitten av rummet. Genomgående i de tre rummen fanns även olika möjligheter att önska eller påverka saker i miljön. I det gula rummet yttrade det sig genom möjligheten att flytta möbler och ändra i inredningen. I det bruna rummet fanns möjlighet att förändra inredningen med hjälp av kuddar och stora pussel. I det vita rummet uppmuntrades till funderingar och självinsikt genom uppmaningar att skriva och berätta om minnen och erfarenheter och påverka biblioteksbeståndet genom att ge boktips.

5.8 Sammanfattning av resultat i biblioteksrummen

Sammanfattningsvis kunde vi konstatera att miljön i det gula rummet stimulerade fem av sju intelligenser. Vi kunde inte observera något i miljön som stimulerade den logisk-matematiska intelligensen eller den musikaliska intelligensen.

Sammanfattningsvis kunde vi konstatera att miljön i det bruna rummet stimulerade sex av de sju intelligenserna. Vi kunde inte observera något i miljön som stimulerade den musikaliska intelligensen.

Sammanfattningsvis kunde vi observera att miljön i det vita rummet stimulerade sex av sju intelligenser. Vi kunde inte observera något i miljön som stimulerade den musikaliska intelligensen.

5.9 Intelligenserna i övriga utrymmen

Vi kunde observera att de övriga utrymmena i Rum för barn tillförde miljöfaktorer som framförallt kunde stimulera den spatiala och den kroppslig-kinestetiska intelligensen. I anslutning till entrén för Rum för barn fanns en större karta över bibliotekets lokaler i

barnhöjd. Även på andra ställen i de övriga utrymmena fanns tillgång till samma karta på informationskort. Den spatiala och den kroppslig-kinestetiska intelligensen kunde även stimuleras i bildverkstaden där det fanns möjlighet för barnen att, mot en avgift, tälja i sten och tillverka skulpturer. I Rum för rörelse som låg i anslutning till kapprummet i Rum för barn kunde den kroppslig-kinestetiska och den logisk-matematiska intelligensen stimuleras via klättrvänlig miljö och kluriga spel som krävde både rörelse och tankeförmåga.

I bildverkstaden kunde vi också observera att det fanns musik i bakgrunden för dem som målade och täljde. Det var också det enda vi kunde observera i miljön på Rum för barn som kunde stimulera den musikaliska intelligensen.

6. ANALYS OCH DISKUSSION

I det här kapitlet kommer vi att föra en analyserande diskussion kring resultaten från observationerna av Rum för barn. Vi kommer att dela in diskussionen efter de sju intelligenserna och anknyta diskussionen till kapitel två, Tidigare forskning och litteratur. Sedan kommer vi att utvärdera analysverktyget som vi baserat på Gardners MI-teori. Vi identifierar förtjänsterna med vårt analysverktyg och ger förslag på möjlig vidareutveckling. Slutligen ger vi förslag på hur analysverktyget skulle kunna tillämpas ytterligare inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet.

6.1 Analys och diskussion av resultaten från Rum för barn

Efter undersökningen på Rum för barn vet vi att många av intelligenserna stimuleras genom programverksamheten på biblioteket som sång, dans och sagostunder, men att konstatera det ligger utanför förutsättningarna för vår studie och vi påvisar inte den stimulansen i våra observationsresultat. Syftet med vår undersökning är att observera vad vi i den fysiska miljön kan se som stimulerar Gardners olika intelligenser och vi är medvetna om att vår undersökning därför inte visar en heltäckande bild av huruvida hela Rum för barn stimulerar intelligenserna.

Våra observationer på Rum för barn skedde under en begränsad tidsperiod så resultaten kan inte ses som statistiska. Miljön och olika detaljer i den förändras med tid och underhåll av lokalerna sker med jämna mellanrum. Vid våra observationer saknades till exempel en flyttbar stege i det bruna rummet. Något som när den finns på plats kan stimulera den spatiala, intrapersonella och kroppslig-kinestetiska intelligensen då den genom sin rörlighet ger möjlighet att förändra det visuella i rummet och går att klättra på. Eftersom stegen saknades vid observationstillfällena bortsåg vi från den som miljöfaktor i resultatredovisningen. Det är möjligt att det fanns fler miljöfaktorer på Rum för barn som egentligen hör till den fasta inredningen, men som vi inte kunde observera vid de tillfällen då vi var där.

Lingvistisk intelligens

I våra observationsresultat framkom det att det gula rummet stimuleras i låg grad enligt Tabell 1. Det enda vi kunde observera i miljön var att där fanns tillgång till böcker och det skrivna ordet. Det betyder dock inte att den lingvistiska intelligensen stimulerades i mycket lägre grad i det gula rummet. Då målgruppen för det rummet inte förväntas kunna läsa är inte tillgången till text det centrala i den lingvistiska intelligensen för dem. Det är i stället språket och de talade orden som är centrala och därför har observationsmomentet högläsning högre prioritet än tillgång till läsmaterial. Vi kunde inte observera att högläsning förekom då vi avgränsat undersökningen från att observera människor och sociala interaktioner men vi vet att den sortens aktiviteter förekommer i det gula rummet. Tabell 1 visar att vi överhuvudtaget inte kunde observera några konkreta miljöfaktorer i Rum för barn som uttryckligen visade på att möjlighet för barnen att lyssna på berättelser. Förekomsten av platser där besökarna kan sitta ned flera personer tillsammans signalerar dock att läsning och högläsning är en prioriterad aktivitet. Den stora blå soffan i det gula rummet och utrymmet under den välvda trappan i det bruna rummet är exempel på sådana platser. På programtavlan i anslutning till Rum för barns entré kunde vi observera att det förekom sagostunder flera gånger dagligen för alla besökare på Rum för barn. Vi kan därmed konstatera att miljön på Rum för barn uppmuntrar till högläsning, dock inte genom konkreta observerbara miljöfaktorer. En möjlig förändring av den fysiska miljön på Rum för barn som skulle ge barnen möjlighet att lyssna på berättelser utan att vara beroende av någon som läser högt vore att erbjuda talböcker i hörlurar.

Vår förförståelse var att den lingvistiska intelligensen stimulerades högst på Rum för barn. I framförallt det bruna och det vita rummet har böcker också en central plats och bokhyllor löper längs alla väggar. Det finns flera platser i det gula, det bruna och det vita rummet där vuxna och barn kan sitta tillsammans och läsa böcker. Enligt Anette Ekström signalerar möblernas placering vilken aktivitet som är högst prioriterad i rummet. Om det första besökaren möter i rummet är läsplatser signalerar det att läsning prioriteras medan det signalerar att lek är prioriterat om det första besökaren ser en klätterställning.¹⁵⁸ I det bruna och det vita rummet skulle möbleringen i så fall signalera att läsning är den högst prioriterade aktiviteten, samtidigt är den mest framträdande bokhyllan ett trätorn där barnen kan klättra och leka. Det ger något av ett dubbelt budskap som eventuellt kan förvirra besökarna om vad som är huvudsyftet med lokalen. Vi är dock inte säkra på om barn faktiskt reflekterar över sådant på ett medvetet plan och vi förmodar att det är väldigt individuellt hur barn uppfattar rummet. Att den omgivande miljön påverkar barn har dock flera av våra källor påvisat och vi menar att en barnanpassad biblioteksmiljö främjar litteraturförmedlingen. Marianne Hiort-Lorenzen menar till exempel att biblioteksmiljön bör vara dynamisk så att den inte upplevs som institutionell.¹⁵⁹ Även Uno Nilsson menar att en strikt biblioteksmiljö försämrar möjligheten till förmedling av litteratur till barnen. Böcker och andra medier bör vara inbjudande och ordentligt exponerade.¹⁶⁰ Vi upplevde inte miljön på Rum för barn som strikt eller institutionell, vi fann den snarare vara inbjudande och fantasifull. Då böckerna exponerades flitigt med framsidorna utåt kan säkert titlar på böckerna stimulera den lingvistiska intelligensen och även locka barnen att läsa. Vi menar att miljön på Rum för barn uppmuntrar till läsning och därmed stimulerar den lingvistiska intelligensen.

Vi observerade ordspel i det bruna och det vita rummet som kunde stimulera den lingvistiska intelligensen. I ett skåp i det bruna rummet finns pussel med stora och små bokstäver på som skulle forma alfabetet, vilket visserligen stimulerar den lingvistiska intelligensen, men i och med att det var det enda vi kunde observera som innefattade lek med ord i det bruna rummet ansåg vi att graden av stimulans genom lek med ord där var förhållandevis låg. Däremot finns det vid fönsterfasaden mellan det bruna rummet och det vita rummet bord med magnetskiva där barnen kan passa ihop ord på magneter och bilda meningar. Det finns även andra sorters ordspel och uppmaningar till att skriva i det vita rummet.

Logisk-matematisk intelligens

Vi upplevde att den logisk-matematiska intelligensen stimulerades i relativt hög grad på Rum för barn i förhållande till vår förförståelse om barnbibliotek. Uno Nilsson menar att biblioteksmiljö ska vara spännande och att barnen ska ha möjlighet att undersöka mysterier för att främja deras nyfikenhet och väcka deras fantasi.¹⁶¹ Detta skulle även stimulera den logisk-matematiska intelligensen enligt MI-teorin. Enligt Tabell 2 stimulerades inte den logisk-matematiska intelligensen alls i det gula rummet. Vi menar att det kan bero på en svårighet i att avgöra vad som kan sägas vara problemlösning eller mysterier för så små barn som noll till tre åringar. Att utforska miljön genom att krypa runt och upptäcka inredningen och föremål kanske kan räcka för att stimulera den logisk-matematiska intelligensen för dem. På Rum för barn anser vi att de skulle kunna stimulera intelligensen i det gula rummet genom att i miljön erbjuda leksaker som kan syfta till problemlösning och upptäckande för barn i 0-3

---

¹⁵⁸ Ekström 2002, s. 97-105.

¹⁵⁹ Hiort-Lorenzen 1989, s. 51.

¹⁶⁰ Nilsson 1994, s. 71-72.

¹⁶¹ Nilsson 1994, s. 71-72.

års ålder, som till exempel klossar i olika former som ska läggas i en låda genom att pricka rätt hål med rätt form.

Både Pia Björklid och Ann Skantze menar att barn utforskar sin närmiljö genom lek och skapar mening av den fysiska miljön med hjälp av alla sina sinnen.¹⁶² Vi upplevde att barn på Rum för barn tillåts att vara aktiva och nyfikna i miljön och vi anser att det kan stimulera deras intelligenser, som den logisk-matematiska och den kroppslig-kinestetiska intelligensen, och utveckla dem. Vi anser även att utforskning av genrer och temaindelningar i bokbeståndet kan vara stimulerande för den logisk-matematiska intelligensen för lite äldre barn. Framförallt i det bruna rummet finns möjligheter för barn att upptäcka och utforska dolda detaljer och föremål, vilket kan sägas stimulera den logisk-matematiska intelligensen. Det finns många olika föremål, som till exempel insekter, torkade växter och skelettdelar, i olika lådor och montrar som vi förmodar att barn finner spännande, men allt skyddas av plastglas och det går inte att känna på eller lyfta upp föremålen. Vi förstår att det ur bibliotekspersonalens synpunkt skulle vara tidskrävande att hålla efter föremålen och se till att de finns på rätt plats i sina lådor. Samtidigt anser vi att det kunde vara mer värt ur ett barnperspektiv att ha mindre ömtåliga föremål i lådorna som barnen istället får känna på och lyfta ur. Alternativt att fästa föremålen i trådar som gör att de kan plockas upp och undersökas utan att riskera att föremålet försvinner. Vi menar att det skulle stimulera den logisk-matematiska intelligensen ytterligare. Av Tabell 2 kan vi utläsa att det går att stimulera denna intelligens genom fler miljöfaktorer som exempelvis rebusar, knep och knåp och problemlösningsutmaningar. Till exempel fanns det i det bruna rummet träspel där barnen skulle lösa problemet med att skapa en flotte av olika trädelar som endast passade ihop på ett sätt, eller träspel som gick ut på att flytta trädelar från ett ställe till ett annat utan att ändra den ursprungliga formen. Vi anser att liknande föremål skulle kunna förekomma i högre grad i både det bruna och det vita rummet för att stimulera den logisk-matematiska intelligensen, så väl som den kroppslig-kinestetiska intelligensen genom att barnen får utveckla sin finmotorik.

Spatial intelligens

Vi upplevde att den spatiala intelligensen stimulerades i hög grad på Rum för barn. En bidragande orsak till det var bland annat att böcker i större utsträckning exponerades i hyllorna på Rum för barn än på traditionella barnbibliotek enligt vår förförståelse. Böcker som står med framsidan ut mot rummet i hyllorna exponerar ofta färgglada illustrationer på framsidorna och vi kategoriserar dem därför som bilder eller tavlor vilket stimulerar den spatiala intelligensen. Däremot finns inga bilder eller mobiler med kända sagofigurer eller barnboks-karaktärer i biblioteket vilket vi saknade. Avsaknaden av sagofigurer och mobiler förklaras av Lena Lundgren med att de på Rum för barn ansett sådana bilder vara schabloniserade och utan funktion. Lundgren kritiserar valet och menar att Rum för barn missar en viktig ingång till böckerna för barnen.¹⁶³ Det enda vi observerade i miljön som kan placeras in under kategorin kända figurer var en bild av Astrid Lindgren i det bruna rummet, men den var placerad över en bokhylla på en höjd som kan vara svår att se för barn. Linn Samuelsson menar att igenkänning spelar en stor roll för barn i deras val av litteratur. Exponerade böcker är en väg till det men även Samuelsson nämner att de på Rum för barn valt bort bilder av kända barnboksfigurer i biblioteket. I intervjuer med personalen på Rum för barn kommer det fram att beslutet grundar sig i att de ansåg att det bara var samma böcker som blev lånade hela tiden om de var indelade med hjälp av bilder på kända figurer.¹⁶⁴ Vi upplever det som trist att Rum för barn valt bort bilder på barnboksfigurer och liknande. De

---

¹⁶² Björklid 2005, s. 141-142 och Skantze 1989, s. 134-135.

¹⁶³ Lundgren 2007, s. 31-32.

¹⁶⁴ Samuelsson 2007, s. 46-47.

fungerar dels positivt som igenkänningsfaktor för barn vilket även främjar deras läslust och stimulerar dessutom enligt vår teori den spatiala intelligensen, vilket främjar barns utveckling.

Enligt MI-teorin stimuleras den spatiala intelligensen av möjligheten att förändra det visuella, till exempel genom att flytta om och ändra i inredningen. I det gula rummet finns möjlighet för barnen att flytta de små stolarna och det lilla bordet i rummet. Det finns även ”flyttlådor” i rummet, som är utformade för att de ska kunna lyftas och bäras runt på. Vi anser att det finns möjlighet för barnen att förändra det visuella i rummet, men i en låg grad. Vi var vid observationerna osäkra på i vilken utsträckning barnen faktiskt hade möjlighet att möblera om själva och om just den aspekten stimulerar den spatiala intelligensen i någon högre grad hos så små barn. Vi förmodar att den spatiala intelligensen stimuleras i högre grad hos den målgruppen genom färger och bilder som de kan ta intryck av. Vi såg det därför som märkligt att det inte fanns fler böcker exponerade i det gula rummet. Det fanns heller inte särskilt många bilder eller tavlor i barnhöjd. Grottan i den inre delen av rummet var dock målad i en stark grön färg och ”upptäckarmöbeln” på väggen var klarblå och vi förmodar att starka färger kan vara visuellt stimulerande för små barn i miljön. Ekblom och Pelling menar att det är viktigt för barn att få sätta sin prägel på miljön.¹⁶⁵ För de äldre barnen på Rum för barn som kanske i högre utsträckning stimuleras av möjligheten att kunna förändra det visuella i miljön, fanns det få möjligheter till att ändra i inredning eller möblering. Vi förstår att det kan vara svårt att möta barnens behov av att kunna förändra det visuella på ett bibliotek där den fasta inredningen består av bokhyllor och böcker till största delen. Vi menar dock att det kan göras, till exempel genom att låta barnen visa upp sin egen konst på biblioteket eller ge dem möjlighet att flytta läsplatser genom lättare fåtöljer eller bönsäckar.

Kartor för orientering av miljön saknas i de tre biblioteksrummen, vilket framgår av Tabell 3. Detta kan uppfattas som underligt då alla rummen ändå har faktorer som underlättar orienteringen i miljön. Som exempel fanns det möjlighet till orientering via upphöjda platser i rummen som gav överblick av miljön. I observationen av de övriga utrymmena kom det dessutom fram att där finns en karta över biblioteket i anslutning till entrén.

Det konstateras i Tabell 3 att det inte fanns tillgång till konstnärligt material i de tre biblioteksrummen på Rum för barn. I det vita rummet fanns vid observationstillfället en uppmaning för barnen att rita hur de föreställde sig att en ”silsvans” kunde se ut. Vi kunde dock inte observera några pennor eller andra konstnärliga material i anslutning till det, inte heller någon uppmaning till barnen att fråga efter ritmaterial. Förmodligen var det meningen att barnen skulle få ritmaterial i bildverkstaden eller i informationsdisken, men det försvårade vår observation av tillgången till konstnärliga material. Vi anser ändå Rum för barn uppmuntrar till att den spatiala intelligensen stimulerades genom uppmaningen att rita.

Tabell 3 visar även på att möjligheten att tillverka skulpturer, dreja och att visa upp egen konst inte förekommer i de tre biblioteksrummen. Att tillverka skulpturer genom att tälja i sten förekom dock i bildverkstaden och vi ansåg den aktiviteten vara mer eller mindre likvärdig med möjlighet att dreja. I bildverkstaden fanns dessutom ställ för barnens målningar där de kan ligga och torka. Vi bedömde dock att det inte kunde klassas som en möjlighet för barnen att visa upp egen konst. Vi kunde tänka oss att det fungerar som en form av bildvisning när bilderna är uppställda på stafflierna, men det var inget vi kunde konstatera vid vårt observationstillfälle. Det finns inte heller någon annan plats i biblioteket eller bildverkstaden där barnens konst kan visas, vilket vi finner märkligt. Det är antagligen

---

¹⁶⁵ Ekblom & Pelling 2006, s.55.

praktiskt problematiskt för personalen att erbjuda alla barn som besöker bildverkstaden möjlighet att visa upp sina målningar på biblioteket. Men samtidigt finns det kala väggar i bildverkstaden där barnens bilder skulle kunna visas upp och vi har svårt att förstå varför det inte utnyttjas. Vi reflekterade över möjligheten att sätta upp en vikskärm där barnens konst kan förevisas, något som inte skulle kräva särskilt mycket arbete eller ta stor plats. Vi kan ändå konstatera att den spatiala intelligensen är en av de intelligenser som är starkast stimulerad på Rum för barn.

Kroppslig-kinestetisk intelligens

Tabell 4 visar att vi i miljön på Rum för barn kunde observera att det fanns ovanligt många faktorer som kunde stimulera den kroppslig-kinestetiska intelligensen enligt vår förståelse om bibliotek. Vi anser att det är en intelligens som stimulerades av miljön i genomgående hög grad i hela Rum för barn. I alla rum på biblioteket finns fria ytor att röra sig på och möblerna är storleksanpassade för barn och klättrvänliga. Där finns utrymmen för lek så väl som mer undanskymda platser för läsning. Där finns utrymmen som kan utmana barns upptäckarlust och uppfinningsrikedom, som till exempel den gröna grottan i det gula rummet och trätornet i det bruna rummet, samt detaljer i inredningen som kan mana till stillsammare undersökningar och reflektioner, som byggsatserna i trä i det bruna rummet och sällskapsspelen i det vita rummet. Det finns även konstnärliga aktiviteter i bildverkstaden som främjar barns finmotoriska utveckling, vid våra observationstillfällen bestod aktiviteterna av att tälja i en särskild sorts formbar sten. Sandlian ger flera exempel på inredningsdetaljer och möblering som barnen önskade i sitt drömbibliotek när The New Denver Children's Library skulle byggas. I hennes artiklar nämns bland annat trätor, rutschkanor, grottor och ett konstrum.¹⁶⁶ Alla dessa faktorer finns faktiskt i miljön på Rum för barn och kan bidra till utveckling av barns kroppslig-kinestetiska intelligens enligt MI-teorin.

Med hjälp av Tabell 4 kan vi konstatera att de enda miljöfaktorerna som inte stimuleras alls i biblioteksrummen är möjligheten till att tillverka skulpturer eller hantverk. Som vi nämnt tidigare fanns dock möjligheter till det i bildverkstaden. Vi har funderat på om det inte skulle kunna erbjudas ytterligare möjligheter till att utföra hantverk i bildverkstaden. Vid våra observationstillfällen låg fokus på att måla/teckna och att tälja i sten i bildverkstaden. Möjlighet till att exempelvis sy, brodera eller tillverka enklare pärlsmycken är förslag på ytterligare aktiviteter som kan främja den kroppslig-kinestetiska intelligensen via finmotoriska övningar. I det gula rummet skulle tillgång till exempelvis duplo eller byggklossar kunna ge samma effekt.

Vid våra observationstillfällen låg Rum för rörelse i utställningslokalen i anslutning till bibliotekets entré. Syftet med Rum för rörelse var just att barnen skulle röra på sig och aktiviteterna och inredningen i rummet uppmanade också till det genom en stor klättrvänlig möbel som bestod av sammanfogade färgglada klossar. Katti Hoflin menade att barnen uppträdde lugnare på biblioteket om de fick utlopp för sitt rörelsebehov innan de kom in i biblioteket.¹⁶⁷ Även vi menar att barns förmåga till stilla utforskande av miljön främjas av att de får chans att röra på sig innan de kommer in i bibliotekslokalen.

Musikalisk intelligens

Tabell 5 visar att den musikaliska intelligensen utan tvekan är den intelligens som enligt våra observationer stimulerades lägst på Rum för barn. Det enda vi faktiskt kunde observera i miljön var förekomsten av bakgrundsmusik i bildverkstaden. Vi anser att det är en

---

¹⁶⁶ Sandlian & Walters 1991, s. 26-29 och Sandlian 1993, s. 23-26.

¹⁶⁷ Intervju med Katti Hoflin utförd av författarna 2008-04-08.

problematisks fråga eftersom där finns andra faktorer som teoretiskt sett kan stimulera den musikaliska intelligensen, men vi kunde inte rent konkret observera det i miljön. Det fanns vid observationstillfällena informationsblad om sångstunder och dansprogram i lokalerna vilket vi fick klassa som inslag i verksamheten och inte som miljöfaktorer. Informationen om sång och dansprogram i sig är inte en miljöfaktor som kan stimulera den musikaliska intelligensen, möjligen den lingvistiska intelligensen om något. Den musikaliska intelligensen stimuleras dock uppenbarligen genom bibliotekets musikverksamhet även om vi inte redovisar det i resultaten av undersökningen av miljön. Vi är relativt övertygade om att den musikaliska intelligensen stimulerades i det blå rummet eftersom vi observerade högtalare i taket, men vi kunde inte konstatera att så faktiskt var fallet. Enligt Samuelsson används det blå rummet både för programverksamhetens sagostunder och för sångstunder.¹⁶⁸ Därför vet vi att det förekommer program i det blå rummet som stimulerar den musikaliska intelligensen. Men det redovisas inte i resultaten. Vi är övertygade om att barn är uppfinningsrika och att de kan använda sig av rummet och föremål i miljön för att spontant skapa ljud, musik eller sång. Men då vi avgränsade oss från att observera besökarna kunde vi inte heller ta hänsyn till det i resultatredovisningen.

Något som vi anser skulle kunna stimulera den musikaliska intelligensen är att i miljön erbjuda möjlighet att lyssna till sång och musik i hörlurar, eller genom lågmälda instrument och rytmverktyg som ett fast inslag i inredningen. Även den intrapersonella intelligensen kan stimuleras genom möjligheten att lyssna på sagor eller talböcker, via hörlurar för att inte störa omgivningen. Vid vår intervju med Katti Hoflin framkom det att detta var något som hon hoppas kunna införa i miljön på Rum för barn i framtiden.¹⁶⁹ Ett bibliotek som strävar efter att följa MI-teorin i miljö och verksamhet är det danska biblioteket i Allerød, som till exempel erbjuder besökarna ett musikskåp där barnen kan trycka på knappar för att skapa musik.¹⁷⁰ Den programverksamhet på Rum för barn som i dagsläget kan stimulera den musikaliska och den intrapersonella intelligensen i form av sagostunder och sång och dansverksamhet kräver att barnen interagerar i grupp och deltar aktivt tillsammans med andra. Detta kan upplevas som svårt för ett blygt eller tillbakadraget barn och motiverar varför den musikaliska intelligensen bör stimuleras genom miljön på ett sätt som inte kräver aktivt deltagande i programverksamheten.

Interpersonell intelligens

Trots att vi avgränsat oss från att observera besökare, personal och sociala aktiviteter på Rum för barn kan vi se i Tabell 6 att den interpersonella intelligensen stimuleras genom olika miljöfaktorer. Inredningen i form av soffor och bord med många sittplatser uppmanar i sig till samvaro och förekomsten av flera olika sällskapsspel uppmuntrar till gruppaktiviteter. Tabell 6 indikerar att det endast finns informationsdisk i det bruna rummet, vilket är något missvisande då informationsdisken är placerad i anslutning till det bruna rummet men är synlig från alla tre rummen och är en del av hela biblioteket. Förekomsten av en informationsdisk signalerar att där kan uppstå interaktion mellan personal och besökare. Till exempel finns det vid informationsdisken en utdragbar pall som barnen kan stå på så att de kan vara med vid utlåningen. Vi upplevde det dock som att det kunde vara svårt för barnen att avgöra vem som arbetade på biblioteket eftersom bibliotekarierna på Rum för barn inte bar några speciella kläder som utmärkte dem från övriga vuxna på biblioteket. Det upplevde vi som en faktor som försvårar barnens möjligheter till interaktion med bibliotekspersonalen.

---

¹⁶⁸ Samuelsson 2007, s. 21-22.

¹⁶⁹ Intervju med Katti Hoflin utförd av författarna 2008-04-08.

¹⁷⁰ Madsen 2002, s. 15-18.

Sällskapspel förekommer endast i det vita rummet enligt Tabell 6 och vi anser att det borde kunna finnas spel för de yngre barnen i det bruna rummet med. Vid våra observationstillfällen var barnen tvungna att gå in i det vita rummet för att hämta spel om de ville spela, vilket kanske kan upplevas som svårt för ett yngre och blygare barn och kan få dem att känna sig otrygga i miljön. Enligt Armstrong främjas den interpersonella intelligensen av en miljö där barnen kan känna sig trygga och tillitsfulla.¹⁷¹ Marianne Hiort-Lorenzen menar att ett sätt att åstadkomma en miljö där barn känner sig trygga är att göra dem delaktiga i utformningen av de lokaler de ska vistas i för att trivas bättre i dem.¹⁷² På Rum för barn vet vi att de använde sig av fokusgrupper inför ombyggnaden för att få reda på vad barnen ville ha i miljön och vi förmodar att en sådan miljö, med ett uttalat barnperspektiv, kan upplevas som trygg för barnen. Cay Corneliusson nämner förutom Rum för barn de danska biblioteken *Det Runde Rum* och *Runde 2* som exempel på bibliotek där barnen varit delaktiga i utformningen av miljön med gott resultat. Hon menade att sådana projekt ger barnverksamheten uppmärksamhet och skapar roliga bibliotek.¹⁷³ Vi anser därför att miljön på Rum för barn lyckas stimulera den interpersonella intelligensen i hög grad, genom utformningen av lokalerna och inredningen.

Intrapersonell intelligens

Vi upplevde det som genomgående svårt att rent konkret observera uppmuntran till funderingar och självinsikt i miljön. Räcker det med en avskild nisch i väggen för att det ska anses som uppmuntran till funderingar och självinsikt? Uno Nilsson menar att en god barnbiblioteksmiljö ska vara kravlös och inbjuda till eftertanke och stillhet,¹⁷⁴ något som enligt MI-teorin stimulerar den intrapersonella intelligensen. Läsning stimulerar förmodligen i sig till eftertanke och stillhet vilket det finns möjligheter att göra i avskildhet i alla biblioteksrummen på Rum för barn, men vi diskuterade var gränsen för vad som kan anses vara uppmuntran till funderingar och självinsikt borde dras när det handlar om miljöfaktorer. Räcker det till exempel med att det finns böcker för att miljön ska stimulera till funderingar och självinsikt? Tabell 7 visar att det vita rummet är det enda av biblioteksrummen där vi kunde observera konkreta faktorer som uppmuntrade till funderingar och självinsikt. Detta via utmaningarna där barnen uppmanades att skriva och berätta om minnen och upplevelser. En annan aspekt som kan stimulera den intrapersonella intelligensen är möjligheten för barnen att kunna påverka. Pia Björklid har studerat hur barn blir delaktiga i samhället genom miljön de vistas i och hur de kan påverka den.¹⁷⁵ Svensk biblioteksforening menar att biblioteket ska erbjuda barn möjlighet att påverka verksamheten, vilket stärker barnens personlighetsutveckling.¹⁷⁶ På Rum för barn var möjligheterna till att påverka möbleringen eller beståndet genomgående låga, vilket framgår av Tabell 7. Detta anser vi lätt skulle kunna åtgärdas med en förslagslåda där barn och vuxna kan önska böcker eller ge förslag på aktiviteter och programverksamhet. Det var för oss förvånande att det på ett bibliotek som Rum för barn där barnperspektivet ska ligga i fokus inte fanns mer aktiv uppmuntran i miljön till barnen att komma med förslag eller önskemål.

---

¹⁷¹ Armstrong 1998, s. 90.

¹⁷² Hiort-Lorenzen 1989, s. 51.

¹⁷³ Corneliusson 2006.

¹⁷⁴ Nilsson 1994, s. 71-72.

¹⁷⁵ Björklid 2005, s. 141-142.

¹⁷⁶ Svensk Biblioteksforening (2008-05-08). På barns och ungdomars villkor.

6.2 Utvärdering av analysverktyget

I analysen av Rum för barn har vi tagit stöd av den tidigare forskningen och litteraturen som styrker relevansen i användandet av teorin i barnbiblioteksmiljösammanhang. Vi anser att användandet av ett analysverktyg byggt på Gardners MI-teori inom biblioteks- och informationsvetenskapen är motiverat. Det grundar vi i att rekommendationerna för hur miljö bör utformas för barn är likartade inom forskning från pedagogik, miljöpsykologi och biblioteks- och informationsvetenskap såväl som inom MI-teorin.

Både i barnkonventionen och i bibliotekslagen framgår det att barn har rättigheter och behov som bör tillgodoses. De har rätt till information och kultur och att höras och synas.¹⁷⁷ Bibliotek i Sverige ska erbjuda barn medier anpassade till deras behov och stimulera till läsning.¹⁷⁸ Hur detta går till är däremot upp till varje enskilt bibliotek att fastställa. Vi har genom vår undersökning visat på att miljön är ett viktigt verktyg i arbetet med att göra biblioteket tillgängligt och stimulerande för barn. Flera av våra källor visar på att miljö påverkar barn och deras utveckling. Ann Skantze menar att barn använder alla sina sinnen för att skapa mening av den fysiska miljön.¹⁷⁹ Även Gunilla Lundahl menar att barns behov av konstnärliga impulser och sinnlig stimulans kan tillgodoses med hjälp av miljön.¹⁸⁰ Sådan litteratur har stärkt oss i vår uppfattning att miljön är en starkt påverkande faktor i barns liv. Vi anser att skapandet av offentliga miljöer med ett medvetet syfte och ett tydligt barnperspektiv är eftersträvansvärt. Att skapa ett analysverktyg för granskning av barnbiblioteksmiljö har därför upplevts som ett angeläget uppsatsämne.

Utformandet av analysverktyget

Vi inledde vårt arbete med att utforma ett analysverktyg för barnbiblioteksmiljö genom att fördjupa oss i MI-teorin för att förstå varje enskild intelligens och hur den stimuleras hos barn. I Armstrongs version av MI-teorin med ett mer uttalat barnperspektiv än i Gardners ursprungliga version fann vi förslag på hur miljö bör utformas för att stimulera barns olika intelligenser, vilket vi tog fasta på i formandet av observationsschemat. Vi gick tillväga så att vi bröt ut konkreta miljöfaktorer ur Armstrongs MI-version som var anpassad till amerikans skolmiljö och anpassade dem efter vad vi förmodade kunde återfinnas i barnbiblioteksmiljö. Vi strävade efter att formulera konkreta faktorer i miljö som vi förväntade oss att finna i svensk barnbiblioteksmiljö med samma stimulerande effekt på intelligenserna som den ursprungliga miljöfaktorn hos Armstrong. I alla fall var det inte möjligt att enbart använda Armstrong för att utforma observerbara miljöfaktorer. Ett exempel på detta är den logisk-matematiska intelligensen som enligt Armstrong stimuleras genom att program och aktiviteter är anpassade till barnens koncentrationstoppa eller att barnen har möjlighet till att arbeta ostörda med längre projekt. Detta var svårt att konkretisera till miljöfaktorer varför vi i det fallet fick gå tillbaka till Gardner och fördjupa oss i vad som ytterligare kunde sägas stimulera den logisk-matematiska intelligensen. Där kunde vi sedan formulera faktorer som var observerbara i miljön, som möjlighet till problemlösning och matematiska problem.

Utformandet av analysverktyget byggde mycket på att forma ett konkret och användbart observationsschema för granskning av miljö. Eftersom vi inte visste vad vi hade att förvänta oss i miljön på Rum för barn var det ibland svårt att formulera observerbara faktorer. Möjlighet att dreja är ett begrepp som grundar sig i den svårigheten och som finns med i

---

¹⁷⁷ UNICEF Sverige (2008-05-08). *Barnkonventionen*.

¹⁷⁸ Sveriges Riksdag (2008-05-08). *Bibliotekslagen*.

¹⁷⁹ Skantze 1989, s. 15.

¹⁸⁰ Lundahl 1995, s. 7.

observationsschemat eftersom vi i orienteringsfasen av uppsatsarbetet läst någonstans att Rum för barn erbjöd möjlighet att dreja som ett inslag i bildverkstaden. I det senare arbetet med tidigare forskning och litteratur kunde vi dock inte finna källan till var tanken kom ifrån. Möjligheten att dreja som ett observationsmoment fyllde ändå en funktion i provandets av analysverktyget eftersom det gjorde oss uppmärksamma på andra inslag i miljön som kunde tänkas fylla samma funktion i stimulering av den spatiala intelligensen. Diskussionen om möjligheten att dreja fick oss att reflektera över vad det är i varje moment vi har tagit med på schemat som är det avgörande i stimuleringen av intelligensen.

Prövandet av analysverktyget

Inför provandet av analysverktyget genomförde vi en pilotstudie på ett stadsbiblioteks barnavdelning där miljön var mer traditionellt utformad än den på Rum för barn. Pilotstudien var till stor hjälp i vår egen förståelse av observationsschemat eftersom den fick oss att se svaga punkter och upptäcka en del svårdefinierade begrepp som vi kunde åtgärda. Efter pilotstudien lade vi till möjligheten att lyssna på berättelser och musik i observationsschemat, vilket skulle stimulera den lingvistiska och den musikaliska intelligensen. Vi lade även till förekomsten av skulpturer under den spatiala intelligensen i observationsschemat efter pilotstudieobservationen. Pilotstudien var till stor hjälp inför provandet av analysverktyget då det gav oss möjlighet att öva på observation som metod och att träna på att se detaljer och aktivt söka stimulerande faktorer i miljön.

I efterhand kan vi se att vi hade kunnat valt att förlägga pilotstudien till andra offentliga miljöer. Vi hade till exempel kunnat utföra vår pilotstudie på en skola eller en förskola där miljöns utformning inspirerats av Gardners MI-teori. Om vi observerat på ett sådant ställe där miljön är tydligt anpassad efter en pedagogisk teori, hade vi kanske fått en annan förståelse för barns miljö och hur den kan vara uppbyggd. En skola med en MI-grundad pedagogik har säkerligen en mer djupgående barnanpassad MI-miljö som vi hade kunnat lära och inspirerats av. Men då vi utförde vår pilotstudie på en traditionellt utformad barnavdelning kunde vi konstatera att det går att stimulera alla intelligenserna i en sådan miljö med relativt små medel. Detta är något vi inte hade kunnat ta del av om vi inte utfört pilotstudien på en traditionell barnavdelning, därmed anser vi att platsen för vår pilotstudie var ett bra val.

Vi prövade vårt analysverktyg i miljön på Rum för barn. Ingen av oss hade besökt Rum för barn före observationstillfällena och vi överraskades av miljöns lekfulla utformning. Biblioteket inbjöd till lek och utforskning på ett sätt vi inte var vana vid från andra bibliotek och det första intrycket var att vi säkert skulle ha älskat det som barn. I Giovanna Jörgensens projektrapport för Rum för barn stod det att barnens lek på biblioteket skulle vara en väg till läsning.¹⁸¹ Men både Lundgren och Samuelsson menade att leken dominerade över läsningen på biblioteket¹⁸² och vi reflekterade över om leken som en väg till läsning fungerar i praktiken. Björklid menar att många av barns förmågor utvecklas genom lek och att leken är ett sätt att utforska miljön.¹⁸³ Även om leken inte leder direkt till böckerna, menar vi att barns förmåga att ta till sig litteraturen utvecklas av att de får möjlighet att leka på biblioteket. En miljö som både tillåter barnen att leka och samtidigt genom sin utformning förmedlar läslust gör vägen till litteraturen mer lustfylld. Enligt Ekblom och Pelling är det också så att miljön skapar förutsättningarna för mediernas tillgänglighet på biblioteket.¹⁸⁴ Under provandet av analysverktyget på Rum för barn upplevde vi ändå att det var läsningen och böckerna som

---

¹⁸¹ Lundgren 2007, s. 6.

¹⁸² Lundgren 2007, s. 23 och Samuelsson 2007, s. 31.

¹⁸³ Björklid 2005, s. 141-142.

¹⁸⁴ Ekblom & Pelling 2006, s. 47.

genomsyrade lokalerna, framförallt i det bruna och det vita rummet. Att leken och stimulansen av den kroppslig-kinestetiska intelligensen är så starkt förankrad i miljön ser vi som positivt.

Armstrongs pedagogiska anpassning som vi främst baserade observationsschemat på syftar till barn i skolåldern och biblioteket som vi valde att pröva analysverktyget på har en målgrupp som delvis är yngre än så. Under observationerna upplevde vi en viss frustration över att observationsschemat inte riktigt fungerade som det var tänkt i det gula rummet där målgruppen var yngre än den målgrupp Armstrong riktade sig till. Vi funderade därför över möjligheten att anpassa analysverktyget mer efter de olika åldersindelningarna på Rum för barn. Vi kan som exempel nämna begreppet möjlighet att läsa i en lugn vrå. Då målgruppen i det gula rummet är så pass ung förväntas de inte kunna läsa. Men det momentet i observationsschemat är menat att syfta till är att utröna om det finns möjlighet att dra sig undan till en lugn vrå och ägna sig åt böcker på biblioteket, vilket vi kunde observera att det finns. Dessutom var det problematiskt att avgöra vad som kan sägas vara problemlösning eller mysterier för så små barn som noll till tre åringar. Att utforska miljön genom att krypa runt och upptäcka inredningen och föremål möjligen kan räcka för att stimulera den logisk-matematiska intelligensen för dem. Samtidigt är vi medvetna om att barn inte kan indelas i generella grupper utan att ambitionen bör vara att möta varje enskilt barn på individnivå. Vi reflekterade i efterhand över om vi kunde ha fördjupat oss i barnpsykologi för att förstå barns kognitiva utveckling och skillnaderna mellan mycket små barns behov och utveckling respektive äldre barns i utformandet av analysverktyget. Det hade dock endast fungerat i vår undersökning så länge barnpsykologin och MI-teorin inte motsade varandra. Då vi inte åldersanpassade vårt analysverktyg förenklades resultatredovisningen och analysen av resultaten betydligt och föll inom ramarna för undersökningens begränsade format.

Under observationerna upplevde vi att vissa av momenten i observationsschemat var svåra att definiera trots att de verkat ganska självklara under utformandet av schemat. Vad är till exempel en byggsats? Kan det vara lego, byggklossar, ett pussel eller räcker det med föremål av vad som helst som kan staplas på varandra? Det hade varit bra om vi hade definierat vissa begrepp tydligare i förväg så att vi själva varit säkra på hur vi skulle bedöma varje moment för att underlätta observationerna. Samtidigt ville vi inte begränsa varje moment allt för snävt eftersom vi inte kunde förutse vad som skulle finnas i miljön. Detta fungerade som en motivation under observationerna att aktivt söka efter stimulerande faktorer i miljön. I frågan om byggsatserna valde vi att bedöma det som att föremål med främsta syfte att vara en byggsats skulle klassas som det, men att föremål som var möjliga att stapla på varandra men hade andra syften i första hand, som böcker eller kuddar, inte skulle klassas som byggsatser. Detta eftersom det hade krävts observationer av hur föremålen faktiskt används för att avgöra om de fungerade som byggsatser i miljön. Ett exempel på en diskussion som kan verka banal, men som inte kunde undvikas i arbetet med analysverktyget. Alla liknande diskussioner kunde vi dock lösa utan större problem. Analysverktyget har i efterhand visat sig fungera mycket väl i granskningen av miljön på Rum för barn.

Analysarbetet

När vi inledde analysarbetet hade vi inte någon formulerad tanke över hur analysarbetet skulle struktureras. Vi funderade över om det hade varit till hjälp med någon form av gradsystem eller poängsystem för bedömningen av observationerna eftersom vi fann det problematiskt att få en överblick av resultaten och på ett logiskt sätt visa hur vi kom fram till våra slutsatser. Men vi insåg snart att även ett gradsystem eller poängsystem blir svårbedömt om det inte finns konkreta saker att gradera och förstod att den sortens analys inte skulle fungera. Vi

beslöt att en ikryssad box i observationsschemat innebar att den intelligensen kunde anses vara stimulerad av miljön. Detta kan upplevas som ett generöst system, men vi vill påpeka att det inte behöver vara svårt att stimulera en intelligens genom olika miljöfaktorer enligt vår tolkning av MI-teorin. För att göra resultaten överblickbara valde vi att presentera dem i tabellform med förklarande kommentarer till varje intelligens. Detta var ett redovisningssystem som visade sig fungera väl. Tabellerna förenklade även analysen och diskussionen kring intelligenserna genom att det gav överblick över vilka miljöfaktorer som stimulerats och vilka som understimulerades i biblioteksrummen. I förlängningen kunde vi därmed ge konkreta förslag på hur miljön kunde utvecklas för att ytterligare stimulera varje intelligens. Med hjälp av vårt analysverktyg går det alltså att konstatera att barns olika intelligenser stimuleras på Rum för barn.

Vi menar att det inte behöver vara ett storskaligt eller komplicerat projekt att implementera MI-teorin i biblioteksmiljö. På biblioteket i Allerød konkretiserades Gardners teori genom aktiviteter där barnen fick möjlighet att prova sina många intelligenser i miljön. Till exempel erbjöd de olika spel, utklädningskläder som inspirerats av karaktärer i böcker och ett ljudskåp.¹⁸⁵ Detta påminner om hur Rum för barn är utformat och ger goda exempel på hur miljön kan användas som ett verktyg för att stimulera barnens intelligenser. I ett norskt biblioteksprojekt stimulerades intelligenserna istället främst genom programverksamheter där barnen fick arbeta med text genom till exempel dramatisering, musikalisk framställning, konstruktion av hemsidor och visuella uttryckssätt.¹⁸⁶ Vi anser att det är mycket viktigt att erbjuda stimulans som inte kräver aktivt deltagande i programverksamheten för att nå de barn som inte vill delta aktivt i aktiviteter med andra. Detta kan åstadkommas genom att utforma miljön så att den stimulerar barns intelligenser. Därmed inte sagt att det inte är eftersträvansvärt att erbjuda stimulerande och varierad programverksamhet på biblioteket eftersom vi är övertygade om att alla försök att nå fram till varje enskilt barn är en viktig del i barnbibliotekets uppdrag.

Vi anser att vårt analysverktyg som det är utformat i dag är användbart och uppfyller sitt syfte att fastställa om en fysisk miljö stimulerar barns olika intelligenser. Vi menar därmed att analysverktyget även kan fungera som en hjälp till utveckling av miljö på barnbibliotek eller barnavdelningar eftersom brister som upptäcks med hjälp av analysverktyget kan åtgärdas med rekommendationer från detsamma.

6.3 Förslag på vidare forskning

I förmedlingsarbetet av böcker och andra medier för barn är miljön på biblioteket ett verktyg som kan främja till läslust och upplysning. Därför finns det också en relevans för att forska om biblioteksmiljö och kontinuerligt analysera och utvärdera miljön, därför efterlyser vi mer forskning om biblioteksmiljö inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet. Vi är övertygade om att det går att undersöka vanliga bibliotek och barnavdelningar med hjälp av det analysverktyg vi skapat. I vår pilotstudie fann vi att den traditionellt utformade barnavdelningen stimulerade Gardners intelligenser i mer eller mindre lika hög grad som barnbiblioteket Rum för barn, den musikaliska intelligensen till exempel stimulerades till och med högre. Det säger oss att det inte behöver krävas sponsring från privata bolag eller omfattande ombyggnationer för att biblioteksmiljön ska fungera som en stimulerande plats för barn där deras intelligenser kan utvecklas.

---

¹⁸⁵ Madsen 2002, s. 15-18.

¹⁸⁶ Haga Indergaard & Østby 2006, s. 11-14.

Ett förslag på framtida forskning i ämnet skulle kunna vara att undersöka hur personalen aktivt arbetar med att stimulera olika intelligenser i skolmiljö och eventuellt jämföra det med arbetet i biblioteksmiljö. Detta för att kunna utveckla förslag på program eller metoder som kan överföras till barnbiblioteksverksamhet.

Det skulle kunna vara intressant att vidareutveckla analysverktyget genom att implementera forskning från andra vetenskapliga fält. Till exempel forskning om barnpsykologi eller barns kognitiva utveckling för att bättre förstå skillnader mellan olika åldersgrupper. Även forskning från miljöpsykologi om hur miljö påverkar människor kunde vara intressant att försöka inbegripa i analysverktyget.

Ytterligare ett förslag till vidare forskning skulle vara att inbegripa människor och sociala aktiviteter i undersökningen av ett barnbibliotek. Att till exempel observera hur personalen arbetar, hur deras verksamhet är uppbyggd och hur besökarna använder sig av miljön och olika miljöfaktorer. Det skulle kunna ge djupare kunskap om hur ett barnbibliotek kan stimulera barns olika intelligenser. Vi anser det vara en eftersträvansvärd målsättning.

7. Slutsatser

Syftet med vår uppsats var att undersöka om miljön på Rum för barn stimulerade barns olika intelligenser enligt Howard Gardners multiintelligensteori. Syftet var även att utforma, pröva och utvärdera ett verktyg för analys av barnbiblioteksmiljö byggt på en barnbiblioteksmiljöanpassad version av Howard Gardners multiintelligensteori.

Till vår undersökning formulerade vi två frågeställningar som vi ämnade besvara:

- Vilka intelligenser kan vi observera stimuleras i miljön på Rum för barn med hjälp av vårt analysverktyg byggt på Howard Gardners multiintelligensteori?
- Vilka möjligheter och begränsningar ser vi i vårt analysverktyg efter att ha provat det i en observation av miljön på Rum för barn?

Vi kunde genom våra observationer av miljön på Rum för barn konstatera att alla sju intelligenserna från Gardners MI-teori stimulerades med hjälp av miljön på Rum för barn. Därmed kan vi fastställa att analysverktyget som vi byggt på Gardners MI-teori fungerar i praktiken och är praktiskt tillämpligt på barnbiblioteksmiljö. Vi anser att analysverktyget skulle kunna appliceras även på folkbibliotek och skolbiblioteksmiljöer. Vi har med hjälp av vårt analysverktyg kommit fram till att miljöfaktorer kan stimulera barns olika intelligenser och att vissa faktorer stimulerar flera intelligenser samtidigt. Att erbjuda barnen olika spel, möjlighet att teckna och skriva eller lyssna på musik i biblioteket behöver inte kosta mycket eller störa verksamheten. Att sträva efter en inspirerande miljö där barns alla intelligenser kan stimuleras behöver alltså inte innebära ett stort eller övermäktigt arbete.

Vi anser att analysverktyget gör det möjligt att granska biblioteksmiljö och synliggör om den fysiska miljön stimulerar barns olika intelligenser. Dessutom visar analysverktyget på hur graden av stimulans i miljön kan ökas. Detta genom att analysverktyget konkretiserar moment i miljön som enligt Gardner och Armstrong stimulerar de olika intelligenserna. Analysverktyget möjliggör därför även en utveckling av biblioteksmiljö för främjandet av barns olika intelligenser. Vi anser även att det finns goda förutsättningar för att vidareutveckla analysverktyget i framtiden för att kunna praktiskt tillämpa det på andra biblioteksmiljöer.

Begränsningar hos analysverktyget består främst i en svårighet i att bedöma och definiera observerbara begrepp i miljön, vilket kan åtgärdas genom att gå djupare in i forskning om intelligenserna och eventuellt även i forskning om barns utveckling och förhållande till miljö. En annan begränsning ligger i att analysverktyget grundats på en pedagogisk tillämpning av MI-teorin för barn i skolåldern. Vi har inte åldersanpassat analysverktyget för att täcka in hela målgruppen på ett barnbibliotek. Detta skulle kunna avhjälpas genom att till exempel studera barnpsykologi och miljöpsykologi för att eventuellt komplettera analysverktyget med sådan forskning. Ytterligare en begränsning ligger i vår avgränsning från att observera personal, besökare och sociala aktiviteter på biblioteket vilket inbegriper programverksamheten. Det exkluderar många faktorer som stimulerar barns intelligenser på biblioteket från vad som är möjligt att observera inom ramarna för analysverktyget. Vi vill dock påpeka att den begränsningen består i en avgränsning som vi valt för den här undersökningen och att begränsningen inte ligger i själva analysverktygets möjligheter.

8. SAMMANFATTNING

Vi ville med den här uppsatsen undersöka om det var möjligt att skapa och pröva ett analysverktyg för barnbiblioteksmiljö som var grundat i en pedagogisk teori. Eftersom vi var övertygade om att barn har fler än en form av intelligens valde vi att använda Howard Gardners teori om multipla intelligenser i utformandet av analysverktyget. För att pröva analysverktyget valde vi att utföra observationer av miljön på barnbiblioteket Rum för barn i Stockholm, ett barnbibliotek för målgruppen 0-11 år som utformats efter ett barnperspektiv.

Syftet med vår uppsats var att undersöka om miljön på Rum för barn stimulerade barns olika intelligenser enligt Howard Gardners multiintelligensteori. Syftet var även att utforma, pröva och utvärdera ett verktyg för analys av barnbiblioteksmiljö byggt på en barnbiblioteksmiljöanpassad version av Howard Gardners multiintelligensteori.

Till vår undersökning formulerade vi två frågeställningar som vi ämnade besvara:

- Vilka intelligenser kan vi observera stimuleras i miljön på Rum för barn med hjälp av vårt analysverktyg byggt på Howard Gardners multiintelligensteori?
- Vilka möjligheter och begränsningar ser vi i vårt analysverktyg efter att ha provat det i en observation av miljön på Rum för barn?

För att besvara frågeställningarna formade vi ett analysverktyg baserat på ett teoretiskt ramverk bestående av Howard Gardners multiintelligensteori och Thomas Armstrongs pedagogiska tillämpning av multiintelligensteorin. Enligt MI-teorin är alla människor intelligenta på flera olika sätt. Gardner identifierade åtta intelligenser som alla uppfyllde åtta kriterier för att kunna kallas för intelligenser. Vi baserade vårt analysverktyg på de sju ursprungliga intelligenserna som Armstrong inkluderade i sin pedagogiska version av MI-teorin.

Den lingvistiska intelligensen är förmågan att uttrycka sig i tal och skrift. Den logisk-matematiska intelligensen är förmågan att tänka analyserande och logiskt, samt förmågan att lösa matematiska problem. Den spatiala intelligensen är förmågan att orientera sig i sin omgivning och uppfatta den visuella världen korrekt, samt att uttrycka sig konstnärligt. Den kroppslig-kinestetiska intelligensen är förmågan att använda kroppen som uttrycksmedel och för att lösa problem eller skapa produkter. Den musikaliska intelligensen är förmågan att skapa, utföra, komponera och uppskatta musik och musikaliska mönster. Den interpersonella intelligensen är förmågan att förstå och tolka andra människors intentioner, önskemål och drivkrafter, samt förmågan att samarbeta och arbeta effektivt tillsammans med andra. Den intrapersonella intelligensen är förmågan att förstå och känna sig själv, hur man arbetar som mest effektivt och vad det är som driver, skrämmer och motiverar det egna jaget.

För att pröva analysverktyget valde vi att använda oss av metoden observation på ett barnbibliotek. Därför skapade vi ett observationsschema för granskning av barnbiblioteksmiljö. Där konkretiserade vi MI-teorin och olika observerbara miljöfaktorer som kunde sägas stimulera de sju intelligenserna hos barn. Observationerna utfördes på Rum för barn vid två tillfällen och resultaten sammanställdes sedan i en resultatredovisning indelad efter de sju intelligenserna uppställda i tabellform.

För att analysera resultaten förde vi en diskussion som delades in i två delar. Den första delen av den analyserande diskussionen fördes kring resultaten från observationerna av Rum för barn som även den var indelad efter de sju intelligenserna. Den andra delen av den analyserande diskussionen utvärderade vårt analysverktyg och prövandet av det för att identifiera förtjänster och begränsningar.

I slutsatserna besvarade vi våra frågeställningar. Genom observationerna av miljön på Rum för barn konstaterade vi att alla sju intelligenserna från Gardners MI-teori stimulerades med hjälp av miljön. Vi fastställde att vårt analysverktyg fungerade i praktiken och att det var praktiskt tillämbart på barnbiblioteksmiljö. Med hjälp av analysverktyget kom vi fram till att det går att stimulera barns intelligenser i biblioteksmiljön och att det inte behöver innebära ett stort eller övermäktigt arbete att sträva efter en inspirerande och stimulerande miljö.

Vi kom fram till att analysverktygets möjligheter var att det var praktiskt tillämbart på biblioteksmiljö. Analysverktyget kunde synliggöra om den fysiska miljön stimulerade barns olika intelligenser och hur graden av stimulans i miljön kunde ökas. Analysverktyget möjliggjorde därför även en utveckling av biblioteksmiljö för främjandet av barns olika intelligenser.

Vi såg begränsningar hos analysverktyget som främst bestod av en svårighet i att bedöma och definiera begrepp i miljö vilket skulle kunna åtgärdas genom att gå djupare in i forskning om intelligenserna och eventuellt även i forskning om barns utveckling och förhållande till miljö. En annan begränsning låg i att vi inte åldersanpassat analysverktyget för att täcka in hela målgruppen på ett barnbibliotek. Detta skulle kunna avhjälpas genom att till exempel studera barnpsykologi och miljöpsykologi för att eventuellt komplettera analysverktyget med sådan forskning. Ytterligare en begränsning låg i vår avgränsning från att observera personal, besökare, sociala aktiviteter på biblioteket och programverksamheten. Vi menade att den begränsningen bestod i en avgränsning som vi valt för den här undersökningen och att begränsningen inte låg i själva analysverktygets möjligheter.

9. KÄLLFÖRTECKNING

9.1 Opublicerade källor

Borås

Bibliotekshögskolan

Observationer. Utskrifter av observationer utförda 2008-04-07 och 2008-04-08.
Observationsmaterial finns i författarnas ägo.

Borås

Bibliotekshögskolan

Intervju med Katti Hoflin. Utskrift av en ljudupptagning utförd 2008-04-08.
Transkribering av intervjun finns i författarnas ägo.

9.2 Publicerade källor

Ahlquist, Eva Maria (1994). Montessoripedagogik. Ingår i *Nationalencyklopedin*. Trettonde bandet. Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker AB. s. 438-439.

Armstrong, Thomas (1998). *Barns olika intelligenser*. Jönköping: Brain Books AB.

Björklid, Pia (2005). Närmiljön – hinder eller pedagogisk resurs?: Om trafikens inverkan på barns uppväxtvillkor. Ingår i *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur. s. 141-154.

Claesson, Lo, Håkansson, Elisabeth & Kollberg, Ewa (2008-05-09). *Rapport 2020 Mars Express*.

<http://www.barnensbibliotek.se/2020marsexpress/Portals/1/projektrapport/projektrapport.pdf>
[2008-05-23]

Collin, James (1998). Seven kinds of smart. *Time*. vol. 152, no. 16; s. 94-96.

Corneliusson, Cay (2008-02-12). Tankar om rum och utveckling. Ingår i *Framtidens barnbibliotek: Rum struktur och fantasi*. Konferensanteckningar av Solveig Hedenström.
<http://www.biblioteksforeningen.org/konferens/Konf2006/barnbibliotek/barnbibliotek.pdf>
[2008-05-23]

Dewe, Michael (1995). *Planning and designing libraries for children and young people*. London: Library Association Publ.

Dobson Hoffman, Charlotta & Gröndalen, Gunhild (2007). *Det upplevda rummet: En studie om tillgänglighet på bibliotek*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap (Magisteruppsats 2007:102).

Eklom, Cecilie & Pelling, Maja (2006). *Den fysiska miljön och barns lärande: En undersökning av barnavdelningen på Kungsbacka huvudbibliotek*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap (Magisteruppsats 2006:134).

Ekström, Anette (2002). God skolbiblioteksmiljö- några funderingar kring rummets betydelse. Ingår i *Skolbibliotek i fortsatt medvind: Fler idéer och modeller : Artiklar ur Barn & kultur 1994-2002*. Lund: Bibliotekstjänst. s. 96-107.

Eriksson Abrinius, Inger & Liljeqvist, Frida (2005). *Barnbibliotek på Internet: En granskning av fyra barnbibliotek på Internet i Sverige och USA*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap (Magisteruppsats 2005:29).

Gardner, Howard (1994). *De sju intelligenserna*. 3.Uppl. Jönköping: Brain Books AB.

Gardner, Howard (2001). *Intelligenserna i nya perspektiv*. Jönköping: Brain Books.

Gilje, Nils & Grimen, Harald (1995). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.

Graf, Rebecka & Svennberg, Mie (2008-02-12). Arkitekter och barn lär varandra. Ingår i *Framtidens barnbibliotek: Rum struktur och fantasi*. Konferensanteckningar av Irene Eriksson.
<http://www.biblioteksforeningen.org/konferens/Konf2006/barnbibliotek/barnbibliotek.pdf>
[2008-05-23]

Gustafsson, Jan-Eric (1992). Intelligens. Ingår i *Nationalencyklopedin*. Nionde bandet. Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker AB. S. 502-503.

Haga Indergaard, Leikny & Østby, Jon Birger (2006). Barn, unge og bibliotek: Hvem, hva og hvorfor? Ingår i *Rom for lek og læring: Bibliotektilbudet til barn og ungdom. ABM Skrift*. vol. 27; s. 8-23.

Hammarén, Ann-Charlotte (2006). Rum för barn: Med plats för både lek, ord och bild. *Framsidan*. vol. 1; s. 8-11.

Hermerén, Göran (2007). *Hantering av integritetskänsligt forskningsmaterial*. Promemoria från Vetenskapsrådets etikkommitté.
http://www.vr.se/download/18.aae1aa51132473084980005790/integritetskansligt_forskningsmateria21.pdf [2008-03-10]

Hiort-Lorenzen, Marianne (1989). *I forandringens favn: Om formidling af litteratur til unge, næsten voksne og born*. Ballerup: Bibliotekscentralen.

Hygge, Stefan (2005). Bullers effekter på människor. Ingår i *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur. s. 37-49.

Johansson, Maria & Küller, Marianne (2005). *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Kronström, Karin & du Toit, Madeleine (2001). *Biblioteksrummet som miljöupplevelse*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap (Magisteruppsats 2001:79).

Laike, Thorbjörn (2005). Inomhusmiljöns betydelse för barns välbefinnande. Ingår i *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur. s. 125-137.

Lundahl, Gunilla (1995). *Hus och rum för små barn*. Stockholm: Arkitekternas forum för forskning och utveckling (ARKUS).

Lundgren, Lena (2007). *Rum för barn – möjligheternas bibliotek*. Stockholm: Regionbibliotek.

Madsen, Monica C (2008-03-17). De mange intelligenser. Ingår i *Noget at tale om - Sproglig stimulering og læsning*. S. 15-18.
<http://www.bs.dk/publikationer/andre/nogettattaleom/pdf/noget.pdf> [2008-05-23]

Nilsson, Uno (1994). Förmedlingsmiljö. Ingår i *Barnspåret: Idébok för bibliotek*. Lund: Bibliotekstjänst. s. 70-75.

Olsson, Lotta (2004). Kulturhuset låter sig sponsras av Åhléns. *Dagens Nyheter*. 2004-12-20, s. 1-2.

Repstad, Pål (1999). *Närhet och distans: Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Samuelsson, Linn (2007). *Rum för barn: Biblioteket som bytte skepnad*. Uppsala: Uppsala Universitet, Institutionen för ABM/Biblioteks- och informationsvetenskap (Magisteruppsats 2007:373).

Sandlian, Pam & Walters, Suzanne (1991). A Room of Their Own, Planning the New Denver Children's Library. *School Library Journal*, vol. 37, Feb; s. 26-29.

Sandlian, Pam (1993). Designing a Children's Library: A Review. *Public Libraries Quarterly*, vol. 13, no. 1; s. 17-26.

Sandlian, Pam (1999). Information Playgrounds: Creating Childrens Libraries. *Public Libraries Quarterly*, vol. 17, no. 2; s. 5-13.

Skantze, Ann (1989). *Vad betyder skolhuset? Skolans fysiska miljö ur elevernas perspektiv studerad i relation till barns och ungdomars utvecklingsarbete*. Stockholm: Akademitryck AB.

Svensk Biblioteksforening (2008-05-08). *På barn och ungdomars villkor: Rekommendationer för folkbibliotekens barn- och ungdomsverksamhet*. (Peter Axelsson, informationschef).
<http://www.biblioteksforeningen.org/index.html> [2008-05-23]

Sveriges Riksdag (2008-05-08). *Bibliotekslagen 1996:1596*. (Anna Olderius, ansvarig utgivare). <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1996:1596> [2008-05-23]

Trost, Jan (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.

UNICEF Sverige (2008-05-08). *Barnkonventionen*. (Camilla Magnusson, ansvarig utgivare).
<http://www.unicef.se/barnkonventionen> [2008-05-23]

Willingham, Daniel (2004). Check the Facts: Reframing the mind. *Education Next*, vol. 4, no. 5; s. 19-24. <http://www.hoover.org/publications/ednext/3398131.html> [2008-06-09]

Bilaga 1.

Observationsschema Gardner

	Ja	Nej
Lingvistisk intelligens		
- Möjlighet att läsa	☐	☐
- Möjlighet att skriva	☐	☐
- Möjlighet att lyssna på berättelser	☐	☐
- Möjlighet till lek med ord	☐	☐
o Ordspel	☐	☐
Logisk-matematisk intelligens		
- Möjlighet till problemlösning	☐	☐
o Matematikproblem	☐	☐
o Knep och knåp	☐	☐
o Pussel	☐	☐
- Möjlighet att utföra experiment	☐	☐
- Möjlighet att lösa mysterier	☐	☐
o Lösa gåtor	☐	☐
o Lösa rebusar	☐	☐
Spatial intelligens		
- Tillgång till konstnärliga material	☐	☐
- Utställningsföremål	☐	☐
- Bilder	☐	☐
o Tavlor	☐	☐
o Foton	☐	☐
o Affischer	☐	☐
o Symboler	☐	☐
o Skyltar	☐	☐
- Möjlighet till 3D tänkande	☐	☐
o Möjlighet att göra skulpturer	☐	☐
o Möjlighet att dreja	☐	☐
o Byggsatser	☐	☐
- Orientering	☐	☐
o Tillgång till överblick av miljön	☐	☐
o Kartor	☐	☐
- Möjlighet till att förändra det visuella	☐	☐
o Flexibel möblering	☐	☐
o Möjlighet att visa egen konst	☐	☐
- Fria ytor	☐	☐
- Rymligt möblerat	☐	☐
Kroppslig-kinestetisk intelligens		
- Möjlighet till kroppsliga övningar och lekar	☐	☐
o Klättervänliga möbler	☐	☐
o Trappor	☐	☐
o Ytor att röra sig på	☐	☐
o Spel för kroppsliga övningar	☐	☐
- Utveckling av fingerfärdighet	☐	☐
o Spel för finmotorik	☐	☐

- Leksaker för finmotorik
- Möjlighet att tillverka hantverk
  - Skulpturer
  - Byggsatser

Musikalisk intelligens

- Möjlighet att lyssna på musik
  - Egen vald musik
  - Bakgrundsmusik
- Möjlighet att skapa egen musik
  - Sjunga
  - Spela instrument

Interpersonell intelligens

- Möjlighet till interaktion med andra barn och vuxna
  - Informationsdisk
  - Blandat barn och vuxenstorlek på möbler
  - Sällskapsspel
  - Utrymmen för gruppaktiviteter

Intrapersonell intelligens

- Möjlighet till avskildhet
  - Möjlighet att läsa i en lugn vrå
- Uppmuntran till funderingar och självinsikt
  - Möjlighet att skriva för sig själv
- Möjlighet till att önska eller påverka saker
  - Förslagslåda
  - Påverka bokbeståndet
  - Påverka möblering
  - Påverka inredning
  - Informationsdisk

Bilaga 2.

Intervjumall

Berätta om hur du fick jobbet på Rum för barn.

Hur ser din arbetsdag ut?

Hur många är det som arbetar på Rum för barn och vilka är deras arbetsuppgifter?

Finns det ett uttalat syfte med Rum för barn idag?

Vad anser du vara det viktigaste i verksamheten på Rum för barn?

Har ni någon pedagogisk målsättning med miljön på Rum för barn idag?

Har miljön på Rum för barn utvecklats eller förändrats sedan nyinvigningen 2005?

Skulle Rum för barn se annorlunda ut om ni hade obegränsade resurser?

Har ni några planer på att förändra miljön på Rum för barn i framtiden?

Hur ser ni på att ta in nya medier (elektroniska) på Rum för barn?

Bilaga 3.

Observationsschema miljöpsykologi

	Ja	Nej
Ljud		
- Förekomst av trafikbuller	☐	☐
- Förekomst av ljudkällor i lokalen	☐	☐
o Bakgrundsmusik	☐	☐
o Lekljud	☐	☐
o Samtalsljud	☐	☐
- Ljuddämpande material	☐	☐
o Avgränsare	☐	☐
o Textilier	☐	☐
Färg		
- Stimulering med hjälp av färg		
o Varma färger för stimulering	☐	☐
o Kalla färger för understimulering	☐	☐
- Medveten användning av färg	☐	☐
o Färgkodning	☐	☐
o Rumsavdelare	☐	☐
- Kontrastrika färger på skyltar	☐	☐
- Konsekvens i färgkombinationer	☐	☐
Ljus		
- Positiv bländning	☐	☐
- Negativ bländning	☐	☐
- Flimmer	☐	☐
- Naturlig belysning	☐	☐
o Tak ljusare än väggar och golv	☐	☐
o Väggar ljusare än golv	☐	☐
- Ljusinsläpp från fönster snett uppifrån	☐	☐